

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fidei Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

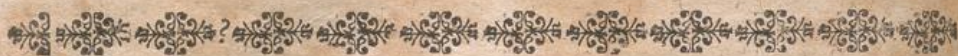
In Diem Passionis Seu Feriam Sextam Hebdomadæ Sanctæ. Passio Christi, quæ est de magnitudine dolorum ipsius, in quinque partes distribuitur, quarum unaquæque est magna Concio.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56368](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56368)

eaque cellula esset Dei voluntas, in qua habitaret instar apis in alveari, aut sicut Margaritum, & Vnio in concha marina: ac sciret fore ut initio locus ille angustior illi videretur, sed postea latissimus ac commodissimus exist-

teret; Sanè ubi Deus est, summa felicitas & beatitudo. *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Amen.

FERIA SEXTA IN PARASCEVE,
SEU
IN PASSIONE
CHRISTI DOMINI.
CONCIO.

De magnitudine eius dolorum.

I. Pars. De illis in genere, ex quinque conjecturis.

In mortuum produc lachrymas, &c. & fac luctum secundum meritum eius, Ecclesiastici, 38.

MOnemur, Auditores, jubemurque non parcere lachrymis pro mortuo Salvatore mundi, & efficere ut luctus noster non minor ipsius merito existat. Sed quomodo sat lachrymarum nobis suppeteret, ad descendendum dignè passionem, martyrium crudele, funestumque obitum optimi nostri Domini & Salvatoris Iesu, cum nec sermonem habeamus nec in genitum adprehendendam animo explicandamque gravitatem illius cruciatuum, & magnitudinem dolorum *Magna velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Atque quamvis zelus vester vestraque pietas

oculos vestros confortasset in duos aquarum fontes, nollem tamen, fletuum vestrorum affluentia vestrorum singultuum multitudine, magnitudinem Christi mei dolorum metiri, nec meam de illius Passione cogitationem terminare uno lachrymarum vestrarum testimonio, quæ si existant solæ, ei potius injuriam inferre quàm satisfacere possunt, sicut Samethicus Ægypti Rex ut memorat Herodotus lib. 3. suæ historiæ captus fuit bello à Cambyse, qui eum ut exulceraret animo, detinuit in suburbio Mempheos quam prælio expugnaverat. Illius filiam famulari veste indutam inter cæteras captivitas misit haustum aquam

Vix abscefferat filia cum illius oculis obiecta est catenata turba captiuorum, quibus præcidendæ mox erant cervices, è duobus Ægyptiorum nobiliù millibus constata, in iisq; ipsius maior natu filius: nihil aliud mutationis præ se tulit in vultu nisi quod ad filii aspectum oculos placidè humi defixit Paulò post animadvertit unum è familiaribus suis, qui exutus fortunis omnibus stipem petebat: tum verò cœpit lugere, vociferari, pectus percutere, atque ut ait Historicus, sibi caput contundere. Tota hæc agendi ratio cū denunciata Cambysi fuisset ab iis qui miseris principis actiones omnesque nutus observabant, eum interrogari iussit, cur nam fleuisset potius inspecta amici quam filij sui & filia suæ tantam sibi visam fuisse, ab filij filiaque aspectu, ut se ipsis facturum esse injuriam putarit, si exprimeret sensum suum lachrymis, utpote quæ leuissimis de causis sæpè funduntur; dolorem verò ex aduersa amici sui fortuna susceptum sibi visum fuisse dignum lachrymis, nempe priori illo longè minorè. Quod quidem responsum, laudè ipsi ab omnibus merito que libertatem obtinuit. Id porrò argumentum mihi suppeditat, quo probem vobis suadeamque me in hac Salvatoris mei dolorum propositione, oculos vestros exigere ad intucendum potius quod agitur, quam ad laudandum Exigui quique tantum dolores exhalantur oculis; & qui flere satis potest, is consolatione non indiget; magnam enim doloris partem imminuit: ideoque non legitur in Evangelio, fleuisse B. Virginem in Passione Filij, licet eius dolor, tantus extiterit, ut ideo fuerit Regina Martyrum: quod non esset merita, nisi passa maxime omnium fuisset; atque, ut ait S. Augustinus, *stabat autem iuxta Crucem* longè, sed flentem non lego. Si porrò non defuerunt ei lachrymæ, scriptum magis dolorem ipsius commendat, dicens illam astitisse ad mortem filij, quam si de ipsius lachrymis sermonem nobis Scriptura fecisset.

Tom. III.

Non quod velim Christiani, vestras inhibere, sed ut tantummodò vobis dicam, vestrorum potius animorum præsentiam, cordisque vestri proposita quam oculorum lachrymas, pectorisq; singultus à me requiri: ut autem id quod specto consequar, flagitemus auxiliù è cælo, & sanctam Crucè adoremus. O CRUZ AVE, &c.

Nillum dicendi argumentum est ac genus, cui eloquentia plus faciat injuriæ minuisse officij præster, quam sermoni de Passione Salvatoris: & quævis, ut aiebat Antonius, vis unus ex Imperij Romani disertissimis, eloquentiæ munus sit ex parvis magna facere; ubi tamè ab argumento ingenij & lingua, cogitatio & verba superantur, ibi Eloquentia proditiõne in se ipsa & prævaricationem molitur, suum argumentum comaculat, eiusq; elevat magnitudinem, quod amplificare deberet. Inde oritur ferè Auditorum querela quod nimirum sermo de Passione Domini rarè admodum benè succedat, nemòq; propè sit qui res, ondeat spei nostræ, & expectationem nostram impleat. Nec enim verò aliter præterquam oculis in hoc dicendi genere loquendum esset: oporteret pupillam officio linguæ defungi, & lachrymas, locum sermonis tenere. Quod si Auditores, vestra etiam cogitatio, sensusq; vestra omnia sunt infra tam sublimè argumentum, ne miremini si verba mea non respondent expectationi vestræ, multòque etiam minus rei adeò difficilis majestati ac merito. Quæ quidem causa me in eam spem inducit, ut confidam vos facillè imbecillitatè meam excusaturos esse, neq; tam sermonis mei rationè habitos, qui rei de qua loquor amplitudinis: obsecrando vos ut quid semper adiciatis sermoni meo, vestraq; cogitatione ac sensu vestro id quod dicere non potuero, suppleatis.

Neque verò mihi consilium est, ut profundum oceanum Salvatoris Christi dolorum explorem, de quibus ait Propheta, *Magna est velut mare contritio tua, qui medebitur tui*: ac tantum

modo ut vobis proferā conjecturas aliquot, unde suspicari possitis nonnihil de magnitudine dolorum & cruciatuum quos Filius Dei in passione sua sustinuit.

Incipio ab antiquis sacrificiis, quæ secundum Apostolum S. Paulum in Epist. ad Rom. figura cruenti sacrificii mortisque Salvatoris fuere. Res est cogitatu mirabilis, attendere animum ad eadem continuam, immanemq; lanienam quæ singulis ferè diebus in templo Salomonis edebatur; ad copiam sanguinis qui effundi illic solebat: inde accidit, ut apud Prophetas, quum Deus urbi cuiusdam ingentem aliquam stragem minatur dicat, se sacrificium ex illa facturum, perinde ac si homines esset victimæ, ac ij qui Ministri supplicii huius à Deo adhibendi sunt, forent Sacerdotes Sacrificatoresque: *Isaia 34. Victimam Domini in Bosra, interfectio magna in terra Aquilonis, Sophonia 1. Iuxta est dies Domini, quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos: Et Isaia, cap. 29. Vox Ariel civitas quam expugnavit David: de Hierusalem loquitur quam vocat Ariel hoc est Leonem Dei, ob fortitudinem, & munimenta: circumvallabo Ariel & erit tristis, & mærens, & erit mihi quasi Ariel. id est, Altare: en figura, ex cap. 43. Ezechielis: quia sicut altare innatat sanguini Victimarum, ita Deus Hierusalem sanguine impiorum replebit: & sicut circa altare jacent jugulatæ pecudes, & circa Leonem postrata cadavera; ita etiam circa Hierusalem jacebunt Hebræorum corpora interfecta à Chaldæis, quos in Sacerdotes huius cladis iniuriabit. Cæterum licet nulla dies immunitis fuerit à sanguine in Templo effuso, nihilominus tamen aliquando uberius fluxit illud supra omnem consuetudinem, quod scribitur 3 Reg. c. 8. Salomonem in Templi dedicatione mactavisse hostias pacificas bouum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: cogita enim quanta hinc extiterit copia sanguinis. Hæc autem omnia præfigurabant Christum. Ne igitur res figurata esset dissimilis suæ fi-*

guræ, oportuit Christum ita tractatum fuisse, ut ubiq; sanguinem suum fuderit. Et quidem quantum in horto, quantum in domo Caiphæ, tum in Pretorio Pilati, in toto itinere, dum crucem ferret, in monte Calvaria, in Cruce:

Quid dicam de tractatione, & laniena hostiarum? Nā uti dicitur in c. Levit. 1. Imolabatur victima, eiusq; sanguis sumebatur, & effundebatur per altaris circuitum: deinde pellis detrahebatur tum Sacerdotes artus hostiæ in frustra concidebant: tum subiciebant in altari ignem, strue lignorum ante composita, & membra quæ erant caesa desuper ordinabant, & cuncta adolebant in odore suavitatis, Domino Deo: In quibus verbis nescio quid expressius contineatur, an tota ceremonia immolationis, an series Passionis. Vide enim effusionem sanguinis, pellis concisionem, & excoriationem in flagellatione: artuum luxationem & quasi divisionem in extentione super Crucem: incensionem ignis in gravi dolore; & ordinationem caesorum membrorum in Cruce ut in altari per confixionem. Certè ipse Christus cuncta adolevit in odorem suavitatis: oblatum enim est qui ipse voluit.

Huc pertinet esus Agni Paschalis, qui fuit primum Hebræo: tum sacrificium, quique, excepto quod ossa eius frangere lex vetabat, cum festinatione edebatur, prius igne tostus: quæ manducatio significavit Christi tractationem, qui fuit agni typici veritas; ut pote qui quasi Agnus coram tondente se obmutuit, & quasi ovis deductus est ad occisionem. Quod autem Agnus dicitur comestus cum festinatione, id significavit quod de Christo dixit *Isaia c. 53. De Angustia & de iudicio sublatum est*: quia uti exponit Forerius, damnatus est à turba, quæ multitudinem, studio, & festinatione se comprimebat, dum omnes clamarent *Tolle Tolle, & sublatum est de iudicio, id est ab ipso* Pontificum concilio, qui sic iudicarunt, *dignus est morte, & à Pilato, qui eum morte condēnavit.*

II. Conjectura petitur ex qualitate, & furore hostiū suoriū, quibus omnino permissus est; juxta illud: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Vbi enim Christus semel se permisit eorū, libidini & crudelitati, ea omnia passus est, quæ hostiū furor, immanitas, atq; licentia voluerunt. At vide hostium ipsius qualitatem, & immanitatem in Agnum mansuetissimum.

I. Iudæorum; de quibus ita loquitur Psal. 21. *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. aperuerunt super me os suum:* Scilicet à Iudæis variè afflictatus est: plebs enim circumfusula ruit non aliter quam lascivi vituli: divites autè & fortiores eum obsederunt, & circumdederunt ut tauri, atq; illum cornibus impetere, & pedibus obrivere. *Aperuerunt super me os suum:* id est nullum fecere finem opprimendi me clamoribus, minis, falsis testimoniis, & calumniosis criminationibus; donec me reū mortis reddidissent: imò apertū semper os in me habuerunt, hianti rictu in me vociferantes.

II. Pilati: De quo sic quaeritur; *Quasi Leo sic contrivit omnia ossa mea:* id est ad eò misericorditer in me se gessit, ut fuerit instar Leonis, qui sese sanguine meo expleverit, cū me reliquit inimicis in prædam: Luc. 2. *Tunc tradidit Iesum voluntati eorum.* Et Ioan 17. *Tradidit eum illum ut crucifigeretur.* Nanquid, sicut rapiens, & rugiens?

III. Herodis: cuius intuitu sic ad Patrem; Psal. 1. *Salva me ex ore Leonis & à cornibus unicorniū humilitatē meū:* Nec enim evasi cornu & arrogantia, cum me fastu intolerabili deprefferit, ad terrā afflaxerit & pedibus proculcarit; imò & ejus exercitus idem de me cum ipso sentiens, ita ut ab eo, tanquam ab unicornium grege fuerim circumdatus atque impetiū.

IV. Militum furiosorum: de quibus sic ait eodē Psal. 71. *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me comparans eos à quibus neci traditus est, cū turba canum, aptè*

ad Psalms titulum, qui est *pro Cerva matutina:* quasi diceret Cohortes illæ ad supplicium meum affixæ, nō destiterunt me persequi à summo mane, sicut canes qui primo diluculo Cervam eduxerunt à latibulo, quam id circo possumus appellare matutinam. Fingite igitur vobis animo turbam canum cervā allatrantium, quam matutino tempore toto persecuti sunt: deficitur viribus; graviter & agrè anhelat; jam mutat corporis incessum; jam titubat, & labente vestigio ad terrā collidit ossa; de in totū corpus, ac sese penitus dedit. Tum canes voce mutata inelamare, ac personare mortem animantis videntur, ut simul omnes coeant; circumcingunt eam vicissim, irruunt, proterunt primò pedibus, dein incidunt dentibus, aliq; una alii alia parte, nihil repugnante ipsa neque ad extremum spiritum luctante. Crudis eam despoliant dentibus, cutem deripiunt cum exuviis, & maxillares uncōs altissimè in ferinam infigunt: nullus venatorum esæ præditiæ moderator est, neque aliquam tantum partem canibus ad jus cuique legitimū distribuit; penes ipsos est tota prædæ suæ potestas, in quam ardenti ingluvie incumbunt, miserum distrahunt animal, discerpunt, ac penè vivum spiransque devorant. Ab hac quam vobis subieci cogitatione, Auditores, discedite, atque oculos conijcite in tragicum & dignum miseratione spectaculum. Aspiciete Salvatorem mundi proisus similem cervæ, quam longæ venationis cursus exercuit: *pro cerva matutina.* Iudas eam deflexit à cursu, atque in illam immisit: rabiosorum & esæ inhiantium canum copiam, qui à primo mane insectantes concitato cursu ipsam defatigarunt, & afflictavere ad interitum. Attendite quomodo in illo eodem Psalmo loquitur: *Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea:* Annon eæ sunt prolapsiones ipsius & titubationes? *Factum est cor meum tanquam cera liquecens in medio*

medio ventris mei: Ecce æstū & ignem qui eam intus adurit vehementi cursu accensam; unde oritur anhelandi labor & præcordiorū agitatio: *aruit tanquam testa virtus mea & lingua mea adhaesit faucibus meis, & in pulverem mortis deduxisti me: ardor urens, extrema sitis, linguam ipsi ad palatum affixit; ideo vires eam deficiunt, neque amplius aufugere potest, & ira abjicit sese in terram, deditque ijs qui persequuntur. Quoniam circumdederunt me canes multi concilium malignantium obsedit me: foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea: Circumcinxere me ac tanquam rabiosi canes concursarunt; ipsi dentes infixere; manus foderunt pedesque, totum dilacerare corpus, sic ut ossa dinumerarint: quod quidem in Cruce ab illis peractum est, nihil relinquentibus integrum, nisi quod non potuerunt comedere: Exhauerunt sanguinem meum; dilaceraverunt autem, & in frustra carnem disciderunt: ipsum transfixere pectus, ut investigarent cor meum, teste ferro lanceæ, ipsumque cor bipartito divisum est: sicut & caput perfoderunt usque ad cerebrum, spinis acutissimis transfixum, sanguine ex corporis mei partibus omnibus expresso.*

III. Conjectura petitur ex figura. Nam exemplum attendite argumento nostro perdidit, in uno Orientali Principe, sæculorum omnium miraculo, & ob patientiam magis quam ob dignitatem conditionis illustri. Nemo est quin intelligat meloqui de Iobo, ad quem afflicandum, cruciandumque Diabolus extremum nequitiae suae specimen edidit. Certè in eo figuram Christi exitisse S. Gregorius testatur his verbis: Neceffe fuit ut B. Iob eum quem voce diceret, ex conversatione signaret, & per ea quæ pertulit, quæ passurus esset ostenderet, tantoque verius, ejus Passionis Sacramenta prædiceret, quanto hæc non loquendo tantummodo, sed patiendò Prophetavit. Et alibi. Iob (ait) Passiones Re-

demptoris nostri, eiusque corporis, & Passionis sua signavit, & nomine: Iob quippe interpretatur Dolens: & quis alius in Iob Dolens figuratur, nisi is de quo scriptum est, *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Sanè quidem nihil crebrius in ore multorum versatur, quàm hoc exemplum: Sed aulim dicere, insignis illius viri laudibus, eiusque patientiæ commendationi, iniuriam fieri, quia exploratè nescitur magnitudo animi quæ perpeffus est. Id in primis planè observandum est, ipsius dolorum morborumque certamen proximè secutum fuisse bonorum omnium jacturam, ut sine intermissione percussus identidem sic obstupesceret, ut respirandi locum, seque ipsum recognoscendi otium non haberet. Ut igitur multis placer, eo ipso die quo filiis parentavit, Dæmoneum multiplici morbo affecit, corrupta tota eius temperie, eumque internis doloribus læsit, per quos læto affixus est: vocati medici, adhibita remedia; sed exiguo successu: cumque uni dolores confidissent, alii graviores insurgabant, quibus deiectus fortius feriretur.

2. Ex morbis internis ad externos progrefsus, eum maximis, sæ dissimilis, atque acutissimis cepit vexare; ita tamen, ut non omnibus initio simul aggredereetur, sed unis primò, deinde aliis, uti eius constantiam atque animi robur deficeret. Ita planè se in nunciis gesserat: Et sic ultimus morbus, priore semper erat gravior: Deinde voluit in morborum curatione reliquam exhauriri substantiam; partim in Medicorū, & remediōrū impensis; partim domesticorū furtis, uxoris incuria, & cognatorum compilationibus: uti ferè sit cum res omnes sunt conclamatae, donec tandè omnia absumpta sunt, ac fundi, ac domus, & omnis supellex distracta: quo in negotio sex anni longa probatione, & prolixo tædio consumpti sunt, in summis corporis animique tormentis. Initio septimi, cum finis malorum, & reque

& requies Sabbathi sperari debuisset, quasi rem de novo aggressus Dæmon, eum omni morborum quali agmine adorsus omnia eius corporis membra interna, & externa implacabilibus cruciatibus torfit, iisdem membris luxatis, nervis contulis, ossibus fluentibus, tota temperie corrupta: *Egressus itaque Satan à se ie Domini* (cogita illi factam esse omnem potestatem.) *Percussit lob ulcere pessimo à planta pedis, usque ad verticem ejus, qui testa sedens in sterquilinio:* Quibus verbis deplorabilis ejus status describitur quem & ipse exprimit cap. 16. *Ego ille quondam opulentus repente contritus sum, tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.*

1. Itaque habuit morbos acutos, & qui vulgo paucis diebus in mortem impellunt: scilicet pleuritidem, febres, anginam, & similes innumeros. 1. Morbos quos appellant diurnos, tabem, marcorem, renum dolorem, hydroisim, & similes. 3. Malignos, & exitiales ob venenum. 4. Non solum imagine magnos, ut appellant Medici, quale est ulcus, magna corporis parte diffusum, sed re ipsa, & effectu gravissimos, scilicet nervorum & musculorum contusionem. 5. Symptomata gravissimorum morborum, & pessima indicia, convulsiones, & circa viscera dolores fortes: In somnis timores: In facie, dissimilitudinem prioris vultus, nigrorem, oculos errantes, respirandi difficultatem, & similia. 6. Ulcera toto corpore diffusa, sed fœda, & horribilia non illa quidē extima tantum, & in pelle, sed carnem, & solidas partes corrumpentia. Et quidem de simili ulceris nomine, varia intelligere possumus, qualis est ea exulceratio ad ossa pepalcens, quam Phagedænam appellat Galenus, vel Chironiam, vel Telephiam, eaque omnia quæ sunt contumacia, rebellia, diuturna, quæ à leprâ oriuntur, à morbo Gallico, & à similibus, in quibus magna putredo. 7. Morbos habuit contrarios: verbi gratiâ, eius caro exusta est ignis ita carnem adurit, ut nigram efficiat,

ut nec ex eâ nascantur vermes, sed natos potius exurat, atque extinguat: eius tamen corpus totum ebulliebat vermibus, unde sic queritur cap. 30. *Nocte os meum perforatur doloribus, & qui me comedunt non dormiunt.* Vnde S. Chrysof. En tibi Vermium fontes, tabifici humoris rivuli. 8. Totum corpus unicum ulcus seu vulnus effectum est, & quod mirabile, & de quo ipse conqueritur, concisū est *vulnere super vulnus* Nam si plura mala in eadem parte possint contingere ex solâ medicorum culpa ut docet Hippocrates; in lobo plura contigerunt ex diaboli malitiâ. 9. Tandē cum iam odor esset gravissimus, nec posset ferri aut visū, propter fœditatem, aut auditu proptet querelas, aut naribus, propter odoris gravitatē, ne omnia incredibili fœtore completeret, ac ne ipse etiâ suo tetto odore interiret, ex domo sua in pheretico educitur extra urbem, & in sterquiliniū proicitur, ubi annum integrū diu, ac noctu, omni tēpestate anni, atq; in aëris inclementia mansit. *Qui testa sanem radebat sedens in sterquilinio:* Vide miseriam hominis Neq; manibus, neq; unguibus uti poterat: digiti enim tumidi; ungues aut dilapsi, aut incurvi, aut fissi: sed ut loquitur S. Chrysof. luto inanimi, animatam lutum radebat, quo etiam remediosum ulcus exulcerabat: verū hâc arte parumper pruritiginē levabat, ac scaturientes vermes excutiebat. Quale spectaculū! lob tantus Princeps inter suos, olim ita locuples, & honoratus, inter Orientales Regulos omnium maximus; nunc bonis omnibus spoliatus, nudus omnibus vestimentis, ab omnibus derelictus, derisus, & contemptus, triginta morbis diversissimis & atrocissimis afflictatus, in summis doloribus, in omnibus membris, sinteriūs, atq; exteriūs vexatus, mutatus specie, atque vultu, extra urbem, sub dio, iacet in sterquilinio, ipse sua sede sordidior, atque visu fœdior & odore tetrior, tū sua putredine, tū ipso sterquilinio, quod ipse auget quotidie, atq; innovat, sanie

perpetuò defluente: nihil habens, nescio dicā, sanum, aut reliquū in corpore, præter linguā, ut Deo maledicat. & in bonis nihil habēs præter testam, qua radat sanē quā cum detrivērit illo miserabili officio, cogitur deinde eandem saniem siccare asperso pulvere sterquilinij; unde cap. 7. sic loquitur; *Induta est caro mea putredine, & sordibus pulveris cutis mea aruit, & contracta est.* Denique, nulla alia re melius gravitatem calamitatis tibi exprimi posse docet Chrysost. quā si author attendatur. Etenim (inquit) ad plagæ magnitudinem declarandā satis sit auctorem, qui illam inflixit, ejusque effianatam libidinē perspexisse. Id est, cogita Dæmonis crudelitatem, & odium, & superbiam, qui tanti viri patientia vinci non vult, cum quo tamen certamen suscepit, facta ipsi potestate nocendi, & a quo graviter dolet se in priori conflictu turpiter fuisse devictū. Sed hæc satis sint de figura; ad rei veritatem veniamus, hoc est ad Christum.

Animos itaque vestros colligite, Auditores, & attendite ad spectaculū tristius, crudelius, immāius miserabiliusque; illo quod mox oculis vestris subieci, Deus aliquid potestatis cōcesserat Satanæ adversus lobū, sed non absolutā potestatem: eodem enim tempore restituit ejus malitiam, & crudelitatem defini; *Dixit ergo Dominus ad Satā, ecce in mān tua est, veruntamen animā illius serva* lobus ipse ad describendam dolorum suorum magnitudinem nihil amplius dicere potest, postquam eos nominavit dolores mortis, quo tamen eos perducendi facultatem inimicus non habuit. Data est autem plena & integra potestas Satanæ in benignissimum Salvatorem nostrum & Dominum; in eius corpus & vitam: *Hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.* Ipsi proinde attendite rabiem, & quo pacto potestate illa sit abusus. Certamen minimè exiguum est, quod ad unius duntaxat hominis lapsum pertineat, pusillique alicuius Dæmonis probrum, cui hominis unius patienti dedecus inussit, Hic e-

nimvero agitur de regno Diaboli, totiusque inferni conflictu cum Filio Dei, in eiusque personā ob ipsius victoriæ prædam, de universi orbis salute ac liberatione; secundum hæc verba: *Nunc Iudicium est mundi, nunc Princeps hujus mundi ei jectur foras.* Ideò nullo adversus ipsum furere abstinuit, sed in eum se degit statum, ut cum Isaias in illum adjecit mentis oculos, minimè agnoverit; ita deformatus erat, horribilisque aspectu. Videtis quomodo loquitur c. 51. Prophetiæ suæ: *Ei vidimus eum, & non erat aspectus, Dixit prius: Non est spiritus ei neque decor:* Vide quæ mutatio; ut qui fuerat speciosus inter filios hominum, sit tamen sit male tractatus, ut non tantum eius decor oblitteratus fuerit, sed etiam omnis eius species immutata, unde *vidimus eum, & non erat aspectus? & desideravimus eum:* Ex phasi Hebræa repetenda est particula negativa, nec quasi dicat, *nec desideravimus eum*, id est, neque talē vidimus ut aspectus eius esset desiderabilis: nam quis splendor, & quis nitor esse poterat in facie liventi colaphis & sanguine, atque pulvere fœdaturæ quæ dignitas in genis, evulsa barba? quæ majestas in ore dirarum manuum notato vestigis? Pergit Propheta, *Despectum, & novissimum, virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem:* Hic repetenda vox *vidimus*: vide quo fuerit Christus redactus, ut omnium postremus videretur: Unde dicitur: *apud Psalmistam, Opprobrium hominum, & abjectio plebis: sequamur Isaiam. Et quasi abscondito vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum:* Quasi diceret eò usque deductum fuisse ut Christum ipsum sui ipsius pudore deberet, ex communi hominum sensu, unde non mirum si etiam homines puderet & ab eo suos oculos averterent. Id illi contigit Ioan. 19. cum eum Pilatus ostendisset populo, dicens, *Eccæ Rex vester:* illi enim eum magna indignatione aversati sunt, *clamante, Tolle, tolle crucifige eum.* Deinde: *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit quod non tantum de pecca-*

re debuit; etiam si illi non amplius essent
 eis nostris intelligendū est, pro quibus Chri-
 stus satisfecit, sed quia de facto in suo corpo-
 re nostras infirmitates pertulit, non quidem
 singulas, sed quicquid in illis acerbum est cum
 tanta passus sit, ut æquatit omnes corporis
 morbos & cruciatus, quod agnovit Sanctus
 Hilarius in Cantica relatus à S. Thoma in lo-
 cum Matthæi, ubi hic ita loci refertur:
 Passione corporis sui, secundum Prophetarum
 dicta, infirmitatis humanę imbecillitates
 absorbit. *Et nos putavimus eum quasi leprosum,*
& percussim à Deo, & humiliatum: Vide
 miserabile Christi statum, nempe talē ut ne-
 mos sit qui non facile iudicet vindictam fuisse
 divinam; cum dicatur percussus à Deo in hac
 durissima tractatione: ac ne quis putaret, ob
 sua delicta sic fuisse mulctatum, subdit Prop-
 heta: *Ipsè autem vulneratus est propter iniquitates*
nostras, attritus est propter scelera nostra: quasi di-
 ceret à leprâ nostrâ leprosus fuit, à nobis ille
 scdam illam labem contraxit, quia nostra il-
 li peccata causam tanti doloris, tanti crucia-
 tus materiam attulerunt. *Disciplina pacis nostra*
super eum: Pro pace vox Hebræa significat retri-
 butionem, quasi diceret supplicium, quod
 nos retribuere, ac rependere debuimus pro
 peccatis nostris: seu quò reconciliati sumus
 cum Deo, super eum Deus imposuit: hoc est,
 quicquid pœnarum Deus à nobis exigere de-
 buit pro peccatis nostris, id ab innocente Filio
 Pater exegit: *& livore eius sanati sumus* livorem
 posuit pro ipso vulnere, quia livor vulneris
 vestigium est. Verum iste sermo trahit nos ad
 aliam coniecturam.

IV. Igitur ea est quæ petitur ex fine passio-
 nis: Debuit enim Christus sua passione im-
 plere redemptionis mensuram, quia vadem
 se fecerat, & sponforem, hoc est, debuit æqua-
 re tormentorum ad quæ damnandi eramus &
 multitudinem & gravitatem. Cum enim

peccato duplex imponatur multa, pœna
 damni, & pœna sensus, ac dolor internus per-
 tineat ad pœnam damni; nam damnum senti-
 tiri debet ex apprehensione iacturæ, & con-
 sequenter ex dolore, & animi cruciatu conse-
 quente; pœna sensus pertinet ad dolorem
 externum: cum itaque passio Christi debue-
 rit satisfacere ex omni parte, oportuit ut esset
 dolor externus, & qui exæquaret magnitudi-
 nem pœnarum, quæ sub eundem fuissent ho-
 minibus ad suorum peccatorum satisfactio-
 nem. At certum est ad unius peccati satis-
 factionem, ingentem pœnam desiderari:
 quanta igitur opus fuit ad omnium sæculo-
 rum peccata exolvenda? Cogita quot sint in le-
 gibus intentata respublica: Cogita quā gra-
 ves pro suis sceleribus, multi pœnitentias in se
 susceperint: Vnus carcer Climaci, quantas cō-
 tinuit? Hinc æstima quantū pœnarū luere ille
 debuerit, qui pro omnibus satisfacere voluit.
 Quidam longius progrediuntur, ac docent
 ferre debuisse omnibus damnatis debita sup-
 plicia, non secundum speciem, sed secundum
 gravitatem æqualitatis: quod tamen non est
 probabile: Quia Inferorum pœnæ proficif-
 cuntur etiam ab agente supernaturaliter e-
 vecto; Christi verò dolores vim agentium na-
 turalium non superarunt: Illud tamen certum
 est, Christum pro omnium hominum pecca-
 tis satisfactionem obtulisse, immò etiam pro
 peccatis damnatorum: non quidē ut id dam-
 natis prodesset, quasi iis qui nondum essent
 damnati, sed quia id præstitit quod erat debi-
 tum iustitiæ Divinæ, ratione gratiæ, & favoris,
 illis olim in vita prærogati. Etenim Deus in-
 titu satisfactionis Christi, & meritōrum eius
 futurorū dispensatorie hominibus prioribus,
 gratiam suam, & remissionem peccatorum
 obtulit, ita ut perillos steterit, si non
 sint salvati: Vnde Christus postea hunc
 fauorem, & gratiam præstitam, sua satis-
 factione, veluti solutione compensa-
 cap-

capaces in posterum ullius gratiæ aut boni. Quicquid sit, certè hinc sufficienter colligi potest magnitudo pœnarum Christi, cum saltem in se admiserit pœnam temporaliter debitam omnibus omnium hominum peccatis: unde dixit Isaïas cap. 53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: Attritus est propter scelera nostra: Disciplina pacis nostra super eum, & livore eius sanati sumus.*

V. Conjectura petitur ex universalitate passionis:

In primis enim passus est in omni bonorum genere.

I. In fama, & nominis existimatione, per calumnias & accusationem, quod illi exprobravit Pilatus Marci 14. *Vide in quantum te accusavit? Quæ autem illo fuerint exprimit Lucas cap. 23. Cœperunt autem illum accusare dicens: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Casari, & dicentem se Christum Regem esse: & cum eum duxissent ad Herodem, subdit Evangelista Stabant autem Principes sacerdotum, & Scribae constanter accusantes eum: Accusatus est crimine læsæ Maiestatis Divinæ in primo capite, ut qui voluisset arrogare sibi usurpatione temeraria, & Divinitatem, quasi naturalis Filius Dei, & Regnum Iudæorum, se gerendo pro Messia, & subtrahendo populos ab obedientia Casari præstanda. Certè habitus est fulgò ab nationis suæ principibus, pro Impostore, Impio Blasphemo, Dæmoniaco, Ambitioso, & pro reo execrabili apud Deum & homines, eò usque ut à proximis sibi sanguine abdicatus fuerit, secundum hæc Davidis verba, Psalm. 87. *Posuerunt me abominationem sibi: quod in eius maius dedecus recidit, quo à pluribus ut Sanctus, & Propheta putabatur & quo plura dederat suæ Divinitatis testimonia.**

II. In honore, qui quidem incredibile est quod modis læsus fuerit. Sed de his nunc plura dicere super sedeo, reservans ad eam partem, ubi de confusionibus Christi agitur.

III. Quod pertinet ad bona externa: Cum in illis nil haberet præter vestes, illis spoliatus est in cruce, & nudus mortuus est in summa paupertate. Itaque milites inter se vestimenta ejus partiti sunt, & super eius vestem miserunt sortem: Id autem fecerunt ut ipse sciret sibi adeptam esse omnem spem vitæ, itaque amplius non indigere vestimentis. Et sic in illo illud Iohi impletum est cap. 1. *Nudus egressus sum de utero Matris meæ, & nudus revertar illuc.* Certè Christus toto vitæ tempore coluit paupertatem, sed eam, uti & cæteras virtutes, in passione ad summum perduxit.

IV. Quoad amicos atinet, & domesticos, ab omnibus est derelictus: Matth. 26. *Tunc Discipuli omnes, relicto eo fugerunt: & impletum quod illis prædixerat: Omnes vos scandalum patiemini in me hac nocte: Itaque sic conqueritur in Psalmo. 33. *Qui juxta me erant, de longe steterunt: Ac de Petro, qui summam fidelitatem pollicitus fuerat illud intelligo Plal. 87. *Longe fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi: Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos à miseria.* Et quidem Christus hanc omnium derelictionem voluit pati, ut sciremus socium non habuisse in passione: Itaque sic loquitur Isaïa 63. *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.***

V. Quid dicam de eius pulchritudine, quæ sic vexata fuit, ut de eo dicat Isaïas quod jam protulimus cap. 53. *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus,* quia nulla hominis figura, &c. quibus verbis nihil expressius dicit potuit quo significaretur mirabilis status passionis.

VI. Quid addam quomodo totum eius corpus habitum fuerit? *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostra super eum: & livore eius sanati sumus.* Notanda sunt verba, vulneratus, attritus, disciplina seu castigatio, & livor: Et postea. *Propter scelus populi mei percussus est, & Dominus voluit conterere eum.*

eum in infirmitate. Numera syllabas, percussio: contitio, & infirmitas: Sanè quis unquam peius tractatus fuit, in quo nulla pars corporis non fuit læsa?

Quod vitam attinet? eam inter supplicia finivit unde Isaias cap. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum*: quibus verbis significatur immolatio Hostiæ; quâ ratione Christus oblatus est. Porro in Hostiæ immolatione illud observabatur, neque eluctans immolaretur, & aufugeret ab aris: neque mugitu, aut clamore se invitam ostenderet: ideoque hæc duo dicit de Christo, & volentem passum esse; *Oblatus est quia ipse voluit, & nullum clamorem edidisse: Et non aperiet os suum*. Pergit. *De angustia, & de iudicio sublatus est*: Modus mortis ipsius significatur: nam licet esset innocens, & culpa vacaret, per seditio-nem tamen Judæorum, & Pilati vocem damnatus est: seditio-nem vocat angustiam, hoc est turbam, quæ multitudine, studio atque festinatione se comprimebat: Per iudicium intelligit eos qui in illum sententiam capitis tulerunt, nempe Pontifices, & Pilatum. Eodem pertinet versio 70. Interpr. *In humilitate sublatus est iudicium ejus*. 1. Per humilitatem significatur condemnationis Christi iniquitas. Cum enim sicut agnus coram tondente se, non aperiet os suum, neque difficilem se, aut repugnantem præberet impiorum studiis; ex illâ tanta demissione, atque silentio animos sumpserunt, ut & manus injicerent non repugnanti, & iudicium omnium perverterent: ut iudex iniquus viduarum & pupillorum iudicia prodit, quia non repugnant. Ita igitur ejus causa iniquissimè prodita est, quia patere-tur, non comminabitur; & sublatus est iudici-um ejus, id est contra jus & fas, damnatus est, & inimicorum potestati traditus, eo quod adversariorum injuriæ, & calumniis non re-

Tom. III.

stitit, nec magis locutus est ad sui defensionem, quam agnus coram tonsore ligatus, & mutus. Porro in voce sublatus, genus mortis agnosco, nempe Crucis, quo sensu dicit: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*. Hoc autem dicebat, ait Evangelista, significans qua morte esset moriturus. Ex quibus omnibus patet universalitas passionis, quod in omni honorum genere passus sit. Idque gravissimè.

2. Hoc etiam ad eandem universalitatem spectat; quod ab omni personarum genere passus sit: non tantum quia pro omnibus satisfecit, sed quia de facto omnis ferè conditio-nis homines ad eius passionem concurrunt. Itaque passus est à Regibus, & summis Magistratibus, ab Herode & à Pilato; à summis Sacerdotibus & Pontificibus Anna, & Caïpha; ab aliis Sacerdotibus, à Scribis & legis Doctoribus, & Phariseis; à plebe; à militibus; à Dominis & à Ministris. 4. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terra, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius*. Convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus cum gentibus, & populis Israël facere qua manus tua & consilium tuum decreverunt fieri. Item passus est à suis, & ab alienis: nam ab illis & traditus est & venditus, & denegatus & desertus: ab istis aut irrisus, aut percussus, aut male habitus. Item ab amicis, & ab inimicis. Item à Judæis, & à Gentilibus. Item à Patre, à Matre, à seipso: Nam Pater dixit ut ait Isaias. *Propter scelus populi mei percussi eum, & Ipse de Patre conquestus est, Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Mater autem sua præsentia Filiū afflixit, Ipse verò sibi ipse nocuit; verbo; silentio; patientia: Quin & ipsi nocuit optima complexio, scientia, virtus; Item passus est à pœnæ lociis, à spectatoribus, à transeuntibus, ab iis qui

M m

fave-

favebant: ut intelligas ad eius supplicium omnes aliquid contulisse: hoc enim fuit generalissimum sacrificium.

3. Passus est in omnibus sensibus, in omnibus membris, in omnibus potentiis, internis & externis: à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Quid non passus in oculis, videns & quæ parabant, & quæ faciebant inimici? Quid non in auribus, audiens calumnias, irrisiones, dicteria, accusationes, blasphemias? Quid non in gustu, uti sitim, & potum fellis & acetæ? *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Quid non in manibus ab odoribus fœdis? in tactu autem, dum totum corpus laceratum est, & afflictum? In partibus maximè sensibilibus, in nervis, venis, arteriis: in capite, in facie, in temporibus, in pedibus & manibus? *sunt plaga ista in medio manuum tuarum?* Et dicit: *his plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Quid non passus in utroque appetitu, in phantasia, in intellectu? *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Porro omnia passionum genera in se suscepit, ut, sicut ait Caietanus, omnes passiones deificaret, & hominibus ex petendas redderet. Item ut doceret hominè omnia contemnere, & nihil eorum malorum timere, quæ ab hominibus inferri possunt: uti dixerat Matth. 10. *Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: uno verbo dixit S. Damasc. libro. 3. de Fide cap. 20. omnia hæc assumpsit, ut sanctitatem omnibus afferret.*

Ex his paucis conjecturis augurari potuimus partem aliquam passionis Christi, quæ proposita, his te Ecclesiastici verbis compello, cap. 29. *Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam:* In quibus verbis tria tibi proponuntur.

1. Christi innocentia; ut scias ipsum omnia ista passum esse immeritum; Certè si rei

etiam nocentissimi, dum sunt in gravibus suppliciis, solent nobis misericordiam commovere; quanto magis, si aliquis innocens fuerit, & gravissima patiat, in nobis sensum illum ingenerabit? Sed si aliquis magno honore dignus, sed si summo, nonne sensus crescere debet in nobis? itaque cogita innocentem, cogita justum, cogita Christum, cogita Deum: quousque tuus sensus progredi debet, nempe usque ad summum, sed nec hoc satis, usque ad defectum; nam quis nos ter sensus tantus esse potest qui non deficiat, & rei magnitudini sit satis? *Consideravi opera tua, aiebat Propheta, & expavi:* Verum Dei opera extra Deum sunt: sed si tu consideres Christi tormenta & passionem, vides quæ sunt in eo, & quid inde sequi potest, nisi stupor, & extasis.

2. Proponitur, hæc omnia Christum licet immerentem, tamè tuâ causa passum esse, itaque te ista omnia esse commeritum, igitur te fuisse causam passionis ejus igitur tuo loco fuisse passum: & ad hoc non debito, non merito tuo, non beneficio tuo fuisse adactum, sed solo amore tui: Vnde expresse vocat *gratiam fidejussoris*, ut intelligas non obligatione id fecisse, sed voluntate & gratia.

3. Proponitur, quousque produxerit gratiam, & finem huius sponsonis: *dedit enim pro te animam suam*, quod non fecit ut alii sponsores, periclitando solum, sed ipsa experientia, ipse enim vitam suam dedit, & amisit, ut scias & beneficium, & suum amorem perduxisse ad summum: nam ut ipse docuerat Ioan. 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Iam vide quid à te petatur. Nimirum ut non obliviscaris gratiâ fidejussoris: Puras ad id satisfeceris, si tantum patiaris, pro illo, quantum pro te passus est, si tantum illum dilexeris, quantum dilectus es?

Sed

Sed 1. quid haecenus passus es?

Quid pro illo pati decrevistis?

3. Quid pati potes?

4. Sed si pareris, quanti sunt aut esse posse possunt tuae passiones, si eum illis passionibus conferantur: Confer personas, & de utroque judica?

Iam quid de tuo amore loquar, qui sic amatus & à tanto, tu verò & tantulus, & tam parum diligas?

Sed si nec amore certare potes; hoc saltem effice, ut non obliviscaris gratiam fidejussoris; ut saltem aestimes quantum meretur, & quanta est; ut mente & cogitatione, si non semper, at frequentissime, revolas; ut scias te semper obligatum remanere. Sanè si creditor debitum exigit à fidejussore, jam primus & verus debitor, quod creditori debebat, idem debet fidejussori, & præter vetus debitum, novi beneficii reus erga illum factus est: Hinc vide quid Christo debeas fidejussori tuo; & id quod præcipuo creditori, hoc est iustitiæ

Divinæ, & id quod ipsi ut fidejussori solventi ob novum beneficium debetur.

Sed ut pergit Sapiens loc. cit. Eccli. 29. *Repromissorem fugit peccator & immundus*: Vide quomodo vocet ingratum, & immemorem; peccatorem vocat & immundum, quia odibilis est, & quem omnes fugere debeant: Causam autem huius peccati: sic denotat *Bona repromissoris sibi ascribit peccator, & ingratus sensu derelinquet liberantem se*: Quia nimirum non cogitat, omnia gratuito sibi præstita, nec ea respicit ut aliena bona, & ingratus sensu hoc est animo, cum non revolvat mente beneficia sibi præstita, derelinquet liberantem se. Tu vide quid rependas Liberatori tuo, illi exponere cogitationes tuas, & gratis ipsi actis pro redemptione, cogita serio quid illi rependere decernas: Quid illius causa facere: Quid aggredi velis; & omnia animi tui sensa deprome, ac memineris te semper ingratum futurum, ac minus semper te facturum quam debeas.

II. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De doloribus internis Christi.
Eorum causæ & effectus.

Attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Lamentat 1.

Non ignoratis, Auditores, occasionem & causam quæ nos hinc congregavit. Sanctissima cõsuetudo Ecclesiæ, omnis hic apparatus lugubris, numerosus hic conventus, modestia major quam pro more, vultus, oculiq; vestri qui notas doloris corde vestro concepti impressas præferunt, luculentum satis testimonium præbent inusitati casus, luctusque omnium, qui unquam, extiterint

M m 2

funef.

& suarâ quàm dici potest lamentabilis. Neque verò locus est, tempusque conticescendi, ac dissimulandi amplius. Huc coivimus ut interisimus Dei exequiis. Non ad defendendam Jeremiæ lachrymis mortem Regis Iosifæ, sed ad dolendam lamentis universæ naturæ, quæ mœtore dirumpitur, necem Sancti sanctorum, Regumque omnium augustissimi. *Et post hebdomadas 62, occidetur Christus.* Denique ad iusta funeris solvenda Parentis nostri vita functi, cui mortis ansam causamque dedimus, Illam si aspicimus aut tanquam ipsius beneficium; quandoquidem sponte ac voluntate suâ pro nobis interiit; aut sicut crimen nostrum; quoniam illius auctores sumus: prima consideratio à nobis exigit, memoris gratique animi affectum, qui nos tamen semper ingratos relinquet; altera vero, satisfaciendi desiderium postulat, in quo minimum est nos assistere nunc ad cōmemorationem ipsius martyrij, cō quem à nobis meretur sensu, non illum spectando sicut hominem nihili, & contemnendum, sed ut Virum sanctissimum, ut primum maximūque Regum omnium, ut summum Pontificem, & inter Pontifices veneratione dignissimum, ut Deum altissimum, supremamque Majestatem: 2 Non quasi ad nos nihil pertineret, cum respectu nostri omnia nomina & officia impleat, qui sit & Pater noster, & Dominus, & Rex, & Sponsor, & amicus & Spōsa & quod omnia superat, Deus noster: 3, Non considerando mortem ejus quasi solum factū Judæorum, sed ut rem nostram, & meritum nostrum, & scelus nostrum: Vnde planè mirabile est, cum reliqua tanti sceleris minimè rea vehementer commoveantur, solum hominem sine sensu remanere; adeo ut S. Hieronymus jure sic exoptulet: omnis Creatura Christo morienti compatitur, Sol obtecuratur, Luna retrahit lumen suum, terra concutitur, petra scinduntur, templi velum

in duas partes dividitur, sepulchra aperiuntur mortuorum ossa sensum habent, ipsi mortui resurgunt, solus miser homo non compatitur, pro quo solo Christus patitur, Certe cum pro omnibus hominibus mortuus sit, omnesque mortis illius sint rei, quàm tamen pauci sunt qui id cogitant, secundum illud Isaia cap. 57. *Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo.* Nos saltem, Auditores, qui hic adsumus, non permittamus sanguinem ejus inutiliter fluere. 1. Itaque omnes animi sensus concipiamus quos ad rãam lucuosum & tantum spectaculum habere decet. Cum Reges Orientalis Iobi amici ipsum in sterquilinio sedentem qui amplius agnosci non poterat vidissent, ad eum erat muratus quem antea opulentissimum & multis divitiis abundantem cognoverant; tanto stupore perculsi sunt, ut septem integros dies, cum eo humi sedentes ac taciti remanserint, nec quisquam illorum eum alloqui ausus sit: *vidbant enim dolorem esse vehementem* Quid nos facere par est qui spectaculum longè acerbius, atque atrocius cernimus in Salvatore? Ex stupore in dolorem, ex dolore in lachrymas transeamus; nam si nihil aliud Christo rependere possimus, saltem non desit compassio: Quia juxta dictum Domini Levit. 23. *anima que afflicta non fuerit die hac, peribit de populo meo.* 2. Quoniam illi qui legit dici ut intelligat: Cum tibi, mi Auditor, Christus in Cruce quasi liber expansus obiciatur; vide ne tantum dolores & cruciatus externos videas, quod & Judæi fecerunt, & gentiles ipsi qui patientia fuerunt; sed vide ut quæ legis, intelligas 1. quantum Deus oderit peccatum, pro abolendo, nec proprio Filio pepercit: 2. quanto amore mundam dilexerit, ut ad eum salvandum, Filium suum unigenitum daret: 3. ad quas virtutes te vocet, quarum adeo illustra exempla, & documenta dedit in Cruce: 4. Quibus meritis gaudeamus, & quæ habeamus præsidia.

Hinc

Hinc enim fit ut omnis spes nostra sit in Crucifixo, nec ad aliud perfugium in omnibus quàm ad eum nobis sit curendum. O CRUX AVE, &c.

sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc. Et Matth. 16. Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.

In summis extremisque calamitatibus silentium plus dicit quam sermo, neque dolor qui verbis exprimi potest, nominari potest dolor. Nimio plus malle in argumento ubi versamur, oculum mihi esse oris loco, pupillam pro lingua, & lachrymas pro verbis, quàm me prævaricari & injuriam facere cogitationibus meis, studiique mei affectum, & rei de quâ diss-ro magnitudinẽ exenuare. Quamobrem obsecro vos permittete mihi hodie, ut omisã veteri oratorum consuetudine, mihi liceat sub finem adjicere, non uti solet, dixi, sed nihil dixi: finire siquidem ubique possum, at nunquam possum absolvere: orando vos, ut aliquid assidue addatis ad verba mea, meaque cogitata semper novã quãpiam accessione augeatis.

Nihil amplius reliquum erat Salvatori nostro ad opus quod ei commiserat Pater complendum, nisi ut mortem obiret. Pretiosi corporis sui Sacramentum instituerat, quò se relinquere hominibus, priusquam ab eis abscederet: condiderat testamentum suum, eoque voluntatem postremam comprehenderat: abire jussit Apostolos, & consolationes iis adhibuerat super discessu suo: ultima imperaverat monita: valedixerat cum summo amoris dolorisque sensu: ac tempus Prophetiæ Danielis cap. 9. adventarat (*ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna & impleatur visio & Prophetia, & ungatur sanctus sanctorum:*) Cum ut obediret Patri suo, exurgit à mensã, actisque gratis dat sese in viã; & in montem Olivatum ascendit. Ioan. 14. *14. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, &*

fuga Regis Davidis ad vitandum filii Absalonis futorem descripta 2. Reg. 15. luctuosa omninò & miseranda est. Nam ubi primum inaudit, omnes Absalonis arma insequi (*Venit nuntius ad David dicens: Toto corde universus Israël sequitur Absalon*) suavitatis omnibus ut secum ex urbe discederent: *Et ait servis suis, qui erant cum eo in Ierusalem, surgite, fugiamus, neque enim erit nobis effugium à facie Absalon.* Vbi, oro vos, mecum observare; 1. grave admodum fuisse & acerbum tam strenuo Imperatori magnoque Regi fugam arripere, in filii & quidem vento si adolescentis conspectu; tamen cum solâ cohorte prætoriã, locum tenere ac tueri mensibus pluribus potuisset in parte urbis edito, & in Sionis arce. 2. Videre filium in se armatum, universumque populum unanimitate consensu cum eo intentum ad sui perniciem: *Toto corde universus Israël sequitur Absalon.* 3. Intueri se coactum deserere urbem, coram omnibus civibus suis, incumbente nullo ad ipsius defensionem. 4. Cogisse permittere omnia hostis sui furori, decem tantum mulierculis ad domus suæ custodiam relictis. His consideratis, Quod admodum fugæ, & asseclorum ordinem spectat, veterum milites qui eum comitati fuerant in cunctis anterioribus bellis ab 40. annis, priorem locum tenebant, turmæque frontem tuebantur. Ipse erat in medio agmine, quasi corpore exercitus cum domesticis, à servis suis stipatus. Prætoria cohors è sexcentis militibus conflata turbam cludebat, uti posterior custodiæ pars, ad quos aggregabant sese nonnulli Sacerdotes ac Levitæ, urbanique; eives studiosissimè in regem affecti. Incedebant pedibus, fixis humi oculis, tristisque omnes silentio, præter Davidem qui intereisis vocibus

cibus ac interruptis singultu, Pl. 3. pronuncia-
bat, hoc titulo in scriptū: *Cum fugeret à facie Ab-
salon filij sui, Et ita incipit: Domine quid multipli-
cati sunt, qui tribulant me: multi insurgunt adver-
sum me, multi dicunt anima mea, non est salus ipsi
in Deo eius.* Abiathar Pontifex adventans, se ad
eius societatem adiunxit, allata secum Testa-
menti arca, ut ubi res ferret, consuleret ora-
culum, & à Deo sciscitaretur quid facto opus
foret, quod inchoari voluit David, perique à
Deo quò abire ipsū iuberet. *Et deposuerunt Arcā
Dei, & ascendit Abiathar,* nimirum ut interro-
garet de itinere: sed ut refert S. Hieronymus,
Deus responsum dare noluit: unde intellexit
David iratum sibi esse Deum, ac velle ut hoc
subiret qualecunque infortunium: Et ita Arcā
in Ierusalem remisit, cum hoc suæ con-
formationis ad eius voluntatem admirabili
testimonio. *Reporta Arcam Dei in urbem: si ve-
nerò gratiā in oculis Domini reducet me, & ostendet
mibi eam, & tabernaculum suum: si autem dixerit
mibi non places, præsto sum, faciat quod bonum est
coram se.* Arcā in urbē reportari iussā, pertran-
sierunt cuncti torrentem Cedron, & conscen-
dere montem Olivarum aggressi sunt, eo scilicet
modo, quem facit textus describit. Por-
rò *David ascendebat clivum Olivarum, scandens &
stans, nudis pedibus incedens, & aperto capite, sed
& omnis populus qui cum eo erat, aperto capite ascen-
debat plorans.* Pauloque antea, *omnesque flebant
voce magna, & universus populus transibat.* Non
abjectione animi magnus adeò fortisq. prin-
ceps lugebat, sed cum intelligeret iratum sibi
Deum ob admittā prius peccata, suscipiebat
habitum sensumq. animi verè pœnitentis. ò
spectaculū miseratione plenum, cernere tam
magnum Regem, tam generosum Principem
ut in pueritiā cum Vr̄is & Leonibus luderet,
ita sanctum iustumque, tanto splendore no-
minis & amore apud suos, sic reformidatū ab
hostibus sic à finitimis honoratū, postquam
sceptrum 30. annorum spatio gestasset, nur-
quam nisi victor rediisset è præliis, in fugam à

filio conijci, nudis incedere pedibus, præ pu-
dore & tristitia capite aperto, plorare, geme-
re, singultus edere, seruosq. ac milites unā om-
nes cum ipso pariter involuto capite lugere.

Huc animos vestros adhuc bene Christiani ad
simile spectaculum, quod exhibet nobis Rex
Regum, Regis Davidis filius & Pater, amabi-
lis Salvator noster ac Redemptor Iesus. Cœ-
nā illā mysterijs referatissimā peractā dixit A-
postolis, *Surgite eamus hinc.* 1. David egredi-
tur, quia talem videt esse Dei voluntatem: *Ita
Christus, sed ut cognoscat mundus quia diligo Pa-
trem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio,
surgite eamus hinc.* 2. David egreditur ut fugiat:
Christus ut occurrat morti, ac periculo. 3. Da-
vid fugit filium Absalonē, cui coniunctus est
populus: Christus occurrere vult Iudæ, & toti
populo ei adhærenti. 4. David egreditur cum
suis militibus: Christus cū suis discipulis. Sed
vide quò uterq. pergat. David transit torren-
tem Cedron, subitq. montem Olivarum: Au-
di quid de Christo dicant Evangelistæ, Ioan.
c. 18. *Hac cum dixisset Iesus egressus est cum disci-
pulis suis trans torrentem Cedron.* Et Matthæus c.
26. *Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.* Sed
quo habitu: nempe tristi admodū vultu, nec
sine suis, ac discipulorum lachrymis, qui Chri-
sti Domini insolita oratione fuerant pertur-
bati, Supertatā montis parte, occurrit villa seu
prædiū Gethsemani, in qua erat quidā hortus,
in quem Christus ingressus est cum suis disci-
pulis: Et nos quoq. cum ipso in hortū ingre-
diemur ubi reliquū figurā à nobis allatā om-
nino impletur. Ibi enim fortis Imperator præ
timore fugit cum electo suo robore, dum ni-
mirum mortem ac periculū detrectat, ac de-
precat. 2. Ibi luget cum suo comitatu, dum
ipse, & eius discipuli ad hanc vocē ingemunt,
Tristis est anima usq. ad mortē. 3. Orat Patrem,
& non exauditur, ut interrogaverat Abiathar
oraculum quod non respondebat. 4. Patris
auxilium sentit sibi quasi subtrahhi. ut Arca à
Davide in urbē remissa est. 5. Patrē orans ut
libe-

liberetur, subdit. *Verum tamen non mea, sed tua voluntas fiat*: ad quæ satis quadrant Davidis verba: *Si autem dixerit mihi places, presto sum, faciat quod bonum est coram se.*

Se ecce hortus in memoriam mihi revocat primi homines è lapsum turpissimum: Cantic. 8. *Sub arbore malo suscitavi te, tibi corrupta est mater, tua ibi violata est genitrix tua.* Cogita itaque Adamum statim post peccatum è Paradiso eiectionem fuisse, quo temporis puncto, atque momento, 1. illa omnis species, & Paradisi pulchritudo ab oculis eius disparuit: 2. Vidit se undique obsessum spinis: 3. Horrore soliditudinis & loci incepit undique rivis sudoris, dfluere: 4. mulierem cum qua tam familiariter, & blande se hactenus habuerat, audivit inter dolores prægnantem, & clamantem: 5. A tergo vidit Angelum insequentem, ac prohibentem ingressum in Paradisum. Ita Christus novus Adam, cum tempus advenisset, quo verè ut peccator erat tractandus, illicò sentit quasi disparuisse sibi suum Paradisum, tranquillum scilicet statum, & serenitatem. Tristari enim cæpit, & omne gaudium, atque lætitiā excludit ab animo, illumque horrore complevit: 2. Quocumque aciem mentis convertat, non nisi spinas videt, omnium scilicet hominum peccata, tormenta futura, cælum iratum, fugam discipulorum, Iudæ traditionem, hostium suorum furorē, cum nisi horrenda sibi proponat: 3. Inde ille sudor nunquam visus, quo totus madescit. 4. Humanitatem hactenus obedientem & placidè omnia patientem, immo periculis & rebus adversis sese obijcientem expertus, nunc ex sua voluntate contradicentem, & sese opponentem sentit, propter dolorem timorē, & mortis. 5. Perperuo ante oculos habet Dei Patris mandatum, & iustitiam, eiusdem mortē, cum pro hominibus spondisset, exigentis.

Hinc colligere possumus ingentes admodum fuisse internos Christi dolores in Passione. Etenim fuerunt in eo duo genera tormento-

rum, quorū quædam tulit interius, alia verò exterius: Sed sicut anima potior est quam corpus, ad hæc, sicut anima, ut principium sentiendi, acrius sentit immediate, quam mediatè per corpus, sicut peccatū interius gravius est exteriori, & actus virtutum interni sunt nobiliores quam externi: Ita etiam dolor internus, gravior est externo, præsertim, quia quò plus patitur corpus, eo minus pati potest, nam patiendo deficit, anima, verò plus semper ac semper pati potest: Deinde, dolores corporis ferè sunt successivi; anima autè per apprehensionem omnes simul dolores unire potest. Accedit eò, quod cum Christus in sua passione geminū tortorē habuerit, nimirū hostium suorum crudelitatem, & suum in homines amorē; sane cum eius charitas hostiū furorē superarit, plus à se passus est quam ab hostibus: quod autem à se pertulit, interius tulit, quod ab hostibus passus est, tulit exterius. Nunc mihi tantum est fermo de doloribus internis, de quibus illud Prophetæ usurpare liceat Lament. 2. *Magna est velut mare contritio tua: quis medebitur tui?* & iple Christus, *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Sed quemadmodū nemo est qui profunditatem doloris Christi, uti par est, æstimare possit. Quod possum, facio, atque illam æstimo ex duplici capite. I. à causis. II. ab effectu.

Incipiamus à causis. Et I. quidè ex parte objecti materialis, doluit de peccatis omnium hominum simul sumptis, optimè cognitis & exactissimè cõsideratis. Etenim per scientiā visionis notat omnium peccata. Cogita eorū multitudinē & gravitatem & malitiā in omnibus hominibus, & omnibus sæculis, Certè cum & peccata, & peccatores distinctissime cerneret, vehementi dolore tactus est. Quantū illud est quod nemo hominū fuit, qui ad illū, & illud supplicium, non aliquid de suo cõtulerit? Eò pertinet lapidatio, pænæ genus apud Iudeos usitatum. Repete memoria quomodo Achā Iosue 7. quod de urbis Ierichuntinæ anathemate aliquid furto surripuisset, ea pænâ affectus sit. Nampe eiectionus

est extra castra in vallem Achor, & ut ait textus, *Lapidavitque eum omnis Israël.* Deus bone, quot tortores! quot nimirum capita in plebe. Ita Christus Dominus ab omnibus hominibus lapidatus est. Nemo hominum fuit, qui non modo unum, sed qui non plures etiam lapides in eum jecerit, quod planè est horrendum. Quanquam quid hæc lapidatio, cum Christi Domini supplicio? In illâ enim viginti aut triginta homines ad summum, reum perimebant, cum alii deinceps, non iam hominem, sed vel cadaver, vel ipsa saxa ferirent, & quasi sepulchro obruerent, unde in capite citato dicitur congregaveruntque super eum acervum magnum lapidum in hoc vero supplicio nullius hominis manus fuit innoxia, cum omnis, etiam cor ipsius attingeret, omnis interfecerit. De Josepho Patriarchâ dicitur in Genesi 4. *Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, ploravitque super singulos:* de Christo quoque maiore fratre nostro verum est, quod supra singulos peccatores, & lachrymas fuderit, & sanguinem,

2. At licet omnia peccata eum maximè terigerint, peculiari tamen ex causa, maximè affectus est dolore ex præcognitione ingentis illius peccati à Iudæis in sua morte procurandâ committendi, & pœnæ illud secururæ, quam ob oculos posuit, cuiusque sola memoria olim ei lacrymas movit, quando videns civitatem flevit super illam dicens: *quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, que ad paem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis quia dies venient in te, &c.* Cum enim esset filius Synagogæ, (Ex quibus Christus, ait Apostolus) eam sincerissime diligebat ut matrem: itaque eius malo & culpæ & pœnæ vehementer commovebatur: Quæ ratio fuit ex Hieronymo, cur Patrem rogarit ut si fieri posset transfret ab eo Calix ille: quasi dixerit; si possibile est ut moriar absque Iudæorum peccato, & ruina: quo eodè sensu Origenes tract. 35.

Matth. sic Crucem Christi interpretatur: Si fieri potest ut omnia bona, quæ à meâ passione profectura sunt, eveniant, si non patiar; transeat passio hæc à me, ut & mundus salvetur, Iudæi in passione meâ non pereant. Diligebat enim eos quasi ramos bonæ Olivæ. Memento lachrymarum Ieremiæ Prophetæ propter Iosæ mortem, & urbis captivitatem: certe diceres vel ipsa saxa indoluisse.

3. Pertinet quoque ad causam materiam prævisio futurorum malorum quæ Christo Domino proxime immincebant: ut enim dicitur Joan. 18. *Iesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum, processit.* In qua prævisione hæc concurrerunt. 1. Obiectum omnium maximum nempe mors, quæ est malorum omnium postremum: & in Christo agebatur propter vitæ dignitatem quæ erat divina & infinita propter unionem. 2. Genus mortis ignominiosissimum & acerbissimū ex omnibus circumstantiis: Occurrebant funes, vincula, irrisiones, contemptus, spura, blasphemiarum, alapæ, accusationes falsæ, testimonia falsa, cædium populi, militum furor, Sacerdotum rabies, Iudicis timor, & animus servilis; flagellatio, coronatio, nudatio, Crucis pondus, clavi, mallei. Crux, & malorū maxima copia. Veniebant in mentem, & uno quasi agmine sese offerebant, Iudæi prodicio, fuga discipulorum, Petri negatio usque ad executionem; inimicorum gaudium & exultatio; Matris dolores, & Patris derelictio.

Eodem modo ea parte principij & causæ efficientis, ad summum dolor ille perductus est. Nam si principium doloris petitur vel ex parte potentie cognoscentis; quo enim melius & clarius malum repræsentat, eo vehementius commovet; vel ex parte potentie appetitive in qua formaliter est dolor, nempe fuga mali, vel sensus cum disconvenientia: vel ex parte motivi quod potentiam movet, & actum specificat: ex his omnibus inferitur

tionem; inimicorum gaudium & exultatio; Maris dolores, & Patris derelictio.

Eodem modo ex parte principii & causæ efficientis, ad summum dolor ille perductus est. Nam si principium doloris petitur vel ex parte potentiæ cognoscentis; quod enim melius & clarius malum repræsentat, eò vehementius commovet; vel ex parte potentiæ appetitivæ in qua formaliter est dolor, nempe fuga mali, vel sensus cum disconvenientia: vel ex parte motivi quod potentiam movet, & actum specificat: ex his omnibus inferitur dolorem Christi fuisse in supremo gradu.

1. Si causa naturalis ejusmodi doloris est intellectus, fuit ipse in Christo perfectissimus, tum natura, tum scientia: at qui ut dicitur *Eccli. 1. In multa sapientia, multa indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem.*

2. Si causam spectes in charitate & gratia; Nemo tanta charitate Deum dilexit sicut Christus, nemo ejus honorem sic optavit: & proinde nemo sic offensam indoluit: ad hæc, nullus tantam gratiam habuit, aut auxilium, quo promoveretur ad peccatum ita detestandum; unde ex tota latitudine, & intensione charitatis & gratiæ, quæ erat summæ, tristatus est de omnibus & singulis peccatis, quatenus erant & Dei offensa, & proximi ruina & damnatum: Etenim homines intensissimè amabat.

3. Accessit perfectissima & intensissima apprehensio tormentorum quæ satis esse potuit ad mortem: nam sæpe solus metus morte ipsa gravior est; & ut notavit S. Chryostomus, postquam Elias mortem fugisset, ipsam postea præoptare maluit, quàm semper timere, unde *perivit animæ suæ ut moreretur*, in media fuga; sic illam tolerabiliorem putavit ipso timore: & Cain mori maluisset quàm semper timere.

4. Voluntati suæ, & appetitui omnes habenas Christus laxavit, ut circa tale objectum sic propositum, quantum exigit naturalis propeusio, contristaretur, quod fecit quàm maxime fieri potest.

Tom. III.

5. Ad eandem etiam causam spectat, quod prævidit mortem suam inutilem multis futuram, licet tam multa pro hominibus præstitisset: licet tanto salutis eorum desiderio teneretur; itaque multos damnandos, ac neglecturos solum ipsius sanguinem: qua de re conqueritur *Isaia 49. Et ego dixi, in vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortitudinem, meam consumpsi*: Sed quantum ea res animum eius pupugit, cum vidit multos ex sua passione, occasionem capruos gravius peccandi, & ex illa futurum ut multi gravius damnarentur, unde omnibus salutem, & beneficia, & beatitudinem quæsierat?

Iam si causam formalem spectemus. Nemo unquam ita cognovit uti Christus peccati malitiam. Sive 1. in ordine ad Deum compareretur, cuius est offensa: vide autem quanta: ut scilicet si Deus mori posset, solo peccato moreretur: si posset perire, atque esse amittere, id tantum per peccatum fieret: vide etiam cuius Maiestatis est offensa, scilicet, inæstimabilis, incomprehensibilis, infinitæ: peccatum autem crescit proportionaliter in ratione offensæ, secundum gradus dignitatis personæ quæ offenditur & etiam offendentis: si aut plurimum distat ab ea quæ offenditur, aut aliquid ei debet. Sive 2. ad creaturam compareretur, cuius est summa miseria, & in merito: Quod si 3. ut dicunt Theologi privationes non nisi ex formis cognosci possunt; si peccatum gratiæ privationem infert, & gratia est participatio divinæ naturæ, quis peccatum nosse ita potuit uti Christus propter perfectissimam naturæ divinæ cognitionem? 4. Nemo unquam ita novit quantitatem pœnæ quæ & peccatis debetur, & quæ est: uti Christus. Item 5. nemo ita novit magnitudinem suæ passionis quam inferre potuerunt creaturæ, sed nosse non potuerunt. Cum itaque dolor crescat non tantum ex parte objecti materialis, sed etiam, idque multò magis, ex parte formalis, cumque Christus utriusque perfectam habuerit

Na

buerit

buerit cognitionem, eaque usus sit ad summum in se dolorem excitandum, oportuit absque dubio ut eum ad summum perduxerit.

Relinquitur ut ex fine, illius magnitudinem colligamus.

1. Enim sicut Christus patiendū dolorem in sensu, satisfecit dolori sensus, quem homines luere debuissent in inferis; ita interior dolores ferendo satisfecit mœrori, qui contingit damnatis ex amissione gloriæ. Cogita igitur quanta sit in damnatis desperatio, quantus mœror, quis dolor, qui exprimitur per fletum illum æternum de quo Christus, *ibi erit fletus & stridor dentium*: Atque hinc æstima quantus fuerit Christi dolor, qui omnium inortalium doloribus debuit satisfacere.

2. Cùm homines ob peccata sua conteri debeant, Christus saltem æquare debuit dolorem contritionis, quem de suis peccatis homines habere debuissent; quod & cumulatissimè præstitit, cum & peccatorum multitudinem nosset, & gravitatem, atque intelligeret quantum esset Deus offensus, & summum tum in Deum, tum in homines amore ferretur, cum scilicet illum maximè peccatis offensum esse sciret, hos verò maxima inde detrimenta cepisse.

Ex his omnibus causis simul concurrentibus factum est ut Christus totus tristitia repletus fuerit. Nam 1. appetitus ejus inferior respectu objectorum sensibilium, & rationi conformium, & Christo convenientium ita repletus tristitiâ, ut nullum planè gaudium, immodò nec solatium ex quocunque objecto perciperet. Licet enim ex Dei contemplatione redundare deberet delectatio, omnem tristitiam excludens, in appetitum sensitivum; Dei tamen dispensatione factum est, ut ea delectatio eò non pertingeret: ut, sicut loquitur Ambrosius, Christus Dominus sequestratâ omni Divinitatis æternæ delectatione, tædio nostræ infirmitatis afficeretur.

2. Voluntas ejus naturalis, sive inferior, eâ-

dem tristitiâ plena fuit: quoniam semper sequitur appetitum sensitivum.

3. Voluntas ejus superior respectu objectorum spiritualium, uterant peccata hominū, tristitiam pariter admittebat, licet eodem tempore beata simul esset, ob amorem beatificū & gaudium inde consequens. Poruerunt enim in eadem voluntate, divina virtute illi duo actus repetiti, gaudium ob beatitudinē, & tristitia ob mortem, vel ob hominum peccata, quia hi actus non sunt propriè contrarii, nec versantur circa idem objectum, & secundum eandem rationem: quantum ergo divinâ virtute fieri potuit, etiam Christi voluntas, hâc tristitiâ plena fuit. Hinc etiam, fuit summa, quod conjuncta fuerit cum privatione omnis consolationis: Nam factum est ut unus actus alium non impediret; nec gaudium superioris partis in aliam derivaretur; nec denique aliud solatium adhiberetur, quod tristitiam vel minueret, vel levaret. Etenim humanum non habuit, secundum illud Psal. 68. *Et sustinui, qui simul contristaretur & non fuit & qui consolaretur & non inveni*. Nec etiam divinum, uti dictum est. Cœpit ergo tristitia in horto; aucta tamen est in progressu, quia dolor sensibilis accessit interiori; & summa facta est in Cruce, cum dixit, *Deus meus ut quid dereliquisti me*: Sed in horto tanta fuit, ut plus quâ sufficeret ad eum perimendum; secundum illud. *Tristis est anima mea usque ad mortem*: Nam quemadmodum Heli summus Sacerdos cum auisset filios suos in bello occisos, in super & Arcam captam, retrorsum cecidit & interit; ejusque nurus, tot auditis infortuniis, expiravit: Ita Christus tristis fuit usque ad mortem quâ oppetiisset nisi divina virtus impedivisset.

Atque hinc facile intelligimus quod docet Suarez, Christi dolorem superasse quoscunque dolores hominum & Angelorum de quocunque objecto: Omnes enim eorum dolores vel sunt naturales vel supernaturales, vel honesti, vel pravi: Quoad supernaturales honestos

hos, cum Christus habuerit maiorem gratiã, superavit in intensiõne omnem actum virtutis, cuiuscunque creaturæ, quia Christi gratia fuit supra omnem virtutem creaturæ: Christus autem doluit de peccatis hominum secundum totam intensiõnem suæ gratiæ & charitatis. De omni porro parvo dolore facile probatur: quia eiusmodi dolor fit tantum virtibus naturæ, nulla autem naturalis potentia exercere potest actum æque intensum, ac Christi gratia in suo ordine: Itaque ascendit hic dolor supra omnes hominum & demonum dolores cuiuscunque rationis sint.

Hactenus de causis dictum est: Quod superest, effectum continet ingentis illius doloris qui sic exprimitur Lucæ 22. *Et factus in agonia prolixius orabat: Et factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram:* Tria dicit: orationem, agoniam, & ludorem sanguineum. In oratione 1. illud consideratione dignum est, necesse fuisse ut gravi dolore premeretur, cum illa tormenta sibi obiecta tantâ contentione deprecetur; nimirum, ut ait Apostolus, *cum lacrymis & clamore valido*, & propterea procul ab Apostolis oravit, *avulsus ab eis*, idque tribus vicibus fecit, & semper idem Patri proponens, spatio trium horarum, & humi prostratus, omni animi & corporis contentione. Ille qui hanc horam & tandiu, & tantoperè exoptarat; qui dixerat se habere calicem quem biberet, baptismum quem expleret, & se vehementer coarctari donec id faceret; ille qui suos erudierat ad martyrium; qui vitæ neglectum suis impresserat; ille qui ad hunc finem venerat; qui ad hoc Patris præceptum acceperat; qui tanto divinæ gloriæ studio; qui tanto hominum amore tenebatur; ille qui ex suâ morte tam magnos fructus expectabat; ille qui mortis suæ necessitatem non ignorabat: idem tamen iterum & tertio magna animi contentione & ardore, cum multo fletu, Patrem orat, ut transeat à se

calix isto. Ille qui dissuadentem Petrum ita repulerat, ut Satanam vocaret, *Calicem quem dedit mihi Pater non vis ut bibam illum?* Ille qui Patrem oraverat ut se clarificaret, nempe Crucis exaltatione; ille qui sciebat se nihil præstiturum, nisi moretur, & ex morte suâ magnos fructus proventuros; *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum:* Idem tamen vultu in terram demisso & affixo, summam humilitate mortem à Patre deprecatur. Necesse est igitur ut summo dolore prematur atque urgeatur.

Vnde II. meminit Evangelista summæ agoniam, in quam se coniecit: significat autem illa vox, 1. summam animi angustiam, quæ facta est à dolore animum eius comprimente: hoc enim habet dolor, ut circa præsens malum versetur, sicut metus erga absens: cum itaque iam immineret hora passionis, unde statim postea dixit Matth. 26. *Ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum; surgite eamus, ecce appropinquavit qui me tradet:* hinc factum, ut omnia sua tormenta conspexerit ut præsentia, & ita se vehementissimo dolore compresserit seque in angustiam & in stricto posuerit, quasi effugere non posset. 2. Significat conflictum, & certamen: fuit autem in primis duarum partium superioris & inferioris: cum enim pars superior in inferiorem percussu quodam refunderet tristitiam illam ex mortis certitudine conceptam, vehementius ipsam commovit, totamque complevit: cumque in eadem pugnam voluntas naturalis & sensus ad orationem confugerent, petendo à malis liberari, voluntas superior & deliberata, noluit nisi inefficaciter idem Deo proponere, unde inferiori resistebat, & petitionem corrigebat, dicens: *Non mea, sed tua voluntas fiat.* Deinde certamen fuit duorum affectuum in Christo, quos ipse volens in appetitu suo excitavit, nimirum timoris, & audaciæ: Christus enim naturalia affectu timuit, & tamen deliberata voluntate, & efficaci, & actu appeti-

rus à voluntate imperato, mortem, & omnes dolores sibi propositos efficacissimè amplexus est, & eò duplici & contrario affectu se impulit: Et quoniam omnis passio, præter actû appetitus habet etiam immutationem corpoream, hinc fit ut ex contrario affectu, duplicem in corpore motum passus sit: unde securus est, III. ille prodigiolus effectus de quo S. Lucas cap. 22. *Et factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.*

Quidam ut Theophylactus & Euthymius in hanc locum videntur agnoscere pro verbalè hyperbolem: ut cum dicimus de homine valdè anxio, sudasti sanguinem: sed verè Athanasius dicit Anathema illis qui negant Christum sudasse sanguinem. Id verò fieri posse docet Aristot. l. 3. de animal. c. 19 maximè in deliciatis complexionibus, & iis qui potoso & raro sunt corpore, & sanguinem habent subtiliorem: nam sæpe cum sero sanguinis, ipse cruor subtilior in poros corporibus excernitur: angor enim inflamat corpus, extenuat sanguinem, & poros aperit, atque ita sanguinem excernit, maximè, si jam corpus exudarit omnem consueti sudoris materiam, uti ubera deficiente lacte, sanguinem emittunt. Id ferè consentit cum eo quod eruditus Cajetanus ait, ubi magnus est dolor, & ad vehementiam suam perductus, ab eo violentè & copiosè sudorem emitti, sed cum omnino exhaustus est sudor, erumpere sanguinem. Scio illud quidem ita improbabile visum fuisse Armenis, ut hæc è sacra Scripturâ abarserint, utpote qui illud censerent indignum magnitudine ac majestate Dei, minus attendendo, se quod majestati tribui & conservari volunt, id subripere clementiæ ac misericordiæ, ad quam totum illud mysteriû pertinet: Quare adhærescere nos oportet ad dignam omni fide veritatem Evangelii. Cum potrò ille sanguineus sudor fuerit copiosus, non ejus causa fuit tristitia, sed actus fortitu-

dinis & audaciæ; quo Christus deliberata voluntate, atque actû appetitus à voluntate imperato, mortem & acerbissimos dolores sibi propositos amplexus est, & naturalem horrois affectum superavit. Cum enim naturaliter timor cor contrabat, & ad subsidium cordis, naturaliter sanguis ad illud confluat, & è contrario per audaciam cor dilatetur, & sanguis incalcescat, & ad partes exteriores rejiciatur: in illo duorum affectuum conflictu, nunc sanguis ad cor confluat, nunc à corde in exteriora rejiciebatur, alterna reciprocatione: Sed cum naturalem timoris affectum audacia ex virtute superaret, tanto impetu sanguis ad exteriora reiectus est, ut per poros corporis magnâ copiâ ex venis eruperit, unde ille sudor sanguineus ex toto corpore emanavit. Hinc solum sanguine respersus est, & omnia vestimenta, & totum corpus maduit sanguine, qui ob aërem ex nocte frigidum in thrombos est condensatus, unde gutta sanguinis, & ut ex Patribus aliquis loquitur, globi sanguinei: Non igitur solum fuit sudor sanguine tinctus, sed verus sanguis ex magnâ commotione emissus: Vnde Bern. serm. 3. in dominicam Palm. ait Christum non fuisse contentum oculorum lachrymis, sed totius corporis sanguineis lachrymis peccata flere, atque abluere voluisse: & ad litteram impletum quod Christus sæpè dixerat, se habere baptismum quo baptizati debebat & coarctari donec illum impleret.

Et certè quidem, ô mi Salvator, baptismus est planè, tuus ille sanguinis sudor, cum sacrum corpus tuum eo penitus intinctum submersumque sit. Proh Deus, quale spectaculum, nunquam visum hætenus ab omni sæculorum memoriâ! Erat toto corpore extensus, depressa humi facie, expansis brachiis, eodem modo quo illa protensus erat in Cruce, orabat, oblectabat, obtestabatur Patrem *cum lachrymis & clamore valido, cum lachrymis, inquam*

inquam, uberrimis, quas fundebat ex oculis, & cum copioso sanguine qui ab corpore fluebat: perinde ac si eius oculi non satis essent ad flendum: insuper cum clamore valido & voce elata: Id enim verò fecerat, ut amoveret se procul ab Apostolis, orationem suam singulis interruptis, &c.

His ita positis probatisque, ex illo tam stupendo spectaculo quod nobis instar antecedentis existat, conclusiones nonnullas eliciamus, quas nobis esse necessarias arbitror.

I. Est, malitiam peccati esse planè extremam & prodigiosam, cum appetat Deum, & in eum invadat, agatque tam acerbè sicut antea vidimus *Tibi soli peccavi*. Illius præterea immane ac monstruosum esse pondus, quando quidem eius oneri robur Dei succumbit. Quid ergo cogitant homines, qui peccato peccatum adjiciunt, seque tot offensis onerant; ut ipsos Dei humeros inflectant? Nimirum ut intelligas, peccator, huiusce Psalmi versiculum: *Quoniam iniquitates meae supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatae sunt super me*: Hebræus textus habet, *suprà vires meas*: tanto enim peccata tua sunt numero, ut te ipsum inundent, quemadmodum aquæ imbribus inflatae eluvio, caputque tuum transcendunt; neque facilius iniquitates tuæ dinumerari possunt, quàm capilli capitis tui; at earum pondus onusque, ita gravè ac intolerandum est, ut eo te inflecti atque obrui oporteat: *Et sicut onus grave gravatae sunt super me, id est super vires meas*. Dum igitur subit mentem peccati committendi cogitatio, cogita nùm tibi vires adsint ferendæ pœnæ illius peccati quod audes committere. S. Martinianus cum ad carnis peccatum provocaretur, ignem accendit, in eumque pedes immisit dicens, *Experire Martiniane, num possis ignem inferni sustinere, ad quem hoc peccato te obligare vis*: & igne externo internum extinxit. In hunc sensum nonnulli exponunt illud Isaiæ

locum cap. 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Comparata verò habitum alicujus peccatoris & Christi Domini: Hic jacet prostratus & afflictus sine viribus atque robore, ille vivit erectus, stans, ac sine sensu, quasi verò peccatorum onus ad ipsum non pertineret: Quàm longè aliter qui agebat Ps. 118. *adhæsit pavimento anima mea*: & ille alter, qui cum minas Dei audisset, ambulabat demisso capite: Et Iosias 4. Reg. c. 23. qui cum audisset minas in libro legis contentas, scidit vestimenta sua. Sed nimirum intolerabilis est peccatoris audacia, & impudentia, qui suarum rerum securus vivit, cum in summo periculo versetur.

II. Conclusio, Quid putas causæ cur Christus se hoc modo in terram prostraverit jacentem toto corpore, nisi ut nostra scelera retardaret, ne per ejus corpus impiè transeamus, quasi seipsum currenti opponeret? Hic venit in mentem detestabile facinus furentis mulieris, de quo Romana Historia. Nupsit illa Tarquinio, qui ut regnum invaderet, privignū virum bonū per Curia gradus præcipitem egit, ac defuncti corpus medium in vicum projecit, olim Cyprium nuncupatum, sed dictum postea sceleratum, ob facti immanitatem. Tullia ejus filia in occursum mariti, cursu rectà veniebat, cumque in vicum Cyprium itineris necessitate pervenisset, Patris corpus in suo sanguine volutatum reperit. Ad Cadaveris aspectum equi restitère, quasi facinus ipsum exhorrescerent: At ipsa moram indignata, increpans aurigam, equis inhumanior, illos per medium Patris corpus nolentes, ac reluctantes admisit: sibi que viam fecit per parricidium; eo sceleratior quod nec parenti mortuo, & jacenti pepercerit: quid fecisset vivo, atque spiranti? Quid tu hic oculos ò peccator? Quid impietatem damnas? Quid acculas furorem, quem non solum imi-

raris sed superas? Quoties tibi in adulteræ domum ingredienti occurrit Christus in vestibulo iacens & prostratus, ut te properantem retardaret? Sed quid à te impetrare potuit? Non eius dignitatem attendisti, quia Deus: non auctoritatem, quia Dominus & Rex: non reverentiam, quia Pater, non statum miserabilem, quia iacens: sed per scelus, per sacrilegium, per contemptum, per ludibrium, & sanguinem pedibus conculcasti, ait Apostolus, & corpus iacentis, criminis tui iter fecisti. Ita enim de peccatoribus iudicabit Apostolus. Tu videris, dum ad aliud transeo.

III Itaque conclusio. Hinc etiam disce quantum malum sit peccatum quod talem in Christo tristitiam excitavit: Certè summa est hominis infamia quod solus Creatorem suum ita contristet: de reliquis ait David Ps. 103. *Lacabitur Dominus in operibus suis*, quia omnia ut suo auctori obediunt: At de homine Genes. 6. *Pœnitent me eum fecisse*: Etiam, ecce Christus Dominus summo dolore afficitur. Attende itaque quantum sit malum peccati, Etenim in Christi animâ erat infinita dulcedo beatitudo & gaudium, & peccatum tuum in cor eius coniectum, velut amarum quid totam illam dulcedinem disturbat. Vna tantæ suavitatis guttula, si in Infernum descenderet, illum dulcem efficeret: nam vel unam beatitudinis guttam petebat ab Abraham Dives impius ad se refrigerandum in Inferno: & una eiusmodi sufficit, ut omne martyrum dulce sit, ut Stephano lapides, Crux Andreæ, Laurentio ignis, sint instar paradisi: Tantam ergo Christi Domini dulcedinem quam habebat ex beatitudine, quid fecit amarum? peccatum solû: O rem stupendam! Pelagus omnium amaritudinum, Infernis, unâ Dei guttâ dulcescit: & Pelagus omnium dulcedinum, Beatitudo, uno peccato fit amarum.

Hinc etiam fontem habes unde tristitiæ veræ & contritionis aquas haurire possis. Si enim ipse tantum pro peccatis nostris conte-

ritur, ut inde sanguis exeat, quid iam par est nos facere, qui peccavimus? Sit ergo ille dolor exemplar illius quem habere debemus in Confessione: Et si non habemus, hinc petamus ut à fonte, nostrumque illi iungamus: hæc enim Christi tristitia omnem nobis tristitiam meruit & contritionem de peccatis nostris, ut tristitia nostra & dolor à Deo recipiatur.

Postremò, cum Filius Dei, tam acerbè à peccato habitus sit nonne crudelitas est temeritasque plursquam barbara, non desistere ab afficiendo iniuria & contumeliis Deo tam bono, & ad morem ita proclivi? Agedum, peccator: considera Salvatorem tuum humi prostratum sine viribus, penitusque afflictum horribili peccatorum tuorum pondere. Tibi ne propositum est pergere ita pertinaciter, ut eius supplicia miseræ onem tibi non commoveant, neque te sanguis ipsius molliat, neque te eius charitas inflectat? Sat hodie nosti, quo pacto peccata tua sint offensæ in Deum, cum eas tam carè luar. Quod lugere lachrymis non potes, id lavat sanguine suo. Quod tibi cor non tangit, eum dolore interimmit. Vide quot peccatis lapidatur à reliquis hominibus: Cur te vis eorum crudelitati adiungere? Quid facit lapis iste in tua manu tot ab annis? peccatum istud in conscientia tua? meditaris ne eternum triumphare de ipsius patientia, eumque ad charitatis suæ despicientiam vexare semper: Audi quomodo sanguis ille profusus vindictam adversus te clamitat, apud Ier. cap. 18. *Attende Domine ad me, & audi vocem adversariorum meorum, Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manum gladii, &c. Tu autem Domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitius iniquitatem eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: sicut corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui absterge*

abutere eis: Eæ sunt minæ, imò punitiones horrendæ, quæ caput eorum obtrent, qui se pertinaces obstinosque præstabant tuique similes, ô peccator, quæ nullo sensu afficit spectaculum maxime omnium quæ unquam extiterint tragicum. Cogita hæc tibi, vel ob te, inculcata esse lobi verbi c. 16. Terra ne operiatur sanguinem meum, neque inveniatur in te locum latendi clamor meus. Apprimè tuis te terram esse: Terra enim verò quam calcamus, sensu omni caret. Cur nam Filii Dei sanguinem abscondere ac obtegere studes: Memento illum abdi non posse, quia clamitas, i. misericordiam, dein ultionem, si contemnitur. Eheu, quam dudum misericordiam pro te clamitat, cum te tandiu toleraverit Deus, teque ad pœnitentiam expectet: Cur obstare vis, ne pro te veniam postulet: Cur eum, miser, in vindictæ clamorem convertis: Ita loqui ut S. Gregorius textum hunc explicans: Locum latendi, clamor eius invenit, si hoc quod mens reddit lingua tacet. Equidem non patiar ut in me tacendi locum reperiat, quandoquidem nihil à me dici aliud hoc in genere oportet, nisi quod clamat.

O precioso Dei mei sanguis in terram effusus pro salute peccatorum, Valdè mihi honorificum est, oris vicem tibi præstare, meæque linguæ opera, personare omnia clamore tuo. *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei.* Cum cælo primum ago, vocemque intendo usque ad Thronum Dei.

Pater Sancte: Sanguis Filii tui tam recenter profusus ex ipsis venis, emissusque peccatorum causa, veniam iis postulo, iis misericordiam, culpæ ipsorum oblivionem, & remissionem pœnæ. Iram, ô Deus, tuam comprime, tuæque iustitiæ severitatem. Verum est, illorum peccata, ingrati animi vitia, magna crimina, extremæque flagitia mereri omne supplicii genus ea punituri. At, nonne sat tuam ultus iniuriam fuisti, videns me humi fufum pro ipsis: Tanti valeo ac eorum sanguis, quandoquidem sanguis Dei sum, cuius ego venas

deservi, ut sanguinem peccatorum protegerem. Eheu: me terra copiosè ebibit: totus iâ refrigui, concretusque sum in illius rimis. Fac ô Pater, ut iracundia tua iam dudum in homines accensa refrigescat, penitusque abeat: respicient me forsan, seque charitati meæ dederunt.

O terra, minime quidem illa tu, quæ me accepisti, cum sis sensus omnis expertus: sed tu pro qua effusus sum, audi verba mea: meum ausculta sermonem, clamoribus meis aures adhibe. Considera me pro tuis offensis fluxisse in pulverem, atque ad satisfaciendum tua causa Deo, quem exulcerasti. Sola culpæ tuarum cogitatio, & flagitiorum tuorum abominatio, diffiderunt omnes Filii Dei venas, feceruntque ut in terram magno æstu erumperem, quò tibi pretium largirer, ac darem in manum unde latifaceres Deo quem offendiisti: Ut ederem hoc balneum salutare, ubi te in me ipso ablueres, omniaque demergeres peccata, sicut Ægyptii in mari rubro demersi sunt: Ut tibi cor mollirem, obstinatius & durius adamante: Ut cursum iniquitatum tuarum inhiherem: Ut commiseratione te moverem: Ut tibi animum inducerem ac studium sanguinis tui pariter fundendi, quò pœnitentiam obeas culpæque tuas expies: Ut te sensu afficerem, & metu, ob numerum pondusque peccatorum tuorum, quæ Deus ipse sustinere non potest, & quæ veniam obtinere nequeunt, nisi effusione sanguinis Dei: Ut cogitationem tibi subicerem atrocium immaniumque cruciatuum qui te manent, & sanguinis qui tibi copiosè fundendus est: tibi qui reus ipse est: si quidem sola scelerum tuorum cogitatio tantam sanguinis copiam vi ac violentia Filio Dei eripuit. At quandoquidem tua causa effusus fui, cur non sumis usurpasque commodum & lucrum, quod tibi suppedito & largior, ac rationem quam tibi offero ad veniam tibi obtinendam: Etiam ne aspernari me & calcare pedibus velles, ac sacrilego fastidio querelam

lam meam respuerit! Cur me inutilem esse vis, cum tanti sum pretii? per me potes veniam consequi, conciliare tibi Dei amicitiam, te in eius gratiam insinuare, paradysum emere. Pluris quam totum illud valeo, & me manu tuâ gerendo in pretium rei quam efflagitas, minimum exsolvere non potes. Velles ne peccatis omnibus tuis, mei etiam valoris contemptum adjicere; ac posteaquam te maximæ rerum creaturarum partis abusus reum fecisti, reum te insuper efficere sanguinis Filii Dei? Si non concedis precibus meis amantissimisque hortationibus, scias me vocem mutatum esse, ac loco misericordiæ quam tibi procuro, clamitaturum adversus te vindictam. Deus Maximus exaudiet me. Cælum voci meæ annuet: ac omnes creaturæ res se ad querelas meas accommodabunt. Auditus est Abelis sanguis adversus fratrem: Ego adversus te non audiar? Sanguis animalium in sacrificiis fusus, sibi audientiam fecit in cælo, quantumque ob causam oblatus fuerit: Mihi verò cælum audientiam non dabit? Aures igitur adhibe peccator, & ausculta preces meas. Attende me à terrâ ebibi propter te. Deum tuum inspice viribus plane exhaustum, in extrema afflictione animi, pergentem orare pro te, humi affixo vultu, in persum suo sanguine, quem merore summo ac dolore undique profundit. Sin postulationi meæ non concedis, Deus Cælum, omnes creaturæ, mihi ad testimo-

nium assistant, meque de manibus tuis requirant, cum effusionis meæ reus sis.

Nescio, Christiani, quid respondeam, ita benevolo tragicoque sermone. Nam præterquam quod sensus, propositaque animi vestri me latent, experientia pernovi peccatorum pertinaciam & duritiam, qui neque blanditiis vincuntur, nec minis; qui nec ab irato, nec ab afflicto propter se Deo flecti se sinunt. O quam deplorandus est status, esse reprobum! O quam lugubris eorum exitus est, qui obduruerunt obstinatique sunt in peccato: Ad vos, Animæ sanctæ, potius me converto: Vosque obtestor ut colligatis pretiosum illum sanguinem, nec ullam ejus guttulam remanere humi sinatis. Pacis Angeli, qui non pepercistis lachrymis vestris; *Angeli pacis amare se debant* nam; opem ad id vestram nobis præbete, Tuque ô sancta Anima, Salvatoris mei faciem, & sudorem, & sanguinem absterge; Dolorem hunc divinum assume, quo deletam in te imaginem Dei reformes. Hodie cum ipso afflictiones pati discere; conformate te ad Dei voluntatem; sanguinem tuum cum eo profundere. Illius sanguis meritum tuum est: tuum est grati animi officium: sanguis ipsius merces tua evadet. Amen.

* * *

III. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De pœna pudoris, & contumeliarum:
Quæ pœna ad dolores internos pertinet.*Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meae
cooperuit me. Psal. 43.*

QVOD pleriq; Sancti Patres, scriptis mandarunt, Iesum Christum nobis datum fuisse à Patre suo, tanquam librum mirabilem, in quo literis consignavit magna pleraque mytheria, nosque præclara veritatis arcana plurima edocuit; fundamentum habet in Sancta scriptura, uti cap. 2. Ezechielis & cap. 3. Apocal. Verum sicut nunquam sublimius exhibitus fuit hominibus, neque in maiori evidentia positus, quam cum elatus est in Crucem, quemadmodum docet Paulus in Epist. ad Gal. cap. 3. *Ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus*, cum ea propositio nobis æquè manifestè extiterit, ac si in singulis terræ partibus ac locis crucifixus fuisset: Ita volo illum considerare, in eo præcipue statu, & vobis prælegere quod in ipso continetur; quod quidem Propheta Ezechiel tribus verbis cõplexus est: *Et scripta erant in eo Lamentatione, & carmen, & va*. Verba Hæbræa significant lamentum, gemitum & planctum, quæ universa in sua extensione nihil denotant nisi dolorem & afflictationem, nisi laborem & cruciatum. Sed quoniam in eodem loco dicitur, librum hunc fuisse scriptum intus & foris; ut nullam divini illius scripti partem omittam, aggrediar ad legendum coram vobis quod in eo mysteriis pleno codice interius, quandoquidem usquequaque scriptus, nobis notat & objicit incredibiles Iesu Christi

dolores, tum in animo ac intus, tum in corpore ac exta susceptos. Incæpi jam ab internis doloribus, qui omnium gravissimi sunt, vobisque discitui de extrema illius tristitia, quæ mortem interre ipsi potuisset, nisi se ad afflictationes alias reservasset. Mihi restat hodie, ut edisserã de ipsius (verbo parcite) confusioibus, & abiectionibus, quas subire voluit cõstitutum habens mori in Cruce, secundum hæc Apostoli verba, *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confessione contempta*. Cum enim posset continere se in gaudio gloriæ sibi debito, Crucis optionem fecit, neglecta confusione quam ipsi hocce mortis genus illaturum erat. Sed rem aggrediamur.

QVOD perpetuum fuit in Christo Domino, ut quod videbatur, minus esset, & quod non videbatur, illud semper esset maius: unde Isaias, *Verè tu es Deus absconditus*: Et in Evangelio, *simile est regnum colorum thesauro abscondito*: Illud etiam in Passione locum habet. Nam etsi quæ passus est exterius sint acerbissima, ea tamen quæ passus est interius longè fuerunt graviora. Porro inter cetera quæ passus est interius, non minimum supplicium fuit Confusio, de qua tam sæpe in Psalmis conquestus est Psalm. 43. *Tota die verecundia mea contra me est*; Quasi diceret mihi semper ob oculos obversatur, quantus sit pudor, ut cum ego talis sim, tamen tanta patiar. Cur non con-

queritur de vinculis, cur non de flagellis, cur non de corona, cur non de Cruce? Quia scilicet personæ ingenuæ plus sentiunt ignominiam quàm dolores, plus animi pudorem, quàm corporis cruciatum. Id confirmat Paulus scribens ad Hebr. 12. *Aspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem confusione contempta:* Dicere potuisset, dolore contempto: sed non debuit: Quia plus est contemptisse Crucis ignominiam quàm cruciatum, Vnde cum dixit Christum Patri fuisse obedientem usque ad mortem, statim vocem geminat, *mortem autem Crucis*, ut scias obedientiam fuisse usque ad mortis genus ignominio sissimum.

Potior confusiones passus est multiplices, ita ut ex Davide, confusione, quali veste indueretur, *Operiatur* (inquit) *sicut diploide, confusione sua.* Vnas enim à se accepit, alias à Patre, alias ab hominibus, & à singulis multiplici.

I. Confusio quam à se accepit sic exprimitur ab Evangelista. *Cæpit contristari & pavere, & cadere, & mæstus esse.*

Nota 1. Licet affectiones nominatæ videantur esse infirmitatis & eam indicent, non tamen rejiciendas esse à Christo, nec metaphorice sed propriè exponendas: Sic enim rectè censuit Ambros. lib. 10. in Lucam de hoc naturali sensu susceptæ ad tempus infirmitatis loquens, Ego autem, inquit, non solum excusandum non puto, sed etiam nusquam magis pietatem ejus, majestatemque demitor. Minus enim contulerat mihi, nisi meum suscepisset affectum. Ergò pro me doluit, qui pro se nihil habuit quod doleret, &c. Suscepit tristitiam meam, ut mihi suam lætitiā largiretur: & vestigijs nostris, descendit usque ad mortis ærumnam, ut nos suis vestigijs revocaret ad vitam. Confidenter ergo tristitiam nomino, quia Crucem prædico. Neque enim

speciem incarnationis suscepit, sed veritatem. Debuit ergo & dolorem suscipere, ut vinceret tristitiam, non excluderet. Neque enim habent fortitudinis laudem, qui stuporem magis vulnere tulerint, quam dolorem: Hæc ille.

Nota 2. Confusionem oriri posse ex duplici capite, vel ex defectu corporis, vel ex defectu & incapacitate animi. Prima non est admodum gravis, quia defectus externi non admodum debent altimari; tunc quia ferè non sunt in nostra potestate, tunc quia ut perfectiones corporis sunt omnium minimæ, ita eius imperfectiones, non multum fieri debent. Secunda majoris est momenti, & longè gravior; quia defectus interni semper sunt graviores; plus enim dependent à nobis; magis nostri sunt; & ad præcipuam hominis partem, hoc est ad animum spectant.

Nota 3. Sic distinguendas esse istas affectiones, ut tristitia proveniat ex apprehensione objecti mali & disconvenientis jam præsentis, ut si jam sentiretur, aut ita certi, ut pro præsentis habeatur: Timor autem sit ex apprehensione mali ardui imminentis, hoc est, quod judicetur vitari vix posse, & proxime futurum: Tædium vero sit desolatio quædam quæ ad timorem, & ad tristitiam addit quandam derelictionem; cum scilicet homo ita tristatur & timeret, ut quocunque respiciat, non habeat effugium, aut ullam consolationem: unde videtur tantum addere puritatem quandam tristitiæ & timoris; mœstitia denique ex voce Græca significet animi anxietatem usque ad stuporem, ut qui mæstus est, quodammodo fiat exanimis, & attonitus: quæ cum omnia Christus sit passus, ut ferunt verba Evangelistarum, patet ex his Christum periculi præsentis apprehensione vehementissimè fuisse commotum.

Nota 4. Cùm Christus toto suæ vitæ tempore nostras omnes corporeas miseras in se suscepisset, nuditatem, paupertatem, sitim, lassitudinem, & similes; nunquam tamen hucusque in se infirmitatis animi exemplum illi dedisse; unde sequitur nunquam aliàs ita se abjecisse, uti hoc tempore; cùm mœstissimam, timorem, atque tedium in se suscepit. Immo nec infirmitatem suam dissimulavit; sed Apostolis factus est *tristis est anima mea usque ad mortem*. Et in infamiam sapientiæ suæ & prudentiæ, & fortitudinis, ignavis hominibus, ac stupidis suum dolorem communicavit, quasi consilium, aut levamen, aut consolationem quæreret. Hoc homines generosi in laude ponunt, ut mortem imminentem non timeant. Quàm gloriosè illum suum contemptum efferunt! Christus autem se hominum infirmitati accommodaret, volens se ipsum dolori, mœstissimæ, & timori tradidit. In quo nescio, an ulla major unquam fuerit Salvatoris demissio, atque Divinitatis occultatio. Sed sicut externis nostris infirmitatibus se subiecit, fami, siti, somno, fatigationi, doloribus, ita etiam internis subicere se voluit, quantum personam eius decuit. Non potuit quidem obnoxius esse peccato, non ignorantia, non subitis motibus passionum, & consequenter, neque affectibus involuntariis, nec in infima, nec in suprema animæ parte: sed quoniam carnis, & sanguinis particeps fuit, debuit saltem se per actus passionum commovere, in quo omnes homines superavit. Cum enim homines non sint domini passionum, fere non aliter illis commoventur, quam apprehensione, & cognitione obiectorum: sed Christus quid potuit seipsum ad libitum commovere, id fecit summa animi commotione, summa tristitia, summa agonia; ut summè pateretur interius; ut passionum nostrarum morus persanaret, ac pro illis satisfaceret; denique, ut ne quisquam animo concideret,

si aliquando eiusmodi tædia, tristitia, & motus in se experiretur, cum hæc etiam in Christo fuerint sine culpa, ac sine culpæ specie; sed sine ingenti confusione, cum hi motus sint infirmitatis, quam & ipsis Apostolis confessus est.

Ac ne tantum coram hominibus confunderetur, voluit etiam sic commotus apparere coram Patre suo: Itaque ad illum, & tribus vicibus, eandem infirmitatem confessus confugit; adhibita trium horarum oratione: non iam pro aliis, uti ferè semper alias, sed pro se, tanquam in summa necessitate constituto, summa animi demissione & contentione supplicabundo. Nec fuit illi levis confusio apparitio Angeli eum confortantis, non sicut alias ministrantis; Nam licet Christo nil novi diceret, quod ipse nesciret, sed sicut solent Duces milites fortissimos adhortari laudibus, & proposita victoria, ei loqueretur; tamè hic status Christi illud David's implet in eo, quod dicit: *Miuisi eum paulò minus ab Angelis.*

II. Confusio in eo fuit, quod cum peccata hominum in se acceptasset, coram Patre stetit quasi illorum omnium reus, eò usque, ut præ pudore, sicut loquitur Propheta, operuerit confusio faciem eius. Ut hoc intelligas, cogita quanta sit peccatorum & scelerum colluvies, quantum malitiæ pelagus inexhaustum quod totum mundum ab eius initio, usque ad finem inundat. Quot impietates sunt, quot idolatriæ, quot sacrilegia, homicidia, furta, perjury, iniustitiæ, adulteria, fornicationes omnis generis impietatis, aut turpitudines? Quantum scelus Iudæ proditio, & desperatio; Petri negatio, Iudæorum odium, Sacerdotum invidia & furor, & insaturabilis crudelitas, Herodis superbia, Pilati ignavia, & iniustitia, militum & tortorum sævitia atque immanitas? Quanta sepe sunt vel unius hominis peccata? Quædam secula nobilia sunt ingentibus.

Quædam sunt nationes sceleratissimæ. Quot in historiis narrantur hominum portenta? Iam hæc omnia in unum collige, omnia etiam damnatorum scelera. Hoc totum clarè Christi oculis obiectum, & simul ejus humeris, & capiti impositum, ut loco generis humani, se omnium reum esse cognosceret, secundùm illud Isaia 53. *Posuit in eò Dominus iniquitatem omnium nostrum.* Et postea. *Ipsè peccata multorum tulit.* Itaque, sic orat in Psal. 21. *Deus Deus meus ut quid dereliquisti me? longè à salute verba delictorum.* Et Psal. 68. *Deus tu sis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita.* Quantum putas in eà re ejus puritati fuisse horrorem, quantam a versione & abominationem? Sicut si vestis aliqua interior scedissimis rebus undique aspersa & inquinata, corpori delicato & nitidissimo indueretur, illudque operiret, & undique contingeret, magnum illi afferret horrorem & afflictionem: Ita peccatorum nostrorum reatus, velut quoddam operimentum ex infinitis abominationibus contextum, ab illà puritate assumptum, & arctissimè indutum, atque applicitum, maximum illi horrorem concitavit. Itaque hæc veluti sordidissimâ veste indutus, divinæ justitiæ oculis se obrulit tanquam reum, seque profundissimè coram ea abiecit, ac si omnia commisisset; præsertim cum omnia hominum peccata in se suscepta distinctissimè haberet præsentia: Sanè omne peccatum confusionem adducit, sed præsertim homini justo. Quantam igitur putas exitisse in Christo erubescenciam; Memento qualis fuerit summus ille Sacerdos, Iesus nomine, apud Zachariam, qui xescribitur sordidis vestibus, dum & Satan dicitur stare à dextris ejus, & vehementer eum accusare; Qualis pudor mulieris in adulterio deprehensæ, atque adductæ ad Christum; Qualis primorum parentum verecundia cum se nu-

dos viderunt; & ira absconderunt se se, ne in Dei faciem incurrerent; Sed quando major Christi pudor cum se reum agnovit omnium mundicriminum eò quod omnes mundi iniquitates in se suscepisset; Centè quoniam multi sunt inter peccatores, audaces atque impudentes, qui quasi Sodoma peccatum suum prædicaverunt? & de quibus ait Prophetas; *agnitio vultus eorum, respondit eis, & alibi: Erons meretricis facta est tibi, nescis erubescere eò Christus Dominus ut tantæ impudentiæ satisfaceret, confusionem in se suscepit.*

III Confusio, quam sibi ipse dedit, orta est ex acceptatione reatus quoad pœnam? secundùm illud Isaia 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit: Ipse a. vulneratus est propter iniquitates nostras.* Nemo equidem reatum illam quantum est, satis æstimet, nisi qui omnium hominum peccata numerare poterit & ponderare, ut sciat & multitudinem, & malitiam; ac licet multi, suâ culpâ damnati, ferant suorum scelerum pœnas? Christus tamen pro omnibus, quantum satis erat, satisfecit, etiam pro illis qui ante Incarnationem damnati sunt: nam cum Deus istis, dum viverent, respectu meritorum Christi, gratias, obtulerit, quibus si voluissent, salvari potuissent, oportuit ut hanc gratiam satisfactione suâ postea compensarit. Iam quantum ea res gravis fuit Christo, vel hinc æstimare potes, quod non tanquam innocens passus sit, respectu Patris sui, sed tanquam nocens: Vnde sic clamat apud Davidem, *Deus Deus meus quare me dereliquisti? Se non ex auditum conqueritur: Longè à salute mea verba delictorum meorum: fateor id se esse commertum, ob peccatorum reatum quæ sua vocat, quoniam ea in se suscepit.* Itaque licet Scripturæ vocent innocentem & *quia peccatum non fecit, nec invenit eò dolus in ore ejus:* licet Pilatus auditis omnibus Iudæorum accusationibus, sic de illo

illo pronunti et: *non invenio in eo causam*: Item quid enim male fecit? Illud tamen int. Iligo quod dicitur, non autem quoad aliena: sed fidei iussor & p. d. tenetur alio. um debitis, atque suis; immo licet: facit sua. Ad hæc, licet injustè respectu suorum iudicum sit accusatus, & condemnatus, quia de falsis criminibus insinulatus est, nec convenientia fuerit testimonia, nec ullam in eo Pilatus causam invent; tamen habita ratione Patris sui non fuit innocens: *Quia posuit in eo Dominis iniquitatem omnium nostrum*. Iam quod iam parum est hominum iudicio nocentem esse aut innocentem esse, aut innocenter? Illud verò maximum est, quod sit alterutrum respectu Dei, dicente Propheta. *Non sis mihi tu formidini*: quasi diceret se alios non vereri, sed tantum Deum. Cogita illud suave fuisse lenimen sanctis Martyribus cum torqueretur, scire se esse innocentes criminum: Vnde S. Petrus. *Nemo vestrum patiatur ut b. morda aut fur, &c. Si autem ut Christianus, &c. glorifi et Deum in ist nominibus*: quod enim maximè afficit non est pœna, sed causa: Christus autem hæc caruit consolatione: Se enim Patris sententia reum agnovit, non quidem suorum criminum, quia peccare non potuit, sed totius mundi. Tu interim o Christiane, sicut monet Sapiens Eccli. cap. *Gratiam fidei iussoris ne obliviscaris, &c.*

Iam illud durius quod sicut à Patre moriendi præceptum accepit, & Calicem passionis, juxta illud; *Calicem quem dedit mihi Pater non va ut bibam illum*: ita ab eo multiplicem quoque confusionem accepit: unde eum vocat Ilias, *percussus à Deo*. Oritur itaque illa confusio, ex durâ illâ translatione quam à Patre, cui dicere potuit, salvo semper Patris honore, quod dixit Iobus cap. 30. *Mutatus es mihi in crudelè, & in duritia manus tua adversaris mihi*: vide huius querelæ veritatem, & materiam.

I. Quia non est exauditus pro se à Patre, licet idem sæpè orasset: Et hanc causam Iobus affert, cur crudelem vocet Deum, *clamo ad te,*

& non exaudis, sto, & non respicis me. Vide autem instantiam, vide lachrymas, & clamorem validum; orationis diuturnitatem, & perseverantiam. Sed cum mortem deprecaretur adfuit Angelus confortans eum, scilicet voluntatem Patris asserens ut moreretur. *Exauditus quidem est pro sua reverentia*, dum pro aliis supplicaret: unde illa vox *Pater gratias ago tibi quia exaudisti me, ego autem sciebam quia semper me audis*: Ex quo autem peccatorum hominum personam induit, auditus non est; unde sic conqueitur in Psalmo: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me, longè à salute mea verba delictorum meorum: Deus Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi*. Tamen facile possumus cogitare, quanto cum pudore coram Patre suo staret à quo non est exauditus, eaque de causa cum initio Patrem vocasset orans in horto, etiam gemina voce, Abba Pater, ut confidentiam suam indicaret; sub finem passionis, non, jam Patrem, sed Deum appellat.

II. Quia cum mortem deprecaretur, responsum mortis habuit, uti loquitur Apostolus. Hic cogita quàm id Christo secundum naturam humanam grave fuerit, seu quem sensum ipse ad id in se concitare potuit, uti tristitiam, mœstitiã, & metum; cum intellexit se ex Patris decreto, atq; mandato esse destinatum ut fieret victima, maledictum pro hominibus: hoc est, hominibus vilissimis, nihili, impiissimis, quorum magna pars damnata jam esset; major etiam pars damnanda foret; cum ipse unus, omnibus hominibus simul sumptis melior esset, eiusque vita pluris esset, quàm mundi innumeris. Origenes homil. 10. in Levit. exponens figurã de hitco duplici, quorũ alter imolabatur alter dimittebatur liber; intelligit de Christo, & de Barabba, quos inter Pilatus ut aliter Sacerdos, sortes, misit: *Què vultis ex duobus, ut dimittã vobis, Iesũ qui dicitur Christus, an Barabbã?* Sortes autè sic exisse, ut populus clamaret, ut Barabbam dimitteret

Iesum verò morti traderet. In quo fuit magnus Christi cō-emptus, quod homini feditioso, & homicidæ toto populi studio postponeretur. Sed leve est populi iudicium, & vix est ullus sapiens qui non dicat cū Ieremiâ: *Et diem hominis non desideravi tu scis.* Et illud Apostoli Pauli: *Mihi autē pro minimo est. ut à vobis iudicer, aut ab humano die:* Sed quò Deus Pater Filium ad mortē damnarit, ut servū redimeret, neq; idcirco orantē audiuerit, sed addiderit morti; id verò gravissimum est, ac planè intolerandum: unde in Christo secuta est gravis illa agonia, & illo impletum illud Sapientis Eccli 4. *Agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro iustitia:* quæ iustitia fuit in Christo eius innocentia.

III. Quia derelictus est à Patre in hostiū potestate, secundum illud: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum;* unde Pilato dixit: *Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Vide autem eventum: Nam quia permissus est libidini, & furori hostium, ea passus est quæ nemo ante illum tulit; quin tum vis scelera: us, ac flagitiosus. Hinc datus est servus cruciandus, antequam esset damnatus. Hinc milites in eum omnia ausi sunt, & crudelissima, & plenissima dedecoris. Hinc Pilatus, postquam se ipsius sanguine sauravit, eum tradidit voluntati eorum. Hinc positum in Cruce, & supplicio, neque sic Iudæi dimiserunt: ut scias ita à Patre fuisse derelictum, ut hominibus Gentilibus & Iudæis, ut dæmoni omnia in eum effundere licuerit. Certè cum Deus aliquem dæmoni probandum, aut vexandum concedit, semper utitur restrictione, secundum illud: *Qui fecit illum, applicabit gladium eius.* Idque videmus observatum in lobo, in quem sic data est potestas cap. 2. ut tamen vitæ facta fuerit exceptio: *Eccē in manu tua est, verum tamen animam illius serva.* Sed in Christum, & dæmoni, & hostibus, omnia sunt permessa, Iobi 30. *Mittatur es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ ad perferis mihi.*

IV. Quia visus est pater pro aliquo tempore, erubuisse eum agnoscere pro Filio: Cū enim in Cruce penderet, ei hostes infensissimi, Principes Sacerdotum, Scribæ & Seniores sic illuserunt, *Confidit in Deo, liberet nunc, si vult eum; dixit enim, filius Dei sum: id ipsum autem & Latrones qui crucifixi erant cum eo, improperebant illi.* Quo tempore sic eum Pater deseruit, ut ipse ulterius dissimulare non potuerit, dicens: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Propterea itaque cum non tractaretur ut filius, ideò non Patrem ut ante solebat, sed Deū appellat. Vide autem quò perducta sit ea Christi confusio: Nam cum semper in vita Christus se pro Filio Dei gessisset; cum se Patrem Deum habere semper gloriaretur; nihilque aliud suis operibus, atque doctrina probasset: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere, quòd si mihi crede e non vultis, operibus credite:* cum non alio nomine Iudæi eum morte dignum iudicassent, (illi quippe cum causam mortis eius afferrent, dicebant, *Quia Filium Dei se fecit;* & Caiphas cū audisset multorum contra eum testimonia, nec illa sufficere iudicasset, hæsit in uno, quod se Filium Dei dixisset: unde aiebat; *Quid adhuc desideramus testes, audistis blasphemiam:* Et cum Pilatus negaret, se in eo causam mortis invenire, dixerunt: *Nos legē habemus, secundum quā debet mori: nempe ob blasphemiam, quòd se filium Dei diceret.)* Cum, in quā hæc ita essent & hoc ei hostes improperearent impunè; certè gravissimū ipsi fuit Patrem, tam gravem iniuriam dissimulare. Et hic est sensus querelæ ipsius: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?*

V. Quod omnia superat quoad gravitatē, illud est quod uno tantū à Patre derelictus est, & quasi nō agnitus, tñ in eo statuerat Patri dissimilis, sed etiā quia quoad tractationem eternā à Patre reiectus est cum aliqua detestatione; uti dicitur in Levitico. *Imprecans capiti eius, secundū illud ad Galat. 3. Christus nō redemit de mal. dicto legis, factus pro nobis maledictum,*
quia

quia scriptū est. *Maledictus omnis, qui pendet in ligno*, seu ut est in Hebræo, maledictio Dei suspensus. Porro hæc vox, est ipsius Patris, qui, cum legē ordinasset ad Filiū, hanc quoq; vocem ad ipsū singulariter direxit, ac destinavit. Vide autē quā grave fuerit Filio, dū intellexit, in se indutū habitu, & persona peccatoris, fulminatā esse maledictionē. Ita-ne verò ille qui fons est & caput omnium benedictionū, per quē omnia benedicuntur quæ in cælis, & quæ in terrā; Quem pater posuit per quem omnia benedicat; Ille qui est benedictus in sæcula; Cui omnes Angeli benedicunt; Cui omnes sancti. Cui omnes creaturæ; Ille tamen maledictionē pœnā incurrit, & in ligno pependerit, legi affixorum cruci obnoxius? (nam finis legis Christus,) Sane cum istorum omnium Christus esset conficiendus, & longè plurimum, (nā quid homini mortali ventre potest in mentē, quod Christus nescierit, non cogitarit, cujus rationem non habuerit?) non est dubiū quin magna coram patre suo confusione affectus sit, *operuit confusio faciem meam*, cui etiam tenebræ succurrerunt. *Erubescet enim Luna & confundetur Sol*, sed plusquam Luna & Sol utriusque conditor.

Verum ne putes Christi confusiones hic finem habuisse; quemadmodam eius in homines charitas, & in Patrem suū Amor, sicut potiendi & satisfaciendi desiderium quod habuit sunt infinita, sicut hominum peccata, atq; demerita finē non habent; ita neq; confusiones quas passus est finitæ sunt. Age, quædam enucleatius tractemus, in quibus Christus gravem ab hominibus confusionem accepit.

I. Occurrit scæda eius traditio, & iniusta venditio ab iniquissimo omnium mercatore facta, Iuda Apostolo; circa quā traditionē hæc est.

I. Consideratio. Admodum grave fuisse Christo Domino quod eius passio & mors originem traxerit ab uno Apostolo, quem ipse in suam consuetudinem admisisset, Veniat in

mentem casus infælicis Samsonis de quo Iudicū cap 16. Is enim cū alienigenam mulierē adamasset, illius insidiis & avaritiæ periit. Eadem ratione Christus Iudæ discipulo se facilius credens ab eò suis hostibus tra ditus est. Iam ipse cognorat perfidiam, incredibilem avaritiā, murmur & querelas, in doctrina de Sacramento, & in effusione unguenti; sciebat ejus furta, obstinatam mentem, sacrilegum peccatum: Neque tamen illum à sua consuetudine repulit; non illum celavit locum in quem orationis causa iturus erat; ad ipsū etiam accurrit osculi causa, ut se tradendi facultatem daret & opportunitatē, hoc enim signum ipsa de derat milibus: *quemcumque oscularis fuerit, ipse est, tenete eū & ducite caute*, itaq; ut traditio esset scelestissima, inter oscula & amplexus traditus est.

Quam id porro grave Christo fuerit, hinc colligere potes. I. quod apud Prophetas de nulla re gravius conqueritur, ut Psal. 54. ubi figura Achitophel sic de Iuda; *Quoniam inimicus meus maledixisset mihi*, &c. utq; exprimat modū proditoris, addit: *Mollis sunt sermones eius super oleū, & ipsi sunt jacula*. Quam enim turpe fuit factum illius perfidi, qui à partibus steterit Absalonis, etq; perniciosissima omnia dedit consilia? quam id grave Davidi, & super omnia? unde cum cætera molissimè ferret, in hoc uno visus est plagam accepisse, cum oravit. *Infatua Domine consilium Achitophel*.

II. Quia uti inter homines bene natos nihil jucundius est verā amicitia, ita nihil acerbius est, nihilq; molestius, quàm fraude & dolo circumveniri inter ipsa amoris testimonia. Quare licet Christus Iudæi osculū non negarit, noluit tamē injuriā dissimulare, *Iuda osculo filii hominis tradis*? Sic nimirum inter homines nihil nos gravius tangit proditio, & vix est qui ignoscat.

3. Quia ille maximè impius iudicatus, dignusque gravissimo supplicio, qui à suis

etiam

etiam traditur, & quem nec sui saluum velint. Itaque Iudas ut factum suum Iudæis & Sacerdotibus probaret, multa in Christū Dominū crimina, atque scelera cumulabat. Adde quod fuit ingens suspicio ex illa Iudæ impietate, qui ex tali schola prodierat, & sub illo Magistro vixerat; multa in eo cœtu scelera comitti, cum ob exiguam pecuniam tantum scelus promitteretur: nam licet placeat traditio, proditor tamen solet esse in odio. Potuerunt, inquam, inde Iudæi suspicari, illam omnem, quæ apparebat, sanctitatem, fictitiam esse, & multa flagitia sub ea occultari: Ac sicut Pilatus Christo exprobravit quod à sua gente ipsi esset traditus: *Nunquid ego Iudæus sum? gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?* Sacerdotes exprobrare illi potuerunt quod ab uno Apostolorum traditus esset, hoc est ab intimo, & familiari:

2. Consideratio est circa pretium venditionis; quod fuit triginta denariorum: gravissimum sanè opprobriū; Atrocissima prorsus injuria, seu personam liberam spectes, seu Iustam, seu Filium Dei,

In primis igitur ratione personæ liberæ, gravis fuit: Quia uti notat Rabbi Abraham in cap. 21. Exod. hæc summa denariorum, fuit ordinarium pretiū servorū. Ita Moyses in lege præcipit, ut si quis per imprudentiam, alterius servum occiderit, appendat Domino 30. denarios. Et Ptolomæus Philadelphus, uti refert Iosephus 2. Antiquit. facultatem dedit Hebræis, ut si quis illorū, servus esset in Ægypto, posset in libertatem vindicari persolutis 30. denariis. Et hæc fuit causa, cur Pontifices promiserint, Iudæ 30. denarios argenteos: *constituerunt ei 30. argenteos*, quia scilicet Christum uti mancipium æstimarunt, cum tamen ipse sit per quem omnes à servitute peccati liberati sunt,

Itē gravis injuria facta est Iusto, qui vendi non debuit: unde minatur Deus se non condonaturum hoc peccatum: *Amos 3. Super tribus sceleribus Israël, & super quarto non converteriam eum, pro eo quod vendideris pro argento Iustum, & pauperem pro calcamentis. Quod si injuria est Iusto, multò magis ei qui fuit caput Iustorū, quem pro tam vili pretio vendiderunt.*

Denique injuria fuit ut filio Dei, Cum Absalon penderet in arbore, & quidam miles renuntiasset Ioab, *Quare, ait, non confodisti eum eius terra, & ego dedissem tibi decem argenti filios, & unum baliheum:* quid decem siclos memoras, ait alter, *Si appēderes in manibus meis, mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium Regis:* Quis tamen Absalon? iniustus, rebellis, fraticida, qui Patri vitā auferre moliebatur: Et ecce Iudas Filiū Dei vendidit 30. denariis! Immò uti advertebat S. Hieronymus viliori pretio distraheret. Audi enim quid petat: *Quid vultus mihi dare, & ego eum vobis tradam?* quali diceret, date quod vultis, quidlibet sufficere, ut vendam. Itaque pro tanta Christi ignominia olim ab Ecclesia jejunabatur Feria 4. ait Augustinus, sicut in memoriā mortis Feria sexta. Sed quid Ecclesiam memorem, cum ipse Christus, qui non aperuit os suum ut conquereretur, tamen de hac re tacere noluit apud Zachariam cap. 11. *Appendiunt mercedem meam 30 argenteos* Quia scilicet Chaldæi & Hebræi in emptionibus, & venditionibus, non tantū pecunias numerabant, sed etiā appendebant: Itaque, ait, ipsi me in lance sui iudicij appenderunt, meque non pluris pendere iudicantur quā triginta argenteos: quasi fuissem Deus nihili, cum tamen cœlum, & terram crearem; Itaque subdit cum ironia, *pretium quo appretiatum sum ab eis:* quæ res erit insignior, si ex supputatione multorum, summa huius pecuniæ sint 12. nummi, vel ad summum, ut alii volunt 25. *En pretium quo appretiatum sum ab eis.* Capilli Ab-

Abfaloni venditi sunt ducentis siclis pretio publico, sed filius Dei 30. siclis. Ille qui tantam habet de nobis curam ut dicat, *quia capillus de capite vestro non peribit*. Olim in Sarnariâ caput asini venditum est 80. siclis. Et Deus non pluris quam 30. Itaque vide num sine ratione dicat, *Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis*.

II In quo Christus gravissimum dedecus & confusio- nem est passus, fuit quando col- latus est cum Barabba quod ipsi fuit maxima contumelia I. Quia publicè accidit coram Pilato, qui Iudicem agebat, & non unius, aut al erius iudicio restitit, sed totius populi. 2. Ratione eius qui concurrebat cum Chris- to, nempe Barabbæ, cujus conditio erat maximè dissimilis à Christi conditionibus. Etenim Barabbas erat seditiosus? Christus autem *pacificans ea, qua in caelis, & qua in terrâ sunt*: Barabbas auferens quæ erant aliorum; Christus verò se, vitam, & sanguinem suum alijs largiens: Barabbas vivos occiderat; Christus mortuos suscitabat, Res mira, cer- tamen est vitæ cum morte, iustitiæ cum in- iustitiâ Dei cum peccato, Christi cum Ba- rabba; & Christus causâ cadit Dicit nobis D. Luca, quò vobis numerò causâ cecidit, an unius tantùm, an duorum? Omnium, respondet. Etenim ait Lucas cap. 23. *Exclama- vit simul universa turba: tolle hunc & dimitte nobis Barabbam* Audi Ambrosium: Nec immerito homicidæ absolutionem petunt, qui flagita- bant innocentis exitium: Tales leges iniqui- tas habet, ut oderit innocentiam, scelus dili- gat. Hæc ille. Verùm Ieremias: *Duo mala fecit populus meus, dereliquerunt me fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas qua continere non valent aquas*: quasi diceret, paucis verbis: Me rejecerunt, & Barabbam elegerunt: Hoc unum me consolatur, quod fortassis ea gens Deum ignorabat: Nequaquam: *Duo mala fecit populus meus, qui solus habebat cognitio-*

Tom. III.

nem veri Dei qui ejus templum habebat & Scripturas, cui ego ipso prædicaveram, quo- rum ego infirmos sanaveram, cæcos illumina- naram, mortuos resuscitaram, cujus nulla est excusatio.

Verùm Christus libenter hanc confusio- nem patitur, in eâ relinquens nobis, & mysterium? sic docet Origenes: Humanum genus fuit ille Latro qui gloriam Dei suf- furari voluit: *Eritis sicut dicitur*: Et in eo sensu vo- cat Isaias Adamû, & Evâ, ut Bernardus expo- nit Serm. 1. Adventus, Principes Infideles, & socios furum: Atqui hic Latro merebatur mortem & in corpore, & in animâ: Sed Christus Dominus pro suâ pietate voluit eum ab utrâque morte liberare; atque ut id significet, duos in sua passione latrones li- beravit, unum in animâ isque fuit, qui cum eo in Cruce pendeat, cui dixit, *Hodie mecum eris paradiso?* alterum in corpore; isque fuit Barabbas, qui vivus dimissus est propter Christum: Itaque totum hominem salvum fecit in Sabbato suæ Passionis. Documen- tû affert S. Basilius: Ne quis scilicet nostrum desperet cû homines de nobis judiciû ferunt nostris meritis contrariû: Videte enim quan- ta essent Christi erga hunc populû merita, cû quibus tamè meritis, compositus est cû Ba- rabba, nullo prolato verbulo, nulla tacta querelâ. Non audis Domine hujus populi vocem, poscentis sibi Barabbam? Aliquid profet in tui defensionem: *Ego (ait) tanquam surdus non audiebam, & sicut murus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens & non habens in ore suo redargutiones*: Audi Isaiam de eo loquentem cap. 53. Sed ita ut semper crescat oratio: *Vidimus eum, & non erat. Spectus: hoc ne sufficit? Nequaquam: & reparavi- mus eum, virum leprosum? Hoc ne satis? minime: Percussus à Deo & humiliatum: Idne satis? Nondum: Itaque concludit. Et cum*

Pp

scel-

Et cum sceleratis reputatus est: Quid illud reputatus? numeratus: o Sancte Propheta, eò usque potuit favere Pilatus, ut cum sceleratis annumeraret: Ita sanè, cum sceleratis reputatus, cum latronibus & homicidis, & quod peius est illis omnibus pejor est habitus; quodque illud omne superat quod dici potest, Christus Barabbæ est postpositus.

Cogita atrium Pilati esse emporium, Judæos mercatores: Vide quomodo coëmant. Audi quid dicat David Psal. 106. Qui descendunt mare in navibus, facientes operationē in aquis multis: ascendunt usque ad caelos, & descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrii: & omnis sapientia eorum devorata est.

1. Conclusio. Ite nunc & fidei mundi iudicio, & videte quomodo excipiemini. Filioli (ait Ioannes) Nolite diligere mundum, n. que ea quæ in mundo sunt. Quicquid enim in mundo est, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Sed fortassis si in mundo deest bonitas, non deerit cognitio, non deerit intelligentia? Nil minus. Etenim, ait Ioannes, In mundo erat & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. Quanta ignorantia, ut nesciat eum, à quo sic dependet! At fortasse cui deest & bonitas, & cognitio, non deerit iudicium? Nequaquam. Etenim uti dicitur, prudentia carnis, mors est. Item, inimica est Deo. Ac videte in eo factò in quo Christum Latroni postponunt, qui cum esset rerum omnium Dominus, certè Latro esse non poterat. Equidem hinc dicere possumus, quanti facere debeamus iudicia hujus mundi, quæ tantò opere falsa sunt, atque iniusta. Ideò dicebat Apostolus scribens ad Corinthios, *Mihi autem pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die: Quid illud ab humano die? respondet Theodoretus, ab eo quod durat tantum in vita præsentis: ac si diceret, ego magni facio iudicium alterius vitæ, non autem istius.* S. Augustinus ab humano

die, metaphora sumpta à luce externa, quæ humani iudicij qualitatem ostendit: Etenim lux humani iudicij non penetrat interiora, sed tantum externa, & quæ foris sunt. ego autem illud iudicium tantummodo vereor, quo anima iudicatur. Simplicius exponit Lyranus: Nec vestrum iudicium moror; nec alterius cuiuscunque hominis; sed tantum Dei. Quid itaque in tuis rebus moraris hominum iudicia quæ ad eò sunt vana, ad eò falsa, ad eò inconstantia?

II. Conclusio. Hinc discite, Christiane, quid post tot illustria exempla, in tam illustri personâ tibi à Deo Patre proposita, ferre, ac sustinere debeas. Ille cui omnis gloria, cui omnis honor tot titulis debebatur, tam multas confusiones sustinuit, adeo depressus est: Nos autem vel minimam confusionem pati recusamus? Quia in omni peccato turpitudine est, propterea omne vindicari debet dedecore, & confusione: ut igitur huius pœnæ debito Christus satisfaceret, operuit se confusione. 2. Cum nihil magis confusionem parere deberet, quam peccatum, multi tamen gloriantur, cum male fecerint, secundum illud: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Item frons meretricis facta est tibi, nesci erubescere. Item; quasi Sodomæ peccatum suum prædicaverunt: agnitio vultus eorum respondit eis: Ideo Christus hanc impudentiam suo pudore, atque verecundia compensare voluit. 3. Licet virtus omnis gloriam habeat ac mereatur; quam multi tamen virtutem erubescant? (Qui me erubuerit, &c. Hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua. &c.) Idcirco Christus malam confusionem bona voluit compensare: Eccli. 15 Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, & gratiã. 4. Non potes minuire confusionem in confessione: Ecce Dominus, tuus quanta confusione se cooperiat, Operuit confusio faciem meam. 5. Denique cum homines in*

in omnibus adversis & passionibus sint tenerimi, & maximè sensibiles, sed præsertim in dedecore & confusione, ideò Christus exemplo suo, ad eius rei patientiam accendere nos voluit. Nam post hæc exempla quid grave quid durū videri potest homini, quid non tolerabile, quid non ferendum? Huc accede, Nobilitas. quæ minimam confusionē, opinionem hominum, sermonem stultorum, scurræ ludibrium, & scommata, morte redimis & sanguine, tuo & alieno, & sæpe etiam ultima animæ iactura, & æterna damnatione. Vide quam acerba satisfactioe Christus hoc tuū facinus luat: Vide quam dissimili calle gradiatur, & quam sit tui dissimilis ac contrarius. Hæc tamen nemini dubia esse debent. 1. Neminem unquam fuisse qui melius quàm ille sciverit, quam in te verum honoris caput consistat. 2. Qui magis noverit, quid unicuique debetur. 3. Qui melius æstimarit meritum suum & dignitatem. 4. Cui debeatur honor iustus; Qui plus meritorum habuerit; Cui plus juris fuerit ad honorem sibi tutandum, ac proinde, qui plus acceperit iniuriæ, si quis illum ipsi eripere voluerit. 5. Qui animosior generosiorque ipso extiterit. 6. Qui

plus potestatis habuerit ad eum exposcendum, exigendumque eius rationem ægrius efficaciusque: Quibus non obstantibus, nos docuit exemplo suo, honorisq; contemptu, qua ratione se unusquisque gerere deberet. Quod exponens Apostolus scripsit Christum, proposito sibi gaudio, sustinuisse Crucem *confusione contempta*: Licet enim in Passione sua, & Cruce, plus rationem habuerit confusionis quàm doloris, ostendit tamen & ipsam confusionem contemnendam, & Crucem viriliter sustinendam: simulque mercedem subindicat, scilicet, proposito sibi gaudio, cū vel ipse contemptus contumeliæ, pariat incredibile gaudiū. Hoc exemplo didicerunt sancti amare abjectionē, contumelias & opprobria: Tu, mi Auditor, apud te reputa, & concludere, qui ad tantæ virtuti repēdere velis, Quid tui Salvatoris causa pati, Immo quid facere, & quid aggredi. Hoc saltem apud te statue, ut in Cōfessione quā paras, nō parcas, pudori tuo, non vetecundiæ. Eheu, quando erit illa dies, ut de te dicatur quod de Christo prædixit Jeremias Lament. 3. *Saturabitur opprobriis*, ut postea dicas. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Utinā aliquando? Ita sit per Christi gratiam.

IV. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De multiplici prodicione Christi.
Quod est aliud caput dolorum eius interiorum.

Habitatio tua in medio doli. In dolo reuocant scire me. Jeremiæ 9.

Nescio quid ex duobus sit intolerabilius, aut contemptus aut proditio: contemptus est contra honorem, proditio contra amicitiam; unum iracundiam, alterum indignationem movet.

Utramque injuriam in summo gradus Christus pertulit, & utrumque pertinet ad eius dolores internos de quibus nobis est sermo: Certe si unumque meriamur ex crimine, videbis plures

plures fateri contemptum quam traditionem. Sed in traditione semper est contemptus; itaque duplex est iniuria. Et propterea ut Christus voluit experiri omnes pœnas, secundum illud *habemus Pontificem tentatum per omnia*, voluit etiam hoc genus pœnæ experiri, tum ut, sciremus nos erga ipsum sic offendere; & ut in omnibus haberemus exemplum, & ut pro omnibus eum satisfecisse sciremus. Sed ad rem.

INTER doloris interni Filii Dei causas, una è maximis fuit proditio pessima ignavissimaque: 1. Infelicis Judæ, 2. Iudaici populi & gentis suæ, 3. Discipulorum, à quibus destitutus est & turpi fugâ desertus, Postremò Petri qui eum negavit.

Revocate vobis in memoriâ tragicum finem impudicorum Samsonis amorum, viri suo in sæculo maximè admirabilis. Miser ille Princeps, Dei oblitus, & sui, existimationis, sui nominis & conscientiæ, captus est amore propudiosæ mulieris, atque ad turpitudinis licentiam projecta, sicut scriptum est cap. 19. Iudicium. Nomen ei Dalila, quæ illius amicitiam minus fideliter respondit. Neque enim verò unquam evenit, ut istiusmodi personæ non sint ultra modum perfidæ ac avaræ, unde fit ut secundum Sancti Augustini observationem serm. 107. de tempore, S. Scriptura infernum, ac dissolutæ mulieris domum accomodatè coniungat. Alludit autem ad caput. 30. Proverb. ubi dicitur *Tria sunt insaturabilia, &c. infernus, & os vulvæ, & terra qua non satiatur aqua*. Per vulvam intelligit meretricem; vox enim Hebræica, significat scortum: Sapiens verò apertissimè jungit infernum & prostitutam fœminam, non solùm, quia exitum incurritur in fœminæ, solutiois domo, æquè ac in inferis; neque facilius ex uno eorum locorum, quàm ex alio disceditur: verum etiam, ut ait idem Sanctus Augustinus, rectè pro inferis ponitur domus meretricis, quia nemi-

nem repellit, & omnem intrantem ad se trahit; addo ego, quia in domum meretricis, vitia omnia atque scelera subeunt: Sed ex unâ Scripturæ interpretatione, Sicut infernus est insaturabilis, ac nunquam dicit sufficit, ita neque meretricis cupiditas expleri unquam potest: unde non mirum si ut domus eius, ita etiam animus pateat omnibus sceleribus, perfidiæ, & ingratiitudinî. Cum igitur Philisthim viderent Samsonem amore Dalilæ implicari, ita mulierem adorantur, *Decepit eum, & disce ab illo in quo habeat tantam fortitudinem, & quo modo eum superare valeamus, & vincit eum affligere, & quoniam nil fit sine mercede: addunt, Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille, & centum argenteos*, quæ summa, cum essent quinque Principes & Sarrapæ Philistinorum, conficiebat bis mille, & amplius quingentos nummos aureos. Illa igitur per suam fraudem negotium aggreditur, & muliebrem animum ad maximas blanditias convertit; hominem invitat, & laute excipit, inter epulas, & pocula, eius fortitudinem prædicat, & captatâ occasione: *Dic mihi obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, & quid sit, quo ligatus erumpere nequeas?* Hic Samson expertus loquacem mulierem, & uxorem in rev. latione parabolæ, multò magis de meretricis silentio diffidit. Itaque ait se vincitum mollibus, atque humidis nervis, tortis unâ cum fœmibus effugere non posse. Fecit illa periculum, colcatis insidiis: atque ingeminat *Philisthim super te Samson*: sed ille à somno expegit: factus, cuncta distupit ut stuppea fila exsiccata ad ignem. Finxit illa ac dissimulavit rem totam, joco fieri; & ita ait: *Ecce illusisti mihi, & falsum locutus es; saltem nunc indua mihi, quo ligari debeas* Cui ille respondit, *si ligatus fuero novis fœmibus, &c.* Id mulier experta, sed sine successu: Et enim omnes funes, quasi telæ fila distupit. Hic paululum commota, conqueri non nihil cœpit: *Vsquequo decipis me, & falsum loqueris, ostende quo vinciri*

vinciri debeat. Hic vide mulieris impudentiam non cessabit, donec perdat. Igitur imperiose illi loquitur, quasi jam nimium esset offensa à Samson: per iterata mendacia. Itaque Samson respondet: *Si septem crines apitis mei, cum licio plexeris, & clauum his circumligatum terra: fixeris, infirmus ero.* infelix Samson, jam progredieris ad caput, & crines tuos obijcis periculo, Cum id totum joco tantum fieret, crudelis mulier illud etiam experiri aggressa est. Samson autem experrectus, caput succussit, & uno conatu extraxit clauum: licium cuneumque impacti in pariete. Tum infida, se se omnibus armavit artificijs, machinisque omnibus constantiam Samsonis inuasit. Conuertitur ad questus, ad criminaciones procedit, luget, afflicta se se, ac torquet: *dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum?* Vt inam æquius cõueniebant eiusmodi querelæ; Dalilæ: ne, an Samsoni? *Per tres vices mentitus es mihi, & noluisti dicere, in quo sit maxima fortitudo tua.* Sed cum videret se nihil proficere: affligit se se denudò; & amplius quàm antea. Iterat querelas, criminaciones gemitat, neque desistit, ac se se ita importunam præstat, ut illum usque ad mortis discrimen fatigaret. *Cumque molesta esset ei, & per multos dies ingiter adhereret, spiritum ad quietem non tribuens, defecit anima eius, & ad mortem usque lassata est.* Proh, Deus, quàm crudelis & tyrannicus est, amor carnis. *Quidnam illuc est? ò miser Samson, emoreris quotidie præ animi ægritudine ad prostibalæ arbitrium, quæ te lachrymis suis enecat, neque seruitutis istius excutiendæ vim animum habes? Quorsum singulis diebus domum illam petis, cum infernum inibi tuum reperias, & usque adeo vexaris? Duo illum agitabant affectus, quorum minor intolerabilis est, amoris scilicet acrimonia, quorum in medio consistens, quasi inter duplex ferrum, eius anima usque ad mor-*

tem angitur. Hinc credit ab urbanitate alienum esse tam parvi facere amariæ preces & lachrymas, in ea re præsertim quæ sua interesse patum videtur. Inde verò metuit, ne ingenium scemina, quod jam expertus est infidum & minus capax arcani, prodat illum & perdat, Quid potèd capit consilii? Instat martyrij cuiusdam ipsi est eam destituere atque deserere: at minime amplius licet eam frequentare, & conticescere. Si os aperit, totis contremiscit artibus, ita formidat ne arcanum suum vulgetur: si pergit tacere, quoddam mortis genus est, summumque supplicium. Nominatur crudelis, expertus amicitia: vituperatur ut infidelis & defectus animo; obijcitur ei nimis constantem fuisse Dalilam, fidelitatis ipsius experimentum fieri non potuisse hastenus, nequire illum eius fidelitatem accusare, aut culpam levitatem, nullam esse causam timendi ab ea, quæ curam suam omnem, ac felicitatem in illius custodia & in columitate potuerit, à terra se se millies absorbendam potius, quam à se fidelitatem desertum iri, eumque prodendum qui sibi in ipsa confidat. Dicitur nimis fuerit amanti: mentem igitur ipsi aperit, & veritatem fatetur, robur scilicet suum esse in capillis positum, qui nulla unquam observatione Religionis amputati sibi fuissent: Nazareus enim erat, Deoque peculiariter consecratus.

Ac vide 1. stultitiam Samsonis, qui toties eius perfidiam expertus, nec memor prioris uxoris, ei credidit tanti momenti secretum: ei inquam, hoc est mulieri, & meretrici, quæ nihil aliud quam lucrum inhiat, & nihil amat sine se, idque post tot experimenta. Vnde patet cuius tandem naturæ sit amor impurus, quàm cæcus, quàm atrox, quàm tyrannicus, & homine libero indignus. Vide 2. mulieris perfidiam ac crudelitatem: nam cum ex vultu & sermone Samsonis cognovisset sibi rem

indicatam; & apertum esse secretum, mittit ad Philistinos, qui pecuniam ad eam attulerunt, & eius iussu tonsorem adduxerunt. Ita Samsonem blandissimè siquam excepit, & laurissimè tractavit. Eum nempe vino gravatum, & epulis, per lasciviam, & blanditias in sinu suo dormire fecit, atque advocato tonsore rasit septem crines eius: quo facto, ut loquitur Scriptura, *cepit abligare eum, & à se repellere*: hominem videlicet vehementer succussum, ob arctiorem fomnum, contemptim à se cepit abigere. Nimirum testimonium amoris neglexit, atque amorem præteritum oblita, neque habita, ulla ratione dignitatis personæ, & odii Philistinorum in ipsum, solum intenta lucro, amatorem prodidit in te tanti momenti, inter oscula & amoris blanditias. Sed audi consequentem tanti Principis, ac sui populi Iudicis, & Ducis calamitatem omninò miserimam. 1. quidem decalvatur: *Vocavitque tonsorem, & rasit septem crines eius*; hoc est, omnem comam quam commoditatis causa collegerat quasi in septem cinnos. Vide ergo deformatum. 2. pristinis viribus destituitur: *Statim enim ab eo omnis eius fortitudo recessit*. Cum igitur audisset Philisthim super re Samson, dixit in animo suo: *Egre drar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus*. 3. ligatur. *Quem cum apprehensissent Philisthim*. 4. Excæcatur; *Statim eruerunt oculos eius*; qui bus scilicet malè utus, formam mulieris adamarat. 5. Ducitur Gazam ligatus, & duxerunt Gazam vinctum catenis, unde portas sustulerat, & ubi magna facinora ediderat. Ibi toti populo irridendus proponitur, dum certatim omnes accurrunt, & pedibus atque calcibus impetunt, & exprobrant sublatis portas civitatis, cantilenam de asini mandibula; vulpes illigatas & messem incensam. 6. *Clausum in carcere molere fecerunt*, eum nempe & carceri manciparunt, & ad pristinum coë-

gerunt, iumentis, aut vilissimi mancipii obsequia præstare, & molam versare. Vide itaque manus lacerandis leonibus habiles, manicis ferreis cruentari, collum monilibus decoratum loris atteri, eius tergo flagris concidit; latera stimulis servilem in modum pungi in opere ignominiosissimo. 7. In templum Dagonis, quo universa Principum multitudo, & reliqui magno numere Philisthini, ad viginti millia, ut volunt nonnulli, confluxerant, adductus est, ut ante eos luderet, nimirum ut plerique optimi Interpretes intellexerunt, ut omnibus modis illuderetur, scematis appeteretur, vetera obijcerentur, ob cæcitate ad columnas impingeret, flagris cæderetur, alapis percuteretur, ac victoriæ præteritæ exprobraretur. Cogita verò quis ille sit, nimirum miraculo conceptus, & natus, Deo consecratus, sua & parentum voluntate, ac peculiari Dei ipsius mandato, incredibili quodam robore divinitus præditus, annos 20, populum suum moderatus, in flore ætatis constitutus, cum annos triginta novem esset natus: post tot victorias de hostibus relatæ, egregia facinora, & exhibita virium suarum specimina: post quæ omnia in talem miseriam redactus est, qualem diximus, cum eieriam oculi ad lachrymandum decesent, nec ei liceret vel suspiriis atque luctu suam miseriam testari: & quod fortasse fuit omnium gravissimum, hostibus suis, & populo alieno datus ad irridendum: Hæc verò omnia ex unius mulierculæ dolo & fraude nata sunt.

Verum tamen quod de Samsonis captivitate, & infortunio minuit commiserationem, illud est quod sua culpa hoc exitum meruit: Sed vide in Christo impletam figuram; verum maiori exitio.

Ac 1. Quidem sicut Samson nimis Dalila se credidit cuius jam sæpius perfidiam erat expertus,

expertus, ita Christus nimium se Judæ credidit, licet hominem probe nosset, & mala eius consilia: Nam ut ait Ambros. lib. de Parad. cap. 8. Ipse Dominus elegit Judam quem proditorem sciebat, dicente Scriptura: *Quia sciebat Iesus quis eum esset proditurus*: Sciebat quod in doctrina dandi sui corporis in escam ab eo discessisset; nam Judas Capharnaitas sequutus est, & Princeps omnium fuit, & ad tempus à Christo discipulorum incepit de profusione unguenti: *ut quid perditio hac? poterat enim unguentum istud venundari trecentis denarijs, & dari pauperibus: Non quia curaret de egenis, sed quia ut ait Scriptura fur erat, & loculos habens*. In quo admirare Christi bonitatem, Quia ut ait S. Ambros. lib. 5. in Lucam cap. 6. Judam elegit non per imprudentiam, quasi non nosset hominem, sed per providentiam: periclitari apud nos iudicium suum, quam affectum maluit, susceperat hominis fragilitatem, & idèd nec has partes reculavit infirmitatis humanæ. Voluit deserere, voluit prodi, voluit ab Apostolo suo tradi, ut tu à socio desertus, à socio proditus, moderatè teras, tuum errasse iudicium, pertiisse beneficium:

2. Vti Dalilam ad proditionem induxerunt Principes Philistinorum, ita Judam ad proditionem impulit Dæmon, uti dicitur Joan. 13. *Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas: Et post buccellam introivit in eum Satanas*: ac vide successum, qui cum accepisset buccellam, exivit continuo, erat enim nox: non solum exivit, ait Ambros. sed continuo, & nocte exivit, nec mirum si noctis tenebras habebat qui Christum deserebat.

3. Vti Samson inter amoris testimonia traditus est; Ita Christus per osculum. Sic enim traditor convenerat. *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, eum tenere*: Quod illi Christus exprobravit Iuda osculo filium hominis tradidit? Ambros. in cap. 22. Lucae Pet interrogati-

onem pronuntiandum putat quasi amantis affectu corripit proditorem: Hoc est, amoris pignore, vulnus infligit & charitatis officio sanguinem fundis, & pacis instrumento mortem irrogas; servus Dominum, discipulus prodit Magistrum, electus authorem: *Et osculatus est eum*: Non quo simulare nos doceat, sed ut ne proditionem refugere videretur, & plus afficeret proditorem cui amoris officia non negaret, quia scriptum est, *cum odientibus pacem, etiam pacificus*: Porro quantum ea res Christi animum pulsaverit, colligere debemus ex iis quæ insinuavimus superiori parte: tum ex his Christi verbis ad ipsum Judam: *Iuda osculo filium hominis tradis*: hoc est interprete Sancto Ambrosio in Psalmum trigessimum nonum: Venenum infundis osculo, quo gratia charitatis infunditur: osculo quod sacrae pacis insigne est: osculo quo amicitia fida firmatur: osculo quo fides sancta signatur? Hoc ergo osculo tradis eum, quem propter osculi commercium, venerari deberes: Ego osculum non nego, ipse videris, qui violaveris osculi sanctitatem: hæc ille.

4. Sicut Samsonis traditionem factam à Dalila sequuta est pessima Samsonis ab hostibus; uti vidimus acceptio; Ita Judæ traditio. Hinc enim ligatus est, & tractus in diversa tribunalia: illi oculi velati: facies a lapide cæsa, & pugnis: immò flagella est illusus, verberatus, spinis coronatus, crucifixus, & occisus.

5. Sicut Dalila non tradidit Samsonem odio, sed avaritia, nam à Principibus Philistinorum mercede proposita extimulata est, secundum illud, *quod si feceris dabimus tibi singuli mille, & centum argenteos*: Ita de Juda Ambros. in Psalm. 35. *Quæsit avaritiam, & invenit sacrilegium dicens, Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam*. Ambo scelera-

scelerati qui amicitiam pecuniæ postposuerunt, sed Dalila suum amatorem vendidit quinquies mille quingentis argenteis, Iudas verò Dominum suum & Magistrum tantum triginta denariis: in quo gravissimâ injuriâ Christum affecit.

Hinc collige quantum sit scelus infamis auri libido, ad quod probandum si omnia alia deessent, ipsius Iudæ factum satis esset, qui 10. aureis Christum vendidit.

Vide 1. illius vitii furorem, quod tanta audeat: unde S. Leo serm. 9. de Passione; Impius Iudas maluit Minister esse diaboli, quàm Apostolus Christi, quem non timoris perturbatione deseruit, sed pecuniæ cupiditate dirtraxit. Videte dilectissimi, & prudenter inspiciate. quæ germina, qui fructus de avaritiæ stirpe nascuntur. quàm meritò Apostolus, radicem omnium malorum esse definiuit, quia nullum peccatum sine cupiditate committitur, & omnis appetitus illicitus, istius aviditatis est morbus.

2. Malitiam, quandoquidem omnia suo lucro posthabuit. Idem S. Leo. Amori pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit. Amori itaque pecuniæ, cedit affectio parentum, fratrum, & Dei ipsius, & animæ propriæ, atque salutis: cupidi a enim auri pro his omnibus habet sua commoda & utilitatem; unde subdit idem Doctor: Nullumque est in illo corde iustitiæ vestigium, in quo sibi avaritiâ fecit habitaculum.

3. Cæcitatem: Iudas oculos servabat, plura furari poterat, plura furatus erat, & præsentis lucri cupiditas eum abripuit: unde S. Leo ait illi esse perinde sive pro magno, sive pro exiguo pereat. Et serm. citato; Et anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit.

4. Insensibilitatem quia Iudas manus da-

re noluit omnibus Christi beneficiis, ac demissionibus, eius scilicet qui eum vocavit ad Apostolatam, & ei suam omnem pecuniam, & eleemosynas commisit: Hoc advertit Sanctus Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 16. Denique de Iuda proditore, hæc colligere licet, qui & Apostolus, inter duodecim electus est, & oculos pecuniarum, quas pauperibus erogaret commissos habebat, ne videretur, aut quasi in honorem, aut quasi egenus Dominum prodidisse. & idè ut justificaretur in eo Dominus hæc ei contulit, ut non quasi injuria exasperatus, sed quasi prævaricatus gratiam, majori esset offensæ obnoxius. Item ei ut aliis pedes lavit eidem suum corpus obtulit, eidem crimen suum revelavit, & tamen aliis texit, osculum non negavit, nec tamen tot beneficiis tactus est.

5. Infelicitatem cui suum scelus non profuit, sed quod misero finæ conclusit: Nam, ut ait Ambrosius serm. in 2. ser. Majoris Hebdom. Post redditum pretium laqueo se suspendit, ut qui se multatet & vita: intelligens enim quantum scelus admitterit, non sufficere ei sacrilegij carere mercede, nisi careret & salute, dignum enim se morte iudicavit quod Christum vitam omnium tradidisset. Severissimus igitur iudex sui Judas, vel in ulciscendo confiteretur, quem negaverat in tradendo. Jam compara statum ex quo decidit, & eum in quem prolapsus est: nempe ex Apostolatu, in summam desperationem; ut qui princeps Ecclesiæ esse debuerat, factus sit formidabile reprobatorum exemplar: ut scias quo tandem deducat avaritia & amor pecuniæ. Fuerat Iudas olim vir bonus, alioqui Christum non fuisset secutus, multò minus in Apostolum fuisset electus: Hoc probat Ambrosius in c. 9. Epist. ad Rom. ex his verbis, S. Petri, *Qui sortitum erat sortem ministerij hu-*

us; Id est, Apostolatus: Quomodo enim ministerium salutis fortiretur, nisi esset bonus? In sorte quippe Dei iudicium fuit, dignam illum fuisse tempore illo quo electus est: Sed ubi eum cupiditas invasit, statim ad ima corruit: Nec ei sua pœnitentia profuit, quia ut ait Ambros. lib. 10. in Lucam cap. 23 Non habebat proditor fletus quibus culpam ablueret, sed tormenta conscientia quibus sacrilegium fateretur, quando projectis argenteis abiens laqueo se suspendit, ut dum reus suo iudicio damnatur, & spontaneo supplicio facinus expiatur, pietas Domini qui se ipse nollet ulcisci, & divinitas probaretur, qui conscientiam mentis, invisibili potestate interrogaret.

II. Proditio quam Christus passus est fuit à populo Iudaico; cuius magnitudinem ut melius intelligas: Cogita quot titulis ille populus ad Christum pertinuerit.

1. Quia Deus eum sibi elegit ut esset laus populus, præ omnibus aliis. Audi quid dicat Deuteron 7. Te elegit Dominus eus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram: Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos Dominus, & cap. 10. En Domini Dei tui cælum est, & cælum cæli, terra & omnia quæ in ea sunt: & tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur. Et ideo passim in Scripturis eos appellat sortem suam, funiculum suum, hæreditatem suam, vineam suam, oleam suam uberem & speciosam, domum suam, imo & filium suum, & sponsam suam, cuius se dicit sponsum, & virum; unde peculiarem habuit de eo curam; eò usque iudic eret Amos; Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terra. Certè ipsi unilegem dedit, & alia penè omnia, vestes, cibos, habi-

Tom. III.

tationem, sacrificia, mores, privatos, publicos, in pace, in bello, &c.

2. Quia illi uni populo promissus fuit. *Abraham* quidem, uti dicitur ad Galat. 3. dicta sunt promissiones, & semini ejus Non dicit: & seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus, unde illi dictum est quod in semine ipsius benedicendæ essent omnes gentes. Et propterea de eodem populo ad Rom. 9. Quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium & promissa.

3. Quia ex prima intentione ad illū populum missus fuit quod & ipse dicebat Matth. 15 Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israël: Et sic præcepit Apostolis Matth. 10. In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israël: quod Apostoli exprobrarunt Iudæis cap. 13. *Actuum*: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æterna vita: ecce convertimur ad gentes: sic enim præcepit nobis Dominus.

4. Quia ex Iudæis nasci voluit secundum illud ad Rom. 9. Quorum Patres, & ex quibus est Christus secundum carnem: Item, inter illos vivere voluit: ex illis tantum suos Apostolos fecit, & discipulos: & illos fere tantum docuit, saltem ijs trium annorum spatio doctrinam suam largitus est, qui tribus tantum diebus docuit Samaritanos.

Verum illis non obstantibus, ingratus populus Christum multis modis prodidit.

I. Enim ipse est qui Christum primus morti addixit: Testes sunt voces illæ, *Reus est mortis*. Atque ut scias quanto consensu, sic scribit Marcus cap. 14. Qui omnes condemnaverunt eum reum esse mortis. Et hæc fuit Conclusio impij illius concilij: Quid facimus,

Q9

quis

quia hic homo multa signa facit: Expediit ut unus homo moriatur pro populo, ab illa ergo die cogitarunt, ut interficerent eum: Quid quod cum pacti sunt pecuniam cum proditore ut traderet eum, prodicionis socij fuerunt: Immo eum redditam pecuniam acceperunt, totam ferè prodicionem in se susceperunt: Nam Iudas culpam agnovit dum dixit Peccavi tradens sanguinè iustum, & pecuniam retulit. Et quantum, ut ait Ambr. in cap. 23. Lucæ, Iudas non absolvitur. Iudæorum tamen impudentia confutatur, quos cum professio redarguat venditoris, scelerati tamen sibi vindicant iura contra factus, & exortes reatus esse se eredunt, dum dicunt, quid ad nos? tu videris: Amentes planè, qui putant Civili se magis authoris sceleris, quam teneri: In pecuniarijs causis refuso pretio jus solvitur: hi pretium recipiunt, & sacrilegium prosequuntur, ac pertinacibus studijs sanctam sibi vindicant sanguinis autionem, cum refunderet venditor sacrilegij mercedem. Hæc ille

II. Proditio fuit in ipsius traditione quam fecerunt Pilato, ut iudici, secundum illud Lucæ 23. *Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum: Item in accusatione eius ab eis facta, & coram Pilato, & coram Herode, secundum illud. Cæderunt autem illum accusare dicentes hunc invenimus subvertentem gentem nostram, &c. & coram Herode: Stabant autem principes, Sacerdotum, & Scriba constanter accusantes eum. Ad hæc, in flagitatione mortis ipsius: Audi enim quid dicant Ioan. 19. *Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant dicentes: crucifige, crucifige eum: Dicit eis: ulatus accipite eum vos & crucifigite ego enim non invenio in eo causam: Responderunt iudæi. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori: In quo vides solos iudæos causam esse mortis Christi primariam & legitimam, Nam Pilatus quid non fecit ut Christum liberaret? Herodes autem nihil ad mortem illi fecit;**

Sed iudæi ex ingenti in illum odio mortem à nolente Iudice extorserunt: unde Christus ad Pilatum. *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Sed tamen ingenstuit Christi dolor & ignominia, quod à suo populo traditus fuit: quod illi Pilatus exprobravit Ioan. 18. Nunquid ego Iudæus sum? Gentua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Hinc Christus apud Prophetas de sua gente sic conqueritur. Ierem. 11. *Quid est quod dilectus meus, in domo mea feci scelera multa: Tu autem Domine demonstraisti mihi, & cognovi: Tu ostendisti mihi studia eorum: Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. &c. Et cap. 12. *Facta est mihi hereditas mea quasi Leo in yuva, dedit contra me vocem, ideo odivi eam: Nunquid avis discolor hereditas mea mihi? n. nquid avis tincta per totum? Septuaginta vertunt: Nunquid spelunca Hyenæ hereditas mea mihi? an spelunca in circuitu eius? Certe ita populus infremuit in Christum atque deservit ut Leo suo rugitu, & Hyena sua seviria; unde enim ille voces: Tolle, Tolle, crucifige.***

III. Proditio in rejectione ipsius pro Rege: Nam cū à Pilato petiissent ut ipsum crucifigerent, & Pilatus subdidisset; Regem vestrum crucifigam ipsi magna indignatione responderunt: *Nolumus hunc regnare super nos: Deinde Non habemus alium Regem, nisi Casarem: in quo vides incredibilem eorum furorem: Nam Messiam tot votis exoptatum, tot sæculis expectatum, sibi oblatum rejiciunt, & dominationem externam ad eum ipsi exoptam: ultro amplectuntur, ob ingentem in Christum odium, Et hoc significatum est Daniel. 9, cum dicitur: *Et post hebdomadas sexaginta duas, occidetur Christus: & non erit eius populus qui eum negaturus est.**

IV. Denique & omnium maxima proditio populi Iudæi: fuit cum eum Barabbæ postposuit: Etenim ut aliâ fasè ostendi ab omnibus rei circumstantiis, Pilatus ne quid omittet-

ret quo Christum liberaret, usus consuetudine qua in Paschate aliquis reus populi suffragio liberaretur, duos proposuit; unum latronem sceleratissimum, qui in seditione homicidium commiserat, & Christum; ac postulavit quem & duobus vellent dimitti; quæ collatio fuit maximè probrosa Christo: & populus ei Barabbam prætulit, quod indignissimum facinus satis exaggerari non potest.

Hinc collige. Quam sit infidus mundus, cum Christus tanta proditione traditus sit à Iudeis, post tot ab eo accepta beneficia; ita ut reliquos populos instar canum haberet, Iudeos instar filiorum: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus*: Ac vide incredibilem hujus populi levitatem, & subitam rerum conversionem. Ante paucos dies Christum sub triumpho specie, magno apparatu, & summa à acritate susceperant: *Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini*: Nunc veris animis eius mortem efflagitant, *Tolle, tolle, crucifige, crucifige eum*: *Nolumus hunc regnare super nos*: Hinc multa possent adijci de vanitate mundi quo nihil perfidius fingi potest sed quid evidentius hoc exemplo? *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum*: Non est securus Pater à filiis; non vir ab vxore; non subditus à Rege; non Rex à subdito; non Dominus à famulo; non amicus ab amico; *Ier. 9. Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet*: *Et vir fratrem suum deridebit & veritatem non loquentur, docuerunt enim linguam suam loqui mendaciam: ut iniquè agerent, laboraverunt*. Et quis ad ista generosè non contemner mundum, qui inter osculas blanditias, & amplexus, multos prodidit, & turpiter fefellit; Te ne verò solum excipiet? Tu solus innoxius eris ab hac perfidia? Sed eheu quis Euripus, quod mare, quod pelagus magis inconstans! Nonne vides quam fœda sint

multorum naufragia? nec adhuc alieno lapsi exemplo?

III. Proditio quam Christus passus est, fuit à Discipulis, de quibus dicitur *Matth. 26. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt*: Vide autem hujus fugæ turpitudinem, & ignaviam: 1. Post accepta ab eo tot beneficia, ac præcipuè post ipsorum electionem in Apostolorum, secundum illud *Luca 6. Vocavit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit*; quibus propterea dixit: *Vos non me elegistis, sed ego elegi vos*. Itaque semper ei assilire debuerunt, & commoti si opus fuisset: & si militi capitale est suum ducem deserere, neque illi proditoriè Magistrum suum, & Dominum deserere debuerunt. 2. post tot visa ab i, & facta miracula, tam varia, & tam insignia, immò & ab ipsis etiam patrata: quibus visis non poterant amplius ignorare ipsum esse Filium Dei, cum in eius rei probationem patrata essent, unde nihil timere debuerunt, quandiu in eius societate forent, & patrocinio: ut enim rectè dixit Apostolus, *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* 3. post tot data documenta de vita negligenda: *Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum, &c. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, &c. Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Et *Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*: &c. 4. post tot monitiones, ne rei novitate percellerentur: *Matth. 20. Ecce ascendimus Ierosolymam & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morse, &c. & cap. 26. Vnus vestrum me traditurus est*. Et postea, *omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte scriptum est enim percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis*: Immo eos præpararat; & Eucharistia, nimirum corpore tuo, sanguine; & longo sermone & exhortatione quam integram scripsit

S. Ioannes; & oratione: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: spiritus enim promptus est, caro autem infirma.* 5. post suam pollicitationem & fidem datam: nam cum eos de venturo scandalo monuisset, ac dixisset Petrus, *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*, subdit S. Matth. cap. 26. *Similiter & omnes discipuli dixerunt*: Sed vide quâ fide: *Sunc discipuli omnes, relicto eo fugerunt.*

Sed quanquam fuga fuerit æqualis, non tamen similis omnium casus, sed super omnes turpius cecidit Petrus.

IV. Itaque proditio quam Christus passus est fuit Petri negatio, quæ in suis circumstantiis habet aliquid peculiare, & quæ tanta fuit, ut diversè, et si non contrariè, describatur ab Evangelistis: Nempè ut ait Ambros. in cap. 23. Luca. Ita novum fuit Petrum potuisse peccare, ut peccatum eius nec ab Evangelistis potuerit comprehendi: Porro ex his capitibus mihi videtur magis damnanda.

I Quod caput esse Apostolorum & princeps, & Ecclesiæ fundamentum. nam quid ab aliis sperari potuit, si Petrus negavit, si petra ipsa cecidit, & non habuit firmitatem? certè si tantum sui nominis meminisset, firmus esse debuerat, nec tam facile concuti.

II. Post mirabilem illam confessionem quò dixerat, Matth. 18. *Tu es Filius Dei vivi*: post originem mirabilis illius confessionis, nempe revelationem Patris: *Beatus es, Simon Bar-jona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in calis est, & post tantæ confessionis præmium: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum*: post quæ quis fecerat tam turpem negationem?

III. Post illi communicata omnia secreta: Vndecim alios exclusit Christus, semper Petrum admisit: Item post singularem illius in omnibus occasionibus tractationem: Illi mu-

tavit nomen; *Tu vocaberis Cephas*: Ingressus est eius navim: Illi dedit ambulare super fluctus: Pro illo tributum solvit Matth. 17. *Invenies staterem, illum sumens da eis pro me, & te*: Quomodo ergo Petrus dicere potuit, se hominem non nosse: quomodo negare se unum esse, ex ipsius discipulis?

IV. Post tam solemnem Christi admonitionem, & in cœnaculo & in orto: in cœnaculo quidem præter illam communem, *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*; singulariter ad Petrum: *Amen dico tibi quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis*: In orto autem omnes monuit ut orarent; sed singulariter hoc ad Petrum: Marci 14. *Simon dormis? Non potuisti una hora vigilare?*

V. Post tam expressam Petri promissionem, usque ad jaçantiam, & sui prælationem. Marci 14. *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego*: & de suo casu monitus, at ille amplius loquebatur, *& si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo*: Sed vide quàm dictis, & promissis facta male concordarint, cum Petrus super omnes turpius negaverit.

VI. Quod ad levissimâ occasione negaverit, nempe ad unius ancillæ vocem: *Quid fecisset eum Caiphas juridicè interrogasset?* Quantum illud est, ut qui potuit frementes Oceani fluctus calcare, ad unius tentationis guttam, ut quidam è SS. PP. loquitur submersus sit.

VII. Quod non semel, & secundò, quasi subito deprehensus negavit, sed quod tertio; & pluries etiam facturus, si pluries esset interrogatus, nec à Christo fuisset peculiari intuitu revocatus: Vnde S. Ambros. in lib. 10. in Lucam cap. 23. Negavit primò Petrus, & non fleuit, quia non respexerat Dominus: Negavit secundò, & non fleuit, quia nondum respexerat Dominus: Negavit & tertio: respexit Iesus, & ille amarissimè fleuit.

8. In modo negationis semper crimen au-
gendo: nam primò quidem interrogatus ab
ancillâ ostiariâ, num esset ex Christi discipulis,
simpliciter negavit se esse, immo se neque in-
telligere quâ de re loqueretur: *Neque scio, ne-
me novi quid dicas*: August. tract. 113. Ecce (in-
quit columna firmissima, ad unius aurâ im-
pulsam, tota contremuit: Vbi est illa pro-
mittentis audacia, & de te plurimum præ-
sumentis? Vbi sunt verba illa, *Quare non pos-
sum te modo sequi? animam meam pro te ponam*:
hoc inest sequi Magistrum, se negare dis-
cipulum? siccine anima pro Domino poni-
tur, ut ne hoc fiat, vox ancillæ formidetur?
Sed secunda negatio peior fuit: Nam cum
altera ancilla affirmaret discipulum, & idem
alius ex circumstantibus diceret: *Iterum nega-
vit cum juramento, quia non novi hominem*. Sed
cum tertio aliquis affirmaret, eum verè Christi
esse discipulum, & aliis diceret se illum vi-
dissè in horto, & alii confirmarent satis id ex
sua loquela deprehendi; tum demum ut ait
Marthaus, *Cœpit jurare, & detestari, & Mar-
cus, cœpit anathematizare & jurare quia non no-
vi hominem*. Prima igitur vox est negantis Pe-
tri, 2. jurantis 3. devotentis & imprecantis:
ut scias turpissimè lapsum esse. Et certè eò ul-
que progressus est, ut ei opus fuerit peculiari
Christi oratione pro eo: *Rogavi pro te Petre, ut
non deficiat fides tua: & peculiari intuitu, ut ait
Lucas, conversus Dominus eum respexit: & recor-
datus Petrus verbi Domini, egressus foras flevit
amare.*

Collige 1. quàm parùm sit hominibus fi-

dendum post has perfidias, & post hæc exem-
pla. Nam quot perfidias Christus expertus est?
Quid quod nec in seipso nimis fidendum est:
cum hæc confidentia Petrum afflixerit atque
prostravit ad unius ancillæ assatum. Rectè
dixit Ambros. in cap. 23. Luca. Error Petri
doctrina Iustorum est, & titubatio Petri, om-
nium Petra est: Hinc discite quanta sit in nos-
tris propositis imbecillitas, quantum eunque
firma sint, & quàm aliter sit de nobis in peri-
culo & extra periculum constitutis judican-
dum: opponere itaque verba Petri in ultimâ
cœnâ, & eiusdè postea turpè defectionem.

Collige 2. Animas spirituales confundi de-
bere de parum fidelibus promissis, immò de
suis nimium frequentibus proditiõibus. Quâ
enim sæpè Christum deseruimus cum discipu-
lis fugientibus? Quàm sæpè cum Petro de-
negavimus eius magisterium, & consuetudi-
nem? Immo cum Iuda osculo & rerum sacra-
rum usu Christum prodidimus? Ut de nobis
dici poterit quod de Iuda dixit Ambros. in
cap. 13. Luca: Iudas proditiõem sanguinis
Domini, inter sacrificia positus cogitabat.
Eheu! quando pœnitebimus? & sic
adhærebimus Christo ut nec tribula-
tio nec angustia, nec fames, nec gladius, &c.
possint nos separare à charitate Christi. Ita sit
aliquandò & citò, ut eius conspectu
fruemur in cœlo, idque in
æternum.

293

V. ET

V. ET VLTIMA PARS.

SEU

ALIA CONCIO.

De Christi doloribus externis.

Attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Lament. 1.

Si ordinem naturæ spectemus, licet à minoribus ad maiora progressus fieri debeat, quia ubi maiora dicta sunt, frustra minora afferunt, præsertim languente semper affectu: Quia tamen quæ sunt maxima, non semper maximè movent; & quoniam extrema plus movent quam interna; tum quia sunt magis sensibilia, tum quia magis sunt in nostrâ experienciâ, & consequenter plus nobis cognita, deniq; quoniam totum hominem commovent, & partem superiorem, & partem inferiorem, & utrumque appetitum, & sensitivum, & rationalem; propterea illa in ultimum locum rejecimus, dicturi de externis Christi doloribus: quorum magnitudinem quoniam nulla mens capere potest, & multo minus nulla lingua exprimere, omnium facillimam rationem inire placet, ab eorum tormentorum quæ Christus passus est enumeratione. Quod tamen quia esset plurimum dierum opus, si omnia singillatim persequi vellem; ideo in tribus præ-

cipuis hæreo, hoc est in flagellatione, coronatione & crucifixione.

Quoad flagellationem attinet.

I. Consideratio est de causâ: S. Hieron. in. cap. 27. Matth. ait ideo Christum iustum esse flagellari, quia ex usu Romano prius erat flagellandus, quam occidendus, secundum illud: I. hector, colligamans, verberato, caput obnabito, in felici arbori suspendito: Sed S. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 15. & S. Augustinus tract. 116. putant id factum, quod Pilatus, cum obstinatos videret animos accusatorum, & summum eorum odium, ac furorem, atque intelligeret se non facile eorum amentia posse satisfacere, statuerit, si non omnino, saltem ex parte, eorum rabiem satiare. Horrendum quidem ei scelus videbatur unâ ex parte, innocentem morti addicere; ex alterâ parte nihil videbat quo furorem Iudæorum placaret: hæc illi visa est ratio commoda, ut Christum acerbissimè flagellaret, sperans se hac

se hac ratione mitigarum horum leonum feritatem. At itaque Evangelista; *Apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit: & eius intentionem Lucas sic expressit: Emendatum ergo illum dimittam: Itaque Augustinus in Psal. 63. Non persequendo flagellavit Dominum Pilatus, sed Iudæorum furori volens satisfacere, ut vel sic jam mitercerent, & desinerent velle occidere, cum flagellatum viderent: in quo gravissimè deliquit: quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, quod Iudæi maximè observandum est, cuius est absolvere innocentem & crimen insequi secundum illud Daniel. 13. Dicente Domino, innocentem, & justum non interficies: & quamquam Pilatus laverit manus, tamen facta non diluit, ut ait Ambrosius, iudex enim, ait, nec invidia cedere debuit, nec timori, ut sanguinem innocentem addiceret.*

II. Consideratio de huius supplicii gravitate. 1. quidem ex genere ipsius, fuit enim ignominiosissimum, & extra mutilationem, & mortem gravissimum, ac non nisi se vorum propriam, quod cum Romano infligere fas non fuit: ut docet Tullius orat. pro Rabirio & conqueritur Paulus Actor. 22. 2. ex intentione Christi, & Pilati, fuit gravissimum. Nam Christus hoc supplicium voluit Patri satisfacere: *Isaiæ 53. Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, & infra: vulneratus est propter iniquitates nostras: &c. disciplina pacis nostræ super eum.* Pilatus enim voluit flagellationem esse totius accusationis pœnam: ac ne Iudæi aliquid maius exposcerent, atrocissimam illam esse iussit: quæ Pilati intentio, cum à Christi inimicis succaperetur, ut crederent Pilatum, post flagellationem Christum dimittere decrevisse, secundum illud, *Emendatum ergo illum dimittam.* causa fuit, ut acerbissimè exciperetur: sic enim cum ministris, & tortoribus pegerunt, ut fieri posset, in eo supplicio

moretur: quare scriptum est in Psal. 72. *Eius flagellatus tota die: & castigatio mea in matutinis:* Si mane, quomodo tota die? quia scilicet manè quidem facta est, nam hora quasi sextâ, cruci affixus est, sed si effectum spectes, tota die: sic enim malè est habitus, ac si tota die flagellatus fuisset. Accessit etiam ferocitas militum quibus traditus fuit, quibus nullus pietatis, & compassionis sensus, & qui sua sponte variè Christum vexarunt, multò magis iussi, præsertim cum à Iudæis & Pontificibus pecunia sollicitarentur.

III. Consideratio est de modo.

1. Itaque Christum Dominum publicè vestibus suis nudarunt: ô facinus! ô audaciam, Cogita mirabilem Christi pudorem, & verecundiam, longè maiorem eâ omnî, quæ nunquam fuit in animo Virginis cuiuscunque maximè verecundæ. Certè tunc primum se vidit nudum in vita. Sed hanc etiam confusionem pati voluit. O mirabile spectaculum & exhorrescendum Angelis, qui eo obstupefacti feriuntur, & quasi extra se ipsos sunt rapti! An non aliquod arboris folium existat, quo secundi huiusce Adam nuditas tegatur, sicut ficus frondes primum velarunt? an non herbam plantamque aliquam terra producat qua operiatur? Alas, ô Seraphim, vestras usq; ad eum extendite, vestraq; illi obtegite gloria, Tuque, Sol, lumentum amove, ac eum obumbra qui tuam tibi claritatem impertit. Ille potuit terram, herbis, & floribus; Mare, ut ait Jobus, nube, quasi pannis infantia obvolvere, aërem tenebris, cælos lumine, astra luce, arbores frondibus, animalia fetis, villis lana, & pellibus; pisces squamis: aves plumis vestire: cū interim nudus in omnium oculis, & irridendus existat. Adā nudum se ipse exhorruit, & ad ficum accurrit ut tegetur: Noënum quod nudus esset, Chanaā irrisit: Davidē Michol despexit 2. Reg. cap. 6. *Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel,*

rael. discooperiens se, &c. & nudatus est quasi unus de scurris. Et hoc hodie de Christo dicitur! Verùm; debuit aliquando Thecla nuda certare in theatro, & Tyranni plurimas Virgines & Matronas hanc ignominiam debuerunt afficere: debuit multorum procacitas se suaque, & aliena corpora hanc contumeliã vexare: Vt igitur omnibus satisfacere, eandem injuriam speciosus, & castissimus inter filios hominum, & virginitatis author pati voluit. 2. Ita nudatum vinculis constringunt; Ambrosius. Tã patiens Dominus, ut fugitivorum vinculis suum corpus offerret. O vincula! ô funes! Quæ nam, ô Deus, te potuerunt constringere vincula? Certè tu nostra voluisti disrumpere? tu Satanæ nexus & catenas frangere? nam tu author, & affertor libertatis. Numquid tu non fortior Samson, ut omnia frangeres; *Philistim super te Samson*. Quæ te Dalila decepit? Quis crines tuos abscidit? quis robur abstulit? Sanè frustra te homines colligassent, nisi Pater tuus te ligasset, uti Abraham suum Isaac? quod Rupertus, ait? colligavit planè Pater filium suum non imbecillitatis vinculo, sed magnæ charitatis imperio, ne oblatum Calicem passionis, mori dedignatus abigeret. Item: non teneretur, nisi amore teneretur. Laur. Justin. deligno vitæ cap. 4. ô charitas quàm magnum est vinculum tuum quò Deus ligari potuit! Nullum vinculum Filium Dei ad columnam tenere posset, si charitatis vinculum defuisset.

3. Vinculis innodatum alligant ad columnam: ita ne verò ille ad columnam ligatur, in cuius conspectu columnæ cæli parent, & moventur, & contremiscunt? Ille qui quondam tot annis populum per desertum deduxit, columnam ignis per noctem, & columnam nubis per diem? Hanc columnam aliqui parvam esse dicunt, ne humeri occultarentur qui præcipuã cadendi erant: & si

hæc opinio vera est columna quæ Romæ apud S. Praxedem visitur, integra est. Alij dicunt columnam fuisse altam, & ita censuit S. Hieron. epist. 27. qui ait sustinuisse porticum atrij Pilati, seu Prætorij: & si hæc sententia vera est, columna Romana ejus tantummodò pars est? & ratio quæ allata est, nihil probat: immò reimpletæbantur columnam, & totum dorsum flagellantibus obvertebant; unde Prudentius. Columnæ annexus teigum ut servile flagello, &c. Christus itaque columnam complexabatur, ut rem sibi charissimam ob nostri amorem: & hujus columnæ locum ambiebat Sanctus Augustinus, cum dicebat: inter brachia Domini mei Iesu, & vivere volo, & mori cupio: Tu interim in columnam agnosce invictam patientiam, quã omnia adversa sustinere debes: ita in tribulatione, constans esto in adversitatibus, & Dominum imitare.

4. Sic columnæ alligatum vinculis tortores immanissimi flagellare cœperunt. Cùmque reus, vel virgis caderetur, persona esset nobilis, vel flagellis, si esset ignobilis (ait Sanctus Hieronymus, ac Tullius meminit in oratione pro Rabirio, omnem civem Romanum, cuiuscumque esset census, virgis casum fuisse? Et Paulus Actor. 22. *Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare*) quamvis nulla ex his causis Christo deesset, ob quas flagellari non debuerat: (nam si nobilitas spectetur, secundum naturam divinam Deus erat: quid magis secundum naturam humanam, surculus erat stirpis Davidicæ, & Regiæ: si jus civitatis spectetur, ipse est qui illud donat? non urbis Romæ, aut alterius terrestris, sed cœlestis? secundum illud Ephes. c. 2. *Iam non estis hospites, & adventicia, sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo* Iesu.)

Iesu:) Tamen ad maiorem ignominiam, & dolorem, Christum flagellis ceciderunt; unde Evangelista Ioannes cap. 19. *Apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.* Quidam tamen voluerunt ut Euseb. Cæsarien. & S. Chrylost, Christum caelum fuisse primò flagellis, tum funibus, tunc catenis ferreis. Quicquid dici potest crudele, non superat immanitatem carnificum, nec odium diaboli, nec ludæorum invidiam, nec patiendi desiderium, quo Dominus noster flagrabat, neque Dei patientiam qui tolerabat.

Contemplare anima mea ingentem illam ictuum tempestatem: strepunt undique, & crepitant ictus, qui frequenter incidunt in Christi carnem, quam soleat grando super recta. Ab ictibus inflicis corpus primò rubescit, & quasi sulcis notatur; mutatur sensim & deformatur livore, ac totum sanguine diffusit; pelleque penitus incisâ, ictus omnes in carnem exulceratam incumbunt, extrahuntque frustra, eamque totam lividam efficiant, & lacerant usque; aded ut detegant ossa; in humeris præsertim lumbisque, ubi maxima pars ictuum, loraque extrema confident, neque amplius nisi plagas vulneraque ipsa discruciant. Vix carnifices spiritum trahunt, vires deficiunt, flagella rumpuntur, & simul cum sanguine & carni frustulis dissiliunt undique vestes in terra depositæ tinguntur sanguine; eodem brachia, manus, pedes, facies, & ora rubescunt; ipsa columna undique aspergitur, ut rupes in oceano, aut spumâ, aut aquâ: ipsa terra sanguine purpuratur, tota area rubescit; & ubique nil præter sanguinem cernitur. Hic rectè exclamat Rupertus in cap. 16. Ioannis, Theatrum mundi totius, facta est Pilati domus, Spectaculum grande in ea proponitur, toti mundo, Angelis, & hominibus, ut à servis peccati, princeps libertatis, servilibus modis cæderetur. Grande spectaculum, & stupendum, & inauditum;

Tom. III.

Deus homo flagellis cæsus instat servi contemptibilis. Quis non obstupescat & contra se penitus non rapiatur si Deum hominè contempletur, omni maiestate, omni que potentia præditum, columnæ alligatum funibus, & teiga præbentem verberibus? *Obstupescite cæli super hoc, & porta cæli desolamini!* Obstupescite, Angeli, Cherubim, & Seraphim super hoc: Quia vos novistis, quid est hoc: Quis sit hic, nive candidior, quem effusus sanguis, ros reddidit rubicundiorum. Tum pergite adeste Angeli, infini propemodum estis: Vnus vestrum facillimè è tortorū manibus illum potest eripere. Quid agitis? numquid stupor vestras cohibuit vires? Non stupor cohibuit, cohibet vestram, quæ flagellatur potentiam, sicut & cohibet suam: *Oblatys est quia ipse voluit, ad columnam funibus astrictus teneatur, qui ipse voluit.* Iohannem enim Samsonem, non hominum funes, sed potentissimi amoris vincula, quo humanum persecutus est genus, ligare potuerunt. S. Bernardus. *Cessavit iam antiqua illa laus; Non accedet ad te malum, sigillum non appropinquabit tabernaculo tuo:* fuit olim cum dicebatur *flagellum inundans super iniquos*, sed iam ita loquetur: *Ego in flagella paratus sum:* Tu olim Ægyptum flagellasti tot plagis: Tu iam non iudex, sed reus: *quoniam ego in flagella paratus sum:* de illo dixit Ezechias in suo Cantico, *Proieisti post tergum tuum, omnia peccata mea:* nihil itaque mirum si dicat. *Congregata sunt super me flagella:* Proverb 10 *Virga in dorso eius, qui indiget corde:* Tu nimirum ille es, cuius ros in nostram livit. Quando voluit populum castigare ostendit Ieremiæ virgam, & ait, *Quid tu vides Ieremia? virgam vigilantem ego vigilabo super verbo meo, & faciam illud:* Quid tu verò Ioannes Evangelista? quid vides? *virgam vigilantem ego video, quæ vigilat, & parata est Deum ipsum percutere:* Sed o iustitia divina, quid facit hæc virga in humeris

R r

Filijs

Filii, & iusti? Cur non potius in humeris peccatoris? Sed nimirum hæc virga est Amygdalina, & floret in humeris iusti & fructus suos affert, Semper quidem vigilat in se, & nunc in Christo vigilat, sed sæpè in humeris impii dormit: Veniet tempus cum vigilabit ut virga ferrea de qua David: *Reges eos in vi ga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*: Tu vide an malis pati virgam vigilantem, scilicet afflictionem, an verò ferream dormientem: Certe priorem elegit Augustinus cum dixit: Hic ure, hic seca, dum in æternum parcas. Tu interim osculare summitatem virgæ, cum Esther Regina, vel adora cum Josepho, vel gusta cum Ionatha dulcedinem mellis gratiæ Divinæ & fusi sanguinis: & memento illius virgæ qua gentes regit, memento ultimæ sententiæ qua ut ait Isaias cap. 11. *Percutiet impios, cum percutiet eos virga oris sui: & mecum transi.*

IV. Consideratio est de numero plagarum. Nonnulli sunt qui ad quinque millia, & plus etiam numerum extendant: videtur incredibile: illud tamen certum est fuisse ingentem: nam si ex Deuteron. 15. *Iuxta mensuram delicti, erit & plagarum modus*, cum delicta quæ in se suscepit, sint innumera, plagæ, & flagella non habebunt modum, vel nenturam. Et si multa sunt flagella peccatoris, multa quoque flagella iusti, qui peccata expiavit: juxta illud Luca: *Plagis vabulabit multis*, præsertim quia juxta Isaiam, *Projecit peccata nostra post tergum su. m. e enim disciplina pacis nostra super eum, & livore eius sanati sumus*. Quod si in nobis à planra pedis usque ad verticem non est sanitas, debuit etiam à planra usque ad caput flagellari. Hinc Augustinus serm. 114. de Tempore, omnes homines ad hoc spectaculum, quasi ad commune theatrum invitat: Agnosce, homo, quantum valeas, & quantum debeas, & dum tantum Redemptionis tuæ dignitatem perspicis, ipse tibi peccandi pudorem in-

dicito: Ecce pro impio pietas flagellatur, & si multa flagella Redemptoris: *Pro mensura delicti, & plagarum modus*. Maxima fuit mensura peccatorum, maxima etiam in mensura plagarum.

V. Consideratio: Quis fuerit Christi Domini habitus, quis tenuit toto tempore flagellationis, docet Bernardus. Fluebant lachrymæ, fluebat sanguis, & de paradiso illo cælesti, cruoris flumina manabant. Certe toto illo tempore, nunc oculos ad Patrem tollebat, si adjuvaret, nunc piæ dolore corpus aut curvabat, aut vertebat, nunc vix spiritum ducebat, nunc oculos obvertebat ad carnifices, si forte mollirentur: interiam nec vocem, ac ne vix suspirium emittebat, sed dicebat illud Isaiæ 46. *Ego feci, ego feram, ego portabo, ego salvabo*: Ego pro hominibus spontorem me feci; jam luo quod promisi: *Congrega a sunt super me flagella, & ignoraui*: Hoc est, nec injuriæ tum recordatus; quia etiã ij qui me flagellabant, gnovi. Quàm recte ad Patrem dicebat *Confidisti saccum meum, & merito: quia ut ait Job: Signasti quasi in sacco delicta mea*. Etenim in in ea sacra Humanitate, omnia hominum peccata incluserat, ut castigaretur. Hoc ego sacco, ô Christiane, te induere volo: *Imitami Dominum nostrum Jesum Christum*, Imitare Baruch capite 4 *Exui me stola pacis, indui autem me sacro obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis*. Certe sic vititutus omnia à Patre impetrabis.

VI. Consideratio est. Quid fuerit de Christo, finita flagellatione nam cum tortores defatigati essent, cessarunt percutere; imò tandè recesserunt, & Christum solum columnæ adhuc illigatum, nulla re, nisi sanguine suo, & vulneribus coopertū, reliquerunt, Placebit vobis, Auditores, ut accedamus, & dum licet per tortores, lugendo planè spectaculo pacamur. Sic quidem Bernardus eo pascitur: O Christe sancte, o Jelu bone, & nostri amantissime, quanta pro me pateris? quanta à carnificibus

ficibus sustines Ego rapui, tu exolvisti; Ego acerbam
 vram comedi, & dentes tui obstupescunt: Ego scelus
 commisi, & tu poenas luis, & flagellaris, Ecce sancte
 Iſaia virum illum dolorum, quæ quærebās & expec-
 tebas: Ecce brachium Domini revelatum: *Desideravimus eum, aiebas
 deſpectum, & novissimum viro: um, virum dolorum
 & scientem infirmitatem: & nos putavimus eum
 quasi l. pro: um, & per. usum à Deo, & humiliatum:*
 ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras,
 attritus est propter scelera nostra: disciplina paci-
 stra super eum: à planta pedis usque ad verticem nõ
 est in eo sanitas. Quid interim Christus? In spi-
 ritu humilitatis, & animo contrito, ploravit
 supra singulos, & de singulis meminit apud
 patrem. Quis tibi tunc sensus de peccatore?
 Quis super singulos qui hinc adsum? Tu,
 quisquis es, mi Auditor, paululum quiete,
 & tuos sensus explica cum Christo Domino:
 Quid de ipso sentias? Quid de te ipso? Con-
 clude, Quid post illud exemplum facere ve-
 lis, Quid pati, Quid in te suscipere.

Sed diri Torrores non cessant ab eo cru-
 ciando, nisi ut ad nova tormenta novas vires
 comparent: Et quoniam verticis facta est
 mentio: *A planta pedis usque ad verticem, &c. &
 ea pars corporis in flagellatione videbatur
 excepta, propterea ut suum esset capiti sup-
 plicium, divina Bonitas permisit, ut hominũ
 crudelitas inusitato supplicio ad verum se u-
 teretur: nempe coronatione spineã;* De qua
 Iſaia 22. *Coronatus coronabit te tribulatione.* Nam
 licet Pilatus id non imperavit, milites tamen
 cum Christum, hominem nihili ducerent,
 in eum quidlibet ausi sunt: Vnde S. Leo ser.
 10. de passione: *Pilatus Dominum Iesum di-
 versis contumeliis affici, aut permisit, aut iul-
 sit. Porro hoc supplicium, & plenum dolo-*
 ris fuit, & summæ ignominie, sed magni eti-
 am mysteriis.

I. Quod dolorem attinet, fuerunt illæ spi-
 næ ex iuncis marinis, itaque & grandes, &

duræ, & acutæ: Quare in cute capitis profun-
 diſſimè infixæ sunt. Multi asserunt fuisse nu-
 mero 72 & totidem puncturas: hoc certum
 fuisse integrum circulum, & capitis operi-
 mentum, & altè hæſiſſe carni, maximumque
 dolorem effeciſſe, cum venas simul, & ner-
 vos, & cutem spissiſſimam traicerent. &c.

II. Quod ignominiam spectat, cum ad lu-
 dibrium fieret, regie illius dignitatis, nihil
 omiſſum est quo Rex ridiculus appareret:
 unde Bern. ser. de Passione cap. 4. Ingeritur
 tibi à generatione prava, & amaricante ho-
 nor detriorius in corona.

1. Itaque adducunt in prætorium, ut in lo-
 co publico maior esset ignominia, & iniuria:
 & convocant totam cohortem, quasi ad lepi-
 dum, & ludicrum spectaculum; & ut aliquid
 ad hunc ludum omnes conferant, ut à pluri-
 bus esset iniuria,

2. Iterum nudarunt, secundum illud
 Mat. h. *Et exuerunt eum*, ut scias ter nudatum:
 ad flagellationem, ad illusionem Regie di-
 gnitatis, & ad crucifixionem: quod magnũ
 attulit Christo pudorem, ut coram tot mili-
 tibus ad procaciam projectis nudaretur

3. Varias multiplicarunt contumelias, e-
 um in ridiculum Regem inaugurando, per
 omnia Regum insignia:

1. enim thronus fuit lapis, aut scamnum,
 idque in modum tribunalis factum, ut docet
 Clem. Alexandr. 2. p. adag. c. 8,

2. Fuit corona spineæ ex iunco marino, aut
 ut ait Greſerius ex thamno: corona planè
 miserabilis, non ex stellis compacta, neque
 ex gemmis, non ex auro, non unionibus,
 non ex floribus aut frondibus: sed loco auri,
 ex ligno: loco gemmarum ex spinis acutissi-
 mis & plectentes coronam de spinis imposuerunt su-
 per caput eius

Neque id mirum est, ait Bernar. Quoniã Re-
 ges solent facere coronas, & ornantur regalia
 ex iis quæ offerunt subditi: porro quid aliud
 offerre homines ossunt præter spinas, ex quo
 R 1 2 ob pec-

ob peccatum, terra spinas, & tribulos germinavit: uti dicitur Genes. 3.

Legimus Nazareos olim fuisse coronatos: Nam vox Nezer significat separatum, seu dedicatum, vel coronatum: sive quod Nazareus suis capillis coronaretur, ut aut aliqua quacunque corona, secundum illud Genes. 49. & in vertice Nazareus inter fratres suos: Christus autem in Passione nominatus est Nazareus, etiam cum expresso titulo: & merito, quia crucifixus est coronatus, ut passim referunt pictura: & scripsit Origenes, in Math. cap. 27. Tertull. contra Iudæos cap. 13. & innuere videtur S. Math. cap. 27. Et postquam illuserunt ei exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum ut cruci: & venit, non dixit quod coronam abstulerint, sed tantum chlamydem.

Item coronati Israëlitarum legem accepturi: Ita apud Lyranum. Gaudebant scilicet Hebræi se à cæteris gentibus per legem esse distinctos: Itaque cum lapsi sunt in Idololatriam, audierunt à Deo Exod. 33. *Iam nunc depono ornatum tuum ut sciam quid faciam tibi: deposuerunt ergo filii Israël ornatum suum: videlicet coronam à se abiecerunt.* Idem cum jam essent terram promissionis ingressuri, coronas sibi plexerunt ex floribus lectis in monte Aman: Ita Lyranus explicat locum illum Cantie. 4. *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de monte Aman.* Sic Christus legem Patris perfecturus, & ingressurus alium vitæ statum, coronari voluit.

Quis nesciat Sponsos ex veteri more fuisse coronatos: Isaia 61. *Quasi sponsum decoratum corona.* Ita Christus secundum illud Cantie. 3. *Egredimini & videte, filia Sion Regem Salomonem, in Diademate quo coronavit eum Mater sua in die sponsa ionis illius, & in die letitiae cordis eius.*

Caput summi Sacerdotis insignitum fuit corona, & cydari: Levit. 8. *Cydari quoque texit caput: & semper Reges coronati apud omnes nationes.* Christus itaque cum esset & Sacer-

dos, & Rex debuit coronari, & cum milites Christi regno vellent illudere, *Coronam spinam plebentes, imposuerunt capiti eius.*

Neque vero vilis materia tibi displiceat: Nam olim qui civem servasset non auream coronam donabatur, sed ex foliis quercus compacta unde sic Plinius exclamat lib. 16. cap. 4. *o mores æternos, qui tanta opera, honore solo dohaverunt, & cum reliquis coronas auro commendarent, salutem civis in pretio esse noluerunt!*

3. Pro suo regali pallio & pro purpura sago militati donatus est: Chlamydem occineam appellat Matthæus, quæ idem est quod paludamentum purpureum quod armis imponi solebat: ex colore autem fuit signum Regiæ dignitatis. Probabile est fuisse vestem detritam alicuius militis, quæ quia brevior erat armis imponebatur. Hac primum usum fuisse Romulum nonnulli scribunt: Vide Corder. in Cathena in Lucam.

4. Pro Sceptro, in manum ipsi data est arundo seu canna, verè Sceptrum irrisiois.

5. Faustæ acclamationes, sollemnis renunciatio, & reverentiæ, fuerunt scommata, ridiculæ salutationes, & genuflexiones, sputa, alapæ, verbera, & percussiones in caput: in quibus omnibus, & magnus dolor fuit & summus contemptus.

Sed III. loco uti dixit S. Cyril. Hierosol. Catech. 12. *Mysterium erat corona spinea.* Nam ut ait S. Ambr. licet ista milites detestabili operarentur affectu, honoratum tamen exitum produnt, cum pungentes coronant, & illudentes adorant, &c. Illis defuerit boni operis effectus, Deo tamen suus non defuit honor, qui saluatur, ut Rex, coronatur ut Victor, quasi Deus, & Dominus adoratur. Itaque coronatus fuit Rhamno, cuius virtus contra serpentes: In Apologo Judic. 9. quod regnum ceterarum arborum, ut vitis, olea, & ficus, detestantur Rhamno datum est, ac licet in principio, uti dicitur

dicitur in cap. 3. *datus sit in pœnam: Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi:* Quia tamen sicut multæ plantæ venenosæ, cum in melius solum transplantatæ sunt, ac sub meliori cælo dulces fructus pepererunt, idem contingit in spinis, quæ in terra peccatorum satæ, fuerunt pœna peccati, sed in Christi caput transplantatæ, factæ sunt pretiosæ, & caræ. Hinc quàm multi eiusmodi spinas prætulerunt rosas: & impleum oraculum Ezechielis cap. 28. *Non erit ultra domui Israël offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens undique per circuitum.* Hinc quoque Cyrillo dicitur corona Salvatoris, solatium peccatorum, & dissolutio maledictionis. Quid quòd in Exodo Rhannus factus est sedes Dei, quando Moyli apparuit in Rubo in modum ignis, ita ut sicut in lib. Judic. legimus, factus sit Rex omnium arborum. Neque verò illis spinis sui flores defuerunt nam ut ait Greg. Tur. lib. Glor. Mart. c. 1. *spina arida Christi, solitæ sunt post tot annos ætate ipsiusmet autoris florere, in signum benedictionis, quam receperunt ex terra illa sancta capitis Christi,* itaque S. Bern. Christum comparat viti, de qua dicitur *vinea nostra floruit:* & addit in tractatu de Passione: *Floruit mirabiliter, & valde singulariter, & excellenter, vitis hæc, Jecis, non florum genere sicut aliæ, sed omnium florum speciem in se continebat.* De illo dictum est Pl. 117. *Inimicos eius induam confusione, super ipsum autem efflorescit sanctificatio mea:* Hæc braica lectio habet, super ipsum efflorescit corona gloriæ: Joseph coronam habuit callitatis, Paulus iustitiæ, Petrus fidei: singularum virtutum coronæ sunt: solus Christus habet coronam gloriæ. In hac corona omnes coronæ, sed præmium omnium coronatum est. Licet itaque milites illudere voluerint regno Christi cum tamen tractarunt ut Regem, immò ut Deum, nam uti dicit Lilius, antiquitas nulli, nisi

Deo corona debetur. Et sicut dum Caïphas in illum sententiam pronuntiavit, ordinante Spiritu Sancto prophetavit, ad hæc, sicut Pilatus dum putavit se mortis causam titulo Crucis affixisse, non scripsit uti Judæi voluerunt, quod se Regem fecisset, sed quod Rex esset Judæorum, idque incommutabiliter ut advertit S. Augustinus, tract. 117. in Joannem, in hunc finem allegans titulum Psal. 59. *In finem Ne disperdas:* ita legens, Ne corrumpas tituli inscriptionem: ita dum milites Christi regno illudere voluerunt, Christi regnum statuerunt: quod sic admiratur Athanas. ser. de Cruce, & Passione Christi: o miraculum novum, & incredibile! quem per ludibrium pulsabant, ei triumphalia addiderunt ornamenta. Quod autem ea ratione, & cum his circumstantiis, id ab ipsis factum sit, id causæ fuit, ut ostenderet regna mundi sita esse in honoribus, pompis, & deliciis suum verò in contemptu honorum, voluptatum, & sui ipsius. Denique hæc omnia pertinent ad significationem, ad satisfactionem, ad meritum ad eruditionem.

1. Enim Corona spinea capiti imposita, significavit sollicitudines, & ærumnas, & labores nostros à Christo esse susceptos: Chlamys, sanguinis habens colorem, peccata hominū nomine sanguinis designata in Scriptura, in Christi humeros, & carnem translata: Arundo in manu dextera serpentem occidendum, & Dæmonis imperium destruendum: Nam ex Athanasio arundinis ictu serpentes occiduntur, quod Cruce præstitit.

2. Quoad satisfactionem attinet: Quot modis homines peccant, tot modis Christus patiens satisfecit: Peccant illi rebus exterioribus, peccant honore, fama, peccant voluptatibus, peccat corpore peccat anima. Et Christus in his omnibus passus est Corona igitur & hæc insignia regia per ludibriū imposita, ad satisfactionem accipiantur ab eo pro superbis, &

ambitiosis, qui mundi dignitatibus, & honoribus allecti divina præcepta neglexerunt: nam in hoc facto quoad honorem, & famam passus est Christus, dum tractatur a militibus, tanquam qui regnum inique ambierit, & turpissimis idcirco sit afficiendus contumeliis.

3. Quoad meritum: cum nobis regiam dignitatem & regnum cælorum multis modis meruerit, voluit etiam hoc regno ludiro, & derisorio nobis mereri. efficitur ille quidem ridiculus Rex, qui verus erat, *Rex Regum, & Dominus dominantium*; nos efficeremur veri Reges, idque majori, perfectiori, & diuturniori regno, quam omnes reges mundani.

4. Ac denique, quoad eruditionem attinet, plurima docemur: nempe honores terrenos, & regna mundi plena esse vanitatis, & afflictionis. Item ad regnum cæleste, quod Christus nobis promeruit, deveniendum esse per tribulationes, injurias, contumelias, quas pro Christo sustinere, quando opus fuerit, paratos esse oportet. Si enim verus Rex talia passus est, pro subditis iniquis; nos qui sumus subditi, & non solum qui ex nobis ipsis Reges non sumus, sed carcere potius, quam æterno regno digni, qualia nos pati oportet, ut cum ipso vero Rege regnemus? Sed de his hæcenus.

Super est ultimus feralis Tragædiæ actus, nempe Crucifixio. Postquam enim Pilatus multis modis conatus est Christum absolvere, ac dimittere; nunc pronuntiando innocentem, *quid enim mali fecit*; nunc accusationes reiiciendo. *Non invenio in eo causam* nunc modum proponendo dimittendi per comparationem hominis scelestissimi & odiosissimi, scilicet Barabbæ: cum se nihil proficere videret, verum è contratio, voces clamantium, & ad mortem deposcentium magis invalescere; ubi ei Pontifices Cæsaris auctoritatem obiecerunt, ignavia, & timore perculsus, declarata sæpius Christi innocentia, lavatis etiam aqua manibus, mortis sententiam in

innocentem pronuntiauit, utque ait S. Ioannes; *Tunc tradidit eis illum ut crucifigeretur.*

I. Quid hanc sententiam secutum sit paucissimis verbis absolvit: *susciperunt autem Iesum, & eduxerunt*: Nempe milites facti sunt domini eius, & exutum purpura, atque vestimentis suis indutum, eduxerunt ex prætorio seu domo Pilati, ad locum extremi supplicij: *Et bajulans sibi crucem*, (quod damnatis in morte fuisse docet Plutarchus) ut Isaac portare at ligna quibus in monte cremati debebat holocaustum; *Exivit in eum qui dicitur Calvaria locum*, quia nempe extra civitatem Cancellus est, adimplens figuram ut dicit Paulus Hebr. 13. *Quorum*, inquit, *animatum infer ut sanguis pro peccato in sacrificium*, horum *coram cremantur extra castra*: propter quod & Iesus, ut *sanctificaret per suum sanguinem potulum*, extra portam passus est: Tum ultimam hanc Tragædiæ actum unico verbo abloquitur, *Vbi Crucifixerunt eum.*

I. Quis huius Martyrii circumstantias omnes oratione allequi potest? Certè mirum fuit supplicium, & ibi contumacitatem sacrificium. Vidisti unquam à canibus cervam captam, quanto studio & quærabile, ubi sanguine eius pasti sunt, dilaceretur? Eodem modo impii satellites, jam præda suæ domini, in Christum, ut in agnum innocentem irruunt.

I. Vide totum supplicij apparatus: pars enim malleos, & ferramenta; pars clavos & tuncnes apparant; alii foramina in Cruce excavant; alii titulum affigunt; alii fossam alte effodiunt, & cuneos parant.

II. Christum jam tertio denudant in omnium conspectu, & nudando excoriant. Vnde quo ipsius pudore simul, & dolore. Certè totus erat sanguineus, & vix hominis figuram ostendebat. Eò statu capillis & barba apprehensum in terram convitio deiciunt, ut in Cruce decumbat: Imperant; Parat ipse, atque obedit,

obedit & ultro manum extendit: Cantic. 7. *Dixit ascendā in palmā & apprehendā fructus eius.*

III. Modus crucifixionis is fuit: Cum essent quatuor milites qui crucifigerent; quod colligitur ex quatuor partibus vestimenti: ū que sunt partiti inter se: ubi Christi corpus maxima funibus extenderūt, ut manus, & pedes ad sua foramina pervenirēt, simul & semel maximis clavis, quatuor, iisque rotundis, & si S. Francisco credimus, veteribus, & reuulsis, & ad maiorem dolorem, & ut etiam in suo supplicio maiorem paupertatem observaret, manus, & pedes maximo ipsius dolore perforarunt. Quis enim nesciat partes illas esse quam maxime sensibiles propter concursū nervorū, musculorū, venarū, arteriarū, adeo ut licet sensus tactus sit diffusus per totū corpus, tamē in illis partibus potissimum vigere videatur? Lanspergius ait clavos manū ex quorundā relatione adactos fuisse viginti sex ictibus, malleorū, clavos pedum triginta sex ictibus, quod sine ingenti dolore fieri non potuit. Nam si sola nervi punctura nō sit sine spasmus, quanto magis confixio tot nervorum & ligaminū, & arteriarū, & venarū? unde uberrime sanguis fluxit, secundū illud Davidis: *Intingatur pes tuus in sanguine* Porro ex crucifixione secuta est dora totius corporis extensio: unde David, *oderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea*: quo loquendi genere optime exprimitur Crucis supplicium. Et ita impletum illud Isaia: *à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas* & quod ait David: *Psal. 40. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius.*

IV. Facta pedum & manuum confixione Crux magno molimine erecta est, & in parata serobe deposita: qua succussione adeo innovati sunt dolores, ut Sanctæ Mechtilde revelatum sit, tunc maximū omnium fuisse, scilicet in illa Crucis depositione cū tanta succussione, qua compages nervorum toto corpore sunt luxatæ. Et in eo statu triū horarū spatio,

suos omnes dolores ad summū perduxit: Nā ut taceam internos dolores ex conjunctione exteriorum semper crevisse, & eō usque, ut tacere non potuerit, cum, ad Patrem conquestus Deum appellavit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* utq; de externis doloribus sit sermo; Si simul omnes Christi dolores spectentur, nullus unquā mortalium graviora absolute tulit tormenta; licet forte in aliqua parte determinata, graviora tulerit ut in oculis, aut aliō membro, quā Christus in ea parte, vel membro.

Scio quoad extensionē, plurimos Martyres gravissimos dolores passos esse, quoad partes externas immediate vexatas, ut qui lentis ignibus sunt combusti, aut fuere minutatim concisi; quod de Christo dici non potest. Verum quoniam per quandam redundantiam dolor per totum corpus effusus est, præsertim in Cruce, toto distent corpore, & partibus omnibus luxatis, tum quia læsis quibusdam partibus, nervi contracti sunt, unde contractio ipsorum, & spasmus in corpore, & aliarum partium virtus debilitata; Tum quia ex nimio labore, & fatigatione, partes omnes dolorem sensere: certe non potuit ex parte totalis subiecti maior esse dolor naturalis, licet in partibus potuerit esse equalis Et licet aliqui directe Martyres potuerint plus torqueri in aliquibus partibus, aut saltem in aliqua, verbi gratia, in oculis, plus quam Christus, tamen ratione totius, dolor Christi, fuit omnium maximus nec ab alio potuit superari.

Sed si agatur dolore intensivo, de voluntate, de vi, de vehementia & acerbitate doloris, Sententia est D. Thom. dolorem Christi fuisse omnium maximum quos homines passi sunt. Ratio est, quia magnitudo doloris oritur, & ex magnitudine læsionis, quæ est causa doloris, & expositione patientis, quæ est perceptiva magis doloris: & hæc etiā duplex est, prima, optima corporis complexio, in qua sensus tactus magis viget: 2. efficacia animæ

& in-

Interior apprehēsi, ex qua vis doloris maxime p̄det: At in Christo, & lesio corporis fuit ingens, p̄sertim cum in Cruce pependit; complexio etiā corporis fuit perfectissima; & vis animæ ad apprehendendum, & attendendum efficacissima; igitur & dolor fuit maximus, secundum illud Ecclesiastis 1, *Qui addit scientiam addit & laborem.* Adde quod Christus voluntarie assumpsit hanc doloris magnitudinem, ut exactius pro nobis satisfaceret; unde sequitur nullo modo impedivisse causas doloris, neque avertisse interiorem mentis, sive imaginationis apprehensionem, sed potius efficacissime ea considerasse, quæ dolore augere possent secundum illud Davidis Pl. 10. *Quoniam tu laborem, & dolorem confiteras:* Cum itaque ex parte subiecti fuerit in Christo sufficiens causa maximi doloris, & maioris quàm in ullo alio propter complexionem; ex parte verò lesionis, fuerit valde gravis & efficax, ita ut de nullâ aliâ constet fuisse maiore in parte determinatâ subiecti; sequitur Christi dolorem fuisse maximum inter omnes dolores, quos homines mortales in hac vitâ passi sunt, vel aliquando patientur.

V. Itaque considera Christum exterius nulla parte integrum, sed ubique vulneribus concisum, secundum illud, *A plantâ pedis, usque ad verticem, non est in eo sanitas:* Considera sic vulneribus, ictibus, sputis, sanguine, deformatum, ut dicat Isai cap. 53. *Non est species ei, neque decor; & vidimus eum & non erat aspectus; & desideravimus eum, despectum, & novissimum vivorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem & quasi absconditus vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, &c.*

Certè passionem tuam ap. ellaverat baptismum, ut indicaret se suo sanguini, & passionibus immergendum: Eandem etiam cacicem appellavit, allusione facta, ex non nullorum opinione, ad genus mortis laticis usita-

tatum, cum reis venenum potandum exhiberetur; unde ingentes in p̄cordiis dolores; ut sciremus ipsum & in partibus externis & in internis summos dolores sustinuisse. Spectato itaque Christi dolore, tanquam unâ passione per totum corpus diffusa; distento toto corpore in Cruce; membris omnibus luxatis; omnibus nervis, partim intensissime distensis; partibus internis per consensus graviter dolentibus, cum omnes actus sanguinis effusione emarcuissent; Animâ efficacissime ad hæc omnia attendente; suppressa omni consolatione; cum omnia ad tormentum undique conspirarent; Mater desereret ut iratus; Mater p̄ens gladio doloris confixa esset; dispersi essent Discipuli; populus illudere triumpharent inimici; sævirent milites; multi exprobarent; alij male dicerent: *Vah qui destruis templum Dei!* & ceteræ consortes in creparent; cum esset à seipso desertus, nec pars animæ superior inferiorem adiuveret, sed potius pœnæ immergeret; cū sanguinis, & vires & Spiritus defecissent; cruciatus interno cum externo contendente; Tantem suū dolorem ipse ad summum perduxit, & in eo doloris termino, maxima contentione, quod illa voce designavit, *Consummatum est,* Patri animam commendans, clamansque expiravit. Vbi vitam finit, ibi finio sermonem; quis enim ibi non consistat ubi stetit Deus?

Collige I. ex dictis, quanta sit peccati malitia, & quanta gravitas, ut Deum, eo solum nomine, quod pro peccatore spondidisset, sic tractarit. Id ne unquam putasset, ô peccator, tu qui tam facile peccas, nec cogitas quid tandem sequatur peccatum ad missum? Sed veniat tibi in mentem quod Christus dixit: *Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Interim tamen quod monet Eccli. cap. 29. *Gratiam fideiussoris ne obliviscaris, dedit enim pro te animam suam.* Vide quantum sis teus apud

apud Deum; nempe eorum quæ fecisti, & eorum quæ ipse tui causa, & fecit, & passus est. Quorum peccatorum es debitor, sed quorum beneficiorum, quibus te ipse affecit; & quorum quæ pro te passus est. Cogita quid pro tantis debitis es præstiturus. Partire vitam tuam, & partem da solvendis peccatis tuis; partem beneficiis rependendis; partem iis quæ pro te passus est. Sed an vita, uni parti posset sufficere?

Collige II. Cum necesse sit prius nos configurari Christo patienti, quam glorioso, secundum illud Apostoli ad Rom. 8. *Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Et ad Rom. 6. *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & Resurrectionis erimus:* Rogo te mi Auditor, ut qualis sis in rebus omnibus te Christo componas. Num te pudet adeo dissimilem esse & contrarium? Confer enim tuas delicias cum Christi amaritudinibus; luxum in vestibus, cum eius nuditate; mensarum cupedias cum felle, & siti ipsius, cum aceto & fame; tuos flores cum eius spinis, tuas voluptates cum eius doloribus, otium tuum cum eius laboribus: *in laboribus à iuventute mea:* tuam molliem & delicatam vivendi rationem, cum dura eius tractatione, & tormentorum perpeffione. Tu in risu; Ille in lachrymis; Tu gloria; Ille in ignominia: Tu molliter cubas, & sedes; Ille in Cruce decumbit. Sed propius accede, ac membra membris componamus. Vide vultum spuris deformatum; oculos natantes in sanguine; genas pugnis tumidas; labia ictibus liventia; crines malè compositos; pulvere conspersos, & sanguine deturpatos, caput, frontem, & tempora spinis perforata: Vide scapulas & pectus lacerum flagellis; manus & pedes clavibus transfixos; totum corpus apertum, dilcissum, luxatum: At ostende in tuo corpore, vel tantillæ pœnitentiæ vestigium. Omnia sunt rectè composita, nitentia; decorem affectantia.

Tom III.

Quàm dispar est cultus! quam dissimilis tractatio! Nobis non sufficiunt flores nostri, peregrini magnis sumptibus quærendi sunt. Sed vide omnes exaruisse, & consenuisse; cum Christi spinæ ab omnibus ubique honorentur, & colantur. Certe multis sæculis illas floruisse, scripsit Gregor. Turon. Pudeat mulieres Christianas corpus suum tam studiose curare, & molliter tractare post hæc Christi exempla! Veniet tempus, cum uti dicitur Isaiæ 3. *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion,* &c. *Et erit pro suavi odore fetor,* &c. puncturæ vero spinarum in Christi capite fulgebunt instar diadematis fulgentissimi.

Collige III. Pro viris spiritualibus, qualem tandem vitam gerere debeant, & quam conditionem amare, quamque parum deceat membra esse delicata sub capite spinoso. Illud aliàs fuit hominis fortis, & animosi, in durioribus se exercere: Illud fuit probatæ, & exploratæ virtutis; multa pati: Sed nostro tempore, post acerbos Christi dolores, illud demum est officij, & necessitatis, durissima ferre, amare de decus, & bonorum spoliationem, dolores, paupertatem, & acerbitates; præsertim cum Deus pati ista voluerit, ut has omnes passiones deficaret, & hominibus expetendas redderet. Sic. Damasc. lib. 3. de Fide cap. 20. *Omnia assumpsit, ut sanctitatem omnibus afferret.* Ita factum, ut Crux olim abominanda, maximo in honore habeatur: Ut flagella hominibus ingenuis odiosa, & plena probri, nunc sint in votis, atque desiderio; si innocentiam prosequantur: Ita Apostoli Actor. 5. cum cæsi fuissent. *Ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati:* Ita fit ut quæ gravissima habebantur, nunc sint pro delictis, tormenta, dolores, clavi, vulbera, verbera: solumque nunc sit pietatis argumentum, nullà erga se pietate tangi, sed piam crudelitatem exercere.

S s

Sermo-

Sermonis cursum hic Christiani, abrum-
pamus, sistamusque. Satis quippe est, quan-
doquidem nunquam futurum est satis. Quis
enim potest mihi sermo reliquus esse, cum ex-
tinctus sit Patris æterni Sermo, Verbumque
perierit? Reliqua tamen ab eius Corpore, ab
eius Sanguine, plagisque dici oportet: atque
id quod persuaderi animis vestris ab lingua
mea nequivit, tristis ipsius mortis imagine,
facere corporis figura, funestâ eius martyrii
repræsentatione suaderi.

Hic vestri oculi, hic corda vestra, hic men-
tes vestræ, hic vestræ lachrymæ, vestra suspi-
ria, vestri singultus: hic dolores vestri, vestri
pœnitentæ affectus, proposita vestra. Super
cineribus patris vestri; super Reges vestri re-
liquias; super corpore vestri,

OSTENSIO CRUCIFIXI.

Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit
Deo, & inventus est justus, & in tempore iracundia
factus est reconciliatio. Ad vos Cælum & Terra
sermonem meum converto: *Audite cæli que lo-
quor, audiat terra verba oris mei*: Sed te inprimis
æternæ Patris imploro. *Respice Domine sancte Pa-
ter de sanctuario tuo, & de excelso cælorum habita-
culo, & inuere hanc sacrosanctam Hostiam,*
quàm tibi offert magnus Pontifex noster,
sanctus Puer tuus, Dominus Iesus; idque pro
peccatis fratrum suorum: & esto placabilis super
multitudine malitia nostra; Ecce vox sanguinis
Fratris nostri Iesu, clamat ad te de Cruce.
Quid enim Domine, quid pendet in ea? Pen-
det quia præterita tanquam præsentia, coràm
te sunt. *Cognosce Pater tunicam filij tui. Heu
sera pessima comedit eum, & bestia devoravit Ioseph:*
& conculcavit in furore suo vestimentum
eius: omnem decorem reliquiis eius cruoris
inquinavit. Ecce quinque si isturas lamenta-
biles in ea reliquit. Caro nostra est, & frater
noster: *Respice Domine in faciem Christi tui,*
qui tibi usque ad mortem obediens factus
est; nec recedant ab oculis tuis cicatrices ejus

in perpetuum, & memineris quantum ab eo
pro peccatis nostris satisfactionem receperis.
Utinam Domine appendas in statera peccata
quibus iram meruimus, & calamitatem, quàm
pro nobis passus est innocens Filius tuus: cer-
tè grãdior apparebit, & magis digna, ut prop-
ter ipsam effundas super eos misericordiam
tuam, quàm fuit illa ut pro peccatis nostris,
contineas in ira misericordias tuas. Gratias,
tibi Pater, referat omnis lingua, pro supera-
bundantia bonitatis tuæ, qui unico Filio cor-
dis tui non perpercisti; sed pro nobis omni-
bus illam tradidisti in mortem, ut eam tan-
quam fidelem advocatum haberemus coràm
te in cælis.

II. Et tibi Domine Jesu fortissime zelotes
quid gratiarum tribuam & dignè retribuam;
ego, homo, pulvis, & figmentum: Quid enim
pro meâ salute facere debuisti, & non fecisti?
Ab imò pedis usque ad summum verticis, te
totum in aquas passionum demeristi, ut me
totum extraheres ab illis: Et intraverunt us-
que ad animam tuam; nam & animam tuam,
in mortem perdidisti, ut meam perditam
mihi redderes.

Quid verò ab homine dignè rependi pos-
sit non invenio. Nam et si cælum & terram,
& omnem ornatum eorum pro ea gratia pos-
sem rependere, certè nec ulque ad mensuram
debiti ullatenus attingere possem. Ut autem
ipsum quod & debeo, & possum retribuam,
tui muneris est, Domine. Diligendus es mihi,
O Deus meus, toto corde, tota anima, tota
virtute, & tua mihi sequenda vestigia, qui pro
me mori dignatus es!

Et nunc Domine Redemptor meus: te ut
verum Deum adoro, in te confido, in te spe-
ro, & quibus possum desideris, ad te suspiro:
Adjuva imperfectum meum, Ad tuæ passio-
nis gloriosa insignia in quibus salutem meam
operatus es totum me inclino: *Victricis tuæ
Crucis regale vexillū, in nomine tuo Christe
adoro!*

adoro : Tuum spineum Diadema , tuos ru-
bentes sanguinos clavos , tuo sacro lateri im-
mersam lanceam , tua vulnera , tuum sangui-
nem , tuam mortem , tuam sepulturam Christe
supplex adoro , & glorifico . O venerandum
Christi verticem meliore dignum corona ; ô
faciem ipsis Angelis desiderabilem ! ô oculos !
ô lumina ! Quis vestrum lumen potuit extin-
guere ? ô genas amabiles ! ô labia , ô os Divi-
num ! quæ mutatio ? ubi ille color , ille fulgor ,
illa species , illa pulchritudo ? Siccine ille es ,
Speciosus præ filiis hominum ? Vnde ille tumor ,
ille livor , ille sanguis , illa deformitas ? O sa-
crum pectus ! o cor divisum ! o venas vacuas !
o tergum conscissum , & sulcis cavatum ! o
brachia , o manus ! *manus eius distillaverunt myr-
rhæ : manus eius tornatiles , manus aureæ plena
hyacinthis .* Ego certè omnibus meis mem-
bris reus : Tu omnibus membris tuis exolve-
re , & satisfacere voluisti ? Quid non deliqui
oculis meis ? Quid non pectore ? Ergo qua-
renda est venia admissorum à nobis per tua
singula membra ; & pro venia imploranda
sunt eadem quibus pro nobis satisfacere vo-
luisti , Certè nullum est unde sanguinem non
dederis . Et quia ad gratiæ thronum sto ; hic
me hodie sisto , omnium peccatorum reus ;
ubi tanta est satisfactio , vnum est quod ne-
gare non possum , me huius homicidij reum
esse : Non nego , non diffiteor : Neque verò e-
tiam poenam recuso cum reus sim . Sed quia
pro me sic satisfacisti ut me & à culpâ & à pœ-
nâ liberaris , uni ultrò me submitto ; ut scilicet
perpetuò Divinæ tuæ passionis hanc parti-
ceps . Et dico cum Bernardo : Audi vocem
meam , & inclina super servum tuum suavem
Crucem illam , quæ lignam vitæ est iis qui ap-
prehendunt eam : illam , inquam , divinissi-
mam Crucem humeris meis impone : confige
illi manus meas , & pedes meos , & totum pas-
sioni tuæ conforma servum tuum Domine :
Et suavitatem quidem meam , clavo temperan-

tiæ ; dexteram verò clavo Iustitiæ in illâ subli-
mi Cruce fixas habebō : Ut autem aliqua si-
militudo capitis tui , in me appareat ; detur
obsecro menti meæ , & salutari poenitentiae
compunctio , & alienæ miseria compassio , &
stimulus zeli æmulantis quod rectum est co-
ram te : & ad te convertat in ærumna mea ,
dum triplex configatur spina .

Reliquum esset mihi , Auditores , ut expli-
carem sensus vestros , vestraque proposita e-
derem . At neque cordis vestri studium novi ,
neque dispositionem voluntatum vestrarum ,
& quid constitutum habeatis agere in poste-
rum :

I. Contra inimicitias : Quid enim vestro
loco & nomine possum dicere ? Tu cor ob-
duratum ad odia , firmatumque in ulciscendi
consilio ; nisi tam prodigiola mansuetudine
tibi objecta , iniurias tibi factas obliviscaris
quid agetur de te ? Genes 50 *Pater tuus praece-
pit nobis antequam moreretur , ut hac tibi verbum di-
ceremus : Obsecro , ut obliviscaris scelera fratrum
tuorum .* Speccati , atque malitia quam exeruerunt
in te . Certè id ipse pro sua potestate poterat
imperare ; sed obsecrare maluit . Et ego obse-
cro illius nomine . Si exemplo potes moveri ,
vide quid in Cruce fecerit . Prima eius cura
fuit , orare pro inimicis : *Pater dimittit illis , quia
nesciunt quid faciunt .* Oravit Patrem , & impe-
travit pro inimicis veniam : nam *exauditus est
pro sua reverentia .* Te obsecrat ut parcas , & non
impetret . Certè si esset necesse , accederet
ad tua genua , & veniam à te pro inimico de-
posceret . Sed in Cruce affixus tenetur : Ego
pro illo , eo munere defungor : vide quid re-
spondeas , &c .

II. Adversus avaritiam & immisericordi-
am erga pauperes . Hæc vendidit Chri-
stum , & ipse eam suo exemplo damna-
vit : nascendo in vita , in doctrina , in insigni-
rerum omnium contemptu , & in Cruce , sua
nuditate .

III. Contra superbiam: Audi docentem, & Vide exempla. Ad pedes Judæ se abiecit. Vide quæ passus sit: captus ut latro, irrisus à Judæis, male tractatus à Ministris, spretus ab Herode & eius exercitu, indutus veste albâ, Barabbæ, illusus in coronatione, coram omnibus nudatus, crucifixus inter latrones, faturatus oppropriis: Tu post talia, quæ contemptum timere debes?

IV. Contra irrisores ad licentiam projectos. De iis apud Prophetas conqueritur Psal. 68. *Opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. Et factus sum illis in parabolam: adversum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psaliebant qui bibebant vinum.*

V. Adversus blasphematores; quibus propriè convenit coronare spinis Filium Dei: Caput enim Salvatoris est divinitas, atqui blasphemator divinitatem lacescit; utque spinarum coronatio crudelissimum fuit cruciamentum, maximèque omnium sensibile, ac gravissima quam pertulerit Salvator derisio, sic juramentum & blasphemia. Vnum est ex peccatis quæ contra divinitatem admittuntur acerbissimum: Eius tamen nequitia rei jocantur; crimen illud nihili pendunt, ac rident. Proh Deus! quis jocus! quæ oblectatio! ô barbarum & crudelem jocum! O delectationem impiam & sacrilegam! Nam, ô peccator, quando horribiles tuas execrandaque blasphemias profers, aut id serio facis aut joco, atque ex formula loquendi? Si facis istud serio, quodnam majus crimen & enormius admittere potes? Si joco usque sermonis; Deum-ne tam immoderatè offendi à te oportet, delectationem tuam captante: atque id pattare per contemptum & injuriam: Sed quam ob causam: An quod tolerare non potes illius magnitudinem & Majestatem: Aut quod eius bonitas displicet tibi: An fortè beneficia quæ ab eo accepisti fastidium tibi pariunt: Quid potes sperare ab tot flagitiis &

impietatibus tam execrandis: Ignoras ne horribile pœnas quæ te manent: Sanè pro spinea illa coronâ quâ ipse caput læsisti, expectare debes coronam ignis & flammaram: *Coronans coronabit te tribulatione.* Neque enim unquam impunè ac sine pœnis contumitur Majestas divina.

VI. Contra peccatum carnis: ut scias quanta futura sit illius pœna: Neque enim tantum æstimanda est, ex deliciis usurpatis, ut tantum sit tormentum, quantum fuerunt deliciae, secundum illud; *Quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum*: Sed ex Christi pœnis, ut futura sit quanti & quam acerbi fuerunt Christi Domini cruciatus. Cum enim te Christus vel unica gutta sanguinis redimere potuisset, voluit tamen tanta supplicia perferre, ut carnis delicias compensaret. Ob quolibet igitur peccata passus est: sed magnitudo externorum suppliciorum respondit peccato carnis; ut hinc mortales intelligerent, quanta supplicia maneat eos, qui se tam turpiter inquinarent. Nolo itaque, ô adulter, tibi opponere dedecus, bonorum jacturam & sanitatis, familiarum ruinam, & posteritatis extinctionem: quanquam cogitare potes, quid in ea parte sperare possis: Mitto quo pudore revelanda sint turpitudines tuæ, cum quæ fecisti in abscondito, revelabuntur in conspectu Solis. Non te suppliciis inferorum terreo, quæ debes expectare maxima sed tibi propono Christi Domini corpus totum in tormentis & doloribus, tua causa susceptis; ut saltem ea specie miserabili commovearis. Hoc ego corpus, & hanc carnem tibi oppono. Cur te alia caro sic movet, & hæc non tangit: Non alia tamen de causa tam malè habita, quam ob hoc peccatum. &c. Finio apponendo protestationes, i. meas; deinde populi:

Fiant ea protestationes.

De vitando peccato mortali: de vita

muranda de se crucifigendo : de debellandis Christi inimicis, Diabolo, Mundo, & Carne : de perseverantia, & constantia, & clavis in cruce : De nostra omni spe, amore, & glo-

riatione : in qua cogitatione immori volumus; in osculo, & complexu Crucifixi : à quo omnem benedictionem in hac vita, & in æterna speramus, Amen.

DOMINICA RESURRECTIONIS. CONCICIO.

Christi Resurrectionem planè probatam esse ostenditur.

Resurrexit, non est hic. Marci 16.

REFERT ex Varrone S. August. lib. 18. de Civit. cap. 5. Apim Regem Argivorum profectum in Ægyptum ibi esse defunctum, & ab Ægyptiis donatum divinitate; cultum autem in sepulchro, cum nondum ei templum ædificatum esset, & ex voce Soros quæ sepulchrum significat, & ex Apis vocabulo, unum nomen fuisse compositum, Sorosapis; & ut fieri assoleret, una litera mutata, Sorapis & Serapis dictum fuisse. Carterum capitali lege sancivere, ne quis Apim defunctum fuisse, aliquando diceret: Vnde deinceps in omnibus Serapidis templis statuam Harpocratis, seu hominis digito labia comprimentis erexerunt, ut indicarent eum de Apis divinitate ageretur, mirum esse debere de sepulchro ipsius, silentium, quia nihil magis à divinitate alienum, quam mors & Sepulchrum. Stulti planè, qui cum silentium de sepulchro indicarent, nominare suum Deum non poterant sepulchri mentione, eum non Apim dicerent, sed Serapin hoc est Apis sepulchrum: atque solo nomine probarent non esse Deum. Ita S. Petrus A. 1. cor. 2. ut ostenderet Davidem minorem fuisse Chri-

sto, de eius sepulchro, & morte meminit, his verbis: *Viri fratres liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum eius est apud nos usque in presentem diem: porro illud non vacuum; sed in quo corpus Davidis asservaretur, ut scirent fuisse tantum hominem mortalem. Sed ubi agitur de Christi divinitate, non modo non siletur de eius sepulchro, sed sepulchrum eius ostenditur: Videte locum, ubi positus erat Dominus: Vnde in eo sepulchro spectantur Angeli, qui ut ostenderent ait, Chrysol. Deum fuisse sepultum ad sepulchrum tanquam apud cælum manebant. Nam, ut ait Chrysol. serm. 75. factus est lapis, vas Angelicæ sessionis, schola vitæ; qui à ludæis ad mortis januam, ad cineris servitium, ad triste silentium fuerat constitutus. Vnde magna probatio divinitatis Christi est vacuum eius sepulchrum, & eiusdem Resurrectio, secundum illud, *Resurrexit, non est hic.* De qua probate aggredior eam a deo plane & liquido confirmatam esse, ut nemo nisi qui careat ratione de ea dubitare possit: verum id antequam aggrediar opem Virginis implorabo. AVE MARIA.*